

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης & Τεχνολογίας
Διεύθυνση: Μεγάλου Αλεξάνδρου 1, 263 34 ΠΑΤΡΑ
Τηλ.: 2610 369217, Φαξ: 2610 396184,

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
EDUCATION MANAGEMENT

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διοίκησης Εκπαίδευσης / Education Management»
Διπλωματική Εργασία

«Οι μεταβολές στον επαγγελματικό ρόλο του καθηγητή τριτοβάθμιας
εκπαίδευσης στο πέρασμα του χρόνου»/Changes in the professional role of
higher education professors over time»

Φιλαρέτη Ζδέτση

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. ΓΑΤΟΜΑΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	
A' Συν-Επιβλέπων Καθηγητής Δρ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	B' Συν-Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΝΙΚΗ

Πάτρα, Οκτώβριος 2019

- Ζδέτση Φιλαρέτη-

1

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Πατρών, 2019

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής, αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Πατρών και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα της Εργασίας καθώς και το όνομα του Πανεπιστημίου Πατρών όπου εκπονήθηκε.

«Είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια μας»

Γ.Σεφέρης

Ιδιαίτερες ευχαριστίες:

Στους καθηγητές/τριες : κα Καρανικόλα Ζωή

κ. Παναγιωτόπουλο Γεώργιο

κ. Μητρόπουλο Παναγιώτη

κ. Μητρόπουλο Ιωάννη

κα Αντωνοπούλου Ήρα

κ. Πιερρακέα Χρήστο

κ. Παπαδόπουλο Δημήτριο

κα Γεωργιάδου Νίκη

κ. Κουμέντο Παναγιώτη

κ. Ραφαηλίδη Απόστολο

κ. Παυλάκη Μάνο

και κ. Γατομάτη Παναγιώτη

*σε όλους τους συνεντευξιαζόμενους της εργασίας
& στους δικούς μου για την υπομονή και την ηθική συμπαράστασή τους*

- Ζδέτση Φιλαρέτη-

3

Περίληψη

Εισαγωγή: Η παρούσα ερευνητική εργασία πραγματεύεται την εκπαιδευτική αλλαγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τον τρόπο που επέδρασε στο ρόλο των καθηγητών και στις δεξιότητες που συνεπάγεται ότι πρέπει να αναπτύξουν οι ακαδημαϊκοί για να ανταποκριθούν σε αυτές.

Σκοπός: Σκοπός είναι η ανάδειξη του ρόλου των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ένα περιβάλλον μεταβαλλόμενο και η συμβολή των δεξιοτήτων αυτών για την προώθηση του διδακτικού τους έργου.

Υλικό και μέθοδος: Η προσέγγιση είναι ποιοτική καθώς διερευνώνται οι απόψεις των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσα από συνεντεύξεις στην περιοχή της Πάτρας. Κατά αυτήν την προσέγγιση, προσδιορίζεται ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμπληρωμένος από το θεωρητικό πλαίσιο και από την αντίστοιχη βιβλιογραφία. Η συγκεκριμένη μέθοδος δημιουργεί μια εικόνα μωσαϊκού απόψεων, που όμως φέρει αποτελέσματα το δυνατόν αντικειμενικά.

Αποτελέσματα: Ο ρόλος των καθηγητών θεωρείται καθοριστικής σημασίας, δύσκολος και πολύπλευρος, ενώ η βασική δεξιότητα που αναφέρεται από όλους είναι η επιστημονική κατάρτιση. Αξίζει να αναφερθεί ότι ως σημαντικότερη αλλαγή αναφέρεται ο Νόμος 1268/1982 από το σύνολο του δείγματος.

Συμπεράσματα: Πιο συγκεκριμένα η παρούσα ερευνητική εργασία οδηγεί σε συμπεράσματα από συγκεκριμένο δείγμα καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η πλειονότητα των οποίων ανήκει στις θετικές επιστήμες. Το δείγμα αυτό, θεωρεί ότι η σημαντικότερη δεξιότητα ενός ακαδημαϊκού είναι η βαθιά γνώση και η κατάρτιση στο γνωστικό του αντικείμενο, με την παιδαγωγική κατάρτιση να έρχεται σε δευτερεύουσα θέση. Η έρευνα που αποτυπώνεται εδώ αποτελεί το έναυσμα για περαιτέρω μελέτες χωρικά και χρονικά, καθώς η ερευνητική δραστηριότητα γι' αυτό το ζήτημα κυρίως στην Ελλάδα, στερείται ανάλογης μελέτης.

Λέξεις – Κλειδιά

Ρόλος καθηγητή, εκπαιδευτική αλλαγή, τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεξιότητες

Abstract

Introduction: This research paper deals with the changes in high education, the way these affected the role of professors and the competences that the professors have to develop in order to cope with.

Purpose: The purpose is the promotion of the role of professors in a changing environment and the contribution of competences to promote teaching.

Material and Method: The approach is qualitative as the views of higher education teachers through interviews in the Patras region are being explored. In this approach their role is complemented by the theoretical framework based on the bibliography. This specific method creates a mosaic of views, but yields as objectively as possible.

Results: The role of high education teachers is considered crucial, difficult and multifaceted, and the key skill mentioned by everyone is scientific competence. It is worth mentioning that a significant change relates Law 1268/1982 reported of the whole sample.

Conclusions: More specifically the present research leads to conclusions from professors that the majority is in non-theoretical sciences subjects. This particular sample of people believe that the most important skill of an academic teacher is deep knowledge and adequacy in his field of study, and pedagogical competence coming second.

This research is the start for further studies spatially and temporally, as research activity mainly in Greece in this subject, lacks such studies.

Keywords

Role of professors, education change, high education, competences

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Λέξεις – Κλειδιά	4
Abstract	5
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	8
Κατάλογος Πινάκων	9
Συνομογραφίες & Ακρωνύμια.....	10
Εισαγωγή.....	11
ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	13
Εννοιολογική και βιβλιογραφική προσέγγιση	13
1. Η σημασία της αλλαγής – εκπαιδευτική αλλαγή.	13
1.1. Η διαχείριση αλλαγής στην εκπαίδευση – η θεωρία του Fullan.	15
1.2. Η εισαγωγή της αλλαγής στην ανώτατη εκπαίδευση.....	16
2. Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα και η στήριξη των αλλαγών.....	19
2.1. Η αποστολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα.	22
2.2 Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.	24
3. Ο ρόλος του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	26
3.1. Ο αποτελεσματικός καθηγητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	28
3.2. Ο καθηγητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως φορέας τεχνολογίας.	32
3.3. Ο καθηγητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως εκπαιδευτής ενηλίκων.	33
3.4. Οι δεξιότητες του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.	36
ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	48
4. Στόχοι, σκοπός και ερωτήματα της έρευνας.....	48
4.1. Ερευνητικοί μέθοδοι – Συνέντευξη.....	49
4.2. Περιγραφή του δείγματος	50
4.3. Ερωτήσεις συνεντεύξεων.....	52
4.4. Διαδικασία.....	53
4.5. Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας.....	55
5. Άξονες ανάλυσης -αποτελέσματα.....	56
5.1. Πρώτος θεματικός άξονας: «οι κυριότερες αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση»	56
5.1.1. Σύγκριση των απαντήσεων με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση	60
5.2. Δεύτερος θεματικός άξονας: «ο ρόλος των καθηγητών»	62

5.2.1. Σύγκριση των απαντήσεων με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση	64
5.3. Τρίτος θεματικός άξονας: «οι δεξιότητες των καθηγητών»	64
5.3.1. Σύγκριση των απαντήσεων με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση	67
6. Συμπεράσματα	70
6.1. Περιορισμοί – Προοπτικές.....	74
Βιβλιογραφία.....	75
Παράρτημα Α: Απαντήσεις στις Συνεντεύξεις	86

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Σχήμα 1: Ικανότητες καθηγητή πανεπιστημίου	42
Σχήμα 2: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την επαγγελματική ικανότητα	67
Σχήμα 3: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την εκπαιδευτική ικανότητα	68
Σχήμα 4: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την ικανότητα να κινητοποιούν	68
Σχήμα 5: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την επικοινωνιακή ικανότητα	69
Σχήμα 6: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την προσωπική ικανότητα	69
Σχήμα 7: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την επιστημονική ικανότητα.....	70

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 : Τυπικές εκπαιδευτικές δεξιότητες (πηγές: Clegg, 2009,Gosling, 2006, MacDonald, 2009, Sorcinellietal., 2006, όπου αναφορά σε Pleschová et al., 2012)	40
Πίνακας 2: Βασικές ικανότητες για τη διδασκαλία και την έρευνα	42
Πίνακας 3: Επαγγελματική ικανότητα καθηγητών	43
Πίνακας 4: Εκπαιδευτική ικανότητα καθηγητών.....	44
Πίνακας 5: Ικανότητα καθηγητών να κινητοποιούν	45
Πίνακας 6: Επικοινωνιακή ικανότητα καθηγητών.....	45
Πίνακας 7: Προσωπική ικανότητα καθηγητών	46
Πίνακας 8: Επιστημονική & Ερευνητική ικανότητα καθηγητών	46
Πίνακας 9: Ικανότητα δημοσίευσης των καθηγητών.....	47
Πίνακας 10 : Στοιχεία προφίλ συμμετεχόντων στην έρευνα	52
Πίνακας 11: Αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	57
Πίνακας 12: Αντίκτυπος αλλαγών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	58
Πίνακας 13 : Σύγκριση απαντήσεων των αλλαγών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με βιβλιογραφία	62
Πίνακας 14: Ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τη σπουδαιότητά του	63
Πίνακας 15: Ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τις δεξιότητες τους.....	65
Πίνακας 16: Δεξιότητες καθηγητών	66
Πίνακας 17: Αναφορά στις αλλαγές στη τριτοβάθμια σε σχέση με τις ειδικότητες.....	71
Πίνακας 18: Αναφορά στις αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας	72

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΔΠ	Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
ΔΟΑΤΑΠ	Διαπανεπιστημιακού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ECTS	European Credit Transfer System
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠ	Εκπαιδευτικό Προσωπικό
ΕΠΜ	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΕΧΑΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΑΤΕΕ	Κέντρα Ανώτατης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΣΑΠ	Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΠΕ	Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Εισαγωγή

Η εκπαιδευτική αλλαγή, η πραγματοποίηση αλλαγών δηλαδή στην παιδεία, την εκπαίδευση ή τη διδασκαλία, αποτελεί σημαντικό ζήτημα συζήτησης όχι μόνο στον χώρο των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, αλλά και όλης της ελληνικής κοινωνίας (Ραβάνης, 2006). Στο πλαίσιο των εξελίξεων που συντελούνται βαθμιαία ανά τον χρόνο στο εκπαιδευτικό σύστημα σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο και την αναγνώριση τριών παγιωμένων επιπέδων – της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, και σε ένα πλαίσιο παγκοσμιοποίησης για ποιότητα παιδείας, κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στην ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική και την ιστορική πορεία της για την ανάδειξή της σε σχέση με τη παιδεία.

Οι υπερεθνικές εξελίξεις σχετίζονται με τις πολιτικές εκπαίδευσης που είναι εστιασμένες στην ευρωπαϊκή τους διάσταση από τη δεκαετία του '90 και λόγω επίδρασης στην ελληνική πραγματικότητα και στον ελληνικό χώρο εκπαίδευσης, αυτός μετατρέπεται σε έναν χώρο δια βίου μάθησης (Σταμέλος, κ.ά., 2015). Η Ελλάδα από το 1987 εντάσσεται στις ανεπτυγμένες χώρες. Επακόλουθο αυτού είναι η ανάπτυξη εκπαιδευτικής πολιτικής στον παγκόσμιο χώρο. Ωστόσο κατά τον Σιάκαρη (2006), η περίοδος αλλαγών που ξεκίνησε στην Ελλάδα βρίσκεται σε εξέλιξη, οπότε *«η βούληση εκφράστηκε στο ανώτερο επίπεδο»* και *«βρισκόμαστε ακόμα αρκετά μακριά από τη διαμόρφωση δεσμευτικής εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής στην ΕΕ»*.

Το ζήτημα των αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση έχει απασχολήσει κατά καιρούς άτομα από διάφορα επιστημονικά πεδία, της παιδαγωγικής, της ιστορίας, της διοίκησης. Έχουν ειπωθεί και έχουν γραφτεί πολλοί προβληματισμοί. Όμως η οπτική γωνία των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ο τρόπος που βίωσαν τις αλλαγές δεν έχει μελετηθεί τόσο όσο να υπάρχουν αρκετά ντοκουμέντα. Ο Delors et al. (1996) είχε υπογραμμίσει τη σημαντικότητα του καθηγητή ως φορέα αλλαγής και πόσο η κατανόηση και η ανεκτικότητα γίνεται «ζωτικής σημασίας».

Η παρούσα μελέτη, λοιπόν, ξεχωρίζει διότι καταγράφει τις αλλαγές στην εκπαίδευση στην πάροδο του χρόνου και ταυτόχρονα καταγράφει τις απόψεις των καθηγητών σε σχέση με τις αλλαγές. Ακόμη αναζητά τις απόψεις των καθηγητών για τις δεξιότητες που πρέπει να αναπτύσσουν και το ρόλο τους.

Συνοπτικά, τα δύο πρώτα κεφάλαια αναφέρονται στη σημασία των εκπαιδευτικών αλλαγών, τη σημασία της διαχείρισης των αλλαγών, την εισαγωγή των αλλαγών στην ανώτατη εκπαίδευση, τις συνθήκες που επικρατούν στην ΕΕ και στην Ελλάδα για τη στήριξη των αλλαγών και την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει το ρόλο του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την πολύπλευρη διάστασή του, πως οι καθηγητές μπορούν να είναι αποτελεσματικοί στο έργο τους παρά τις όποιες αλλαγές. Σε αυτό το κεφάλαιο της βιβλιογραφικής και θεωρητικής προσέγγισης αναλύεται ο ρόλος του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως τις μέρες μας, το έργο του και οι ικανότητες – δεξιότητες που πρέπει να αναπτύξει.

Περνώντας στο ειδικό -ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας και τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται οι ερευνητικοί μέθοδοι, ο σκοπός, τα ερωτήματα της έρευνας, οι στόχοι, η περιγραφή του δείγματος, η διαδικασία των συνεντεύξεων. Ενώ στο πέμπτο κεφάλαιο πριν τα συμπεράσματα κεφάλαιο, αναλύονται τα αποτελέσματα σε τρεις άξονες, των αλλαγών, του ρόλου και των δεξιοτήτων των καθηγητών.

Μια τέτοια προσέγγιση αν μη τι άλλο διακρίνεται για την πρωτοτυπία της και συμβάλλει σε συζητήσεις για περαιτέρω μελέτη στην εξέλιξη του έργου των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Θα πρέπει να σημειωθεί η έλλειψη συναφών ερευνών στον ελλαδικό χώρο, που καθιστούν την παρούσα έρευνα ξεχωριστή.

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εννοιολογική και βιβλιογραφική προσέγγιση

1. Η σημασία της αλλαγής – εκπαιδευτική αλλαγή.

Η αλλαγή αγκαλιάζει κάθε κίνηση και αλληλεπίδραση, είναι το πέρασμα από τη μια κατάσταση στην άλλη και καθώς ο Ένγκελς ορίζει πως η αλληλεπίδραση είναι η τελική αιτία για το καθετί που υπάρχει και δίχως αυτή δεν υπάρχει και δεν μπορεί να υπάρξει τίποτε, έτσι και δίχως αλλαγή δεν μπορεί να υπάρξουν σχέσεις ανάμεσα στο περιβάλλον (Ρόζενταλ κ.ά., μτφ. Βαφειάδης & Καΐλας, 1976). Το μετά- στις λέξεις είναι ως πρώτο συνθετικό πρόθεση που σημαίνει το ύστερα αλλά και το πέρασμα σε κάτι νέο, για παράδειγμα το «μεταθεωρία» κατά τον Ρόζενταλ κ.ά. (1976), είναι η έννοια της μετά την απόκτηση νέας σύγχρονης επιστημονικής θεωρίας, όπως η «μεταλογική», άρα κάθε μεταβολή γενικεύοντας την έννοια, μεταβάλλει κι αλλάζει σε κάτι καινούριο.

Ως εκπαιδευτική αλλαγή χαρακτηρίζεται η αλλαγή κάθε εκπαιδευτικού μετασχηματισμού, ο οποίος θεσμοθετείται είτε κεντρικά με υπουργικά διατάγματα είτε επέρχεται σταδιακά μετά την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην εκπαιδευτική πράξη (Ιορδανίδης, 2006).

Κατά τον Παρούτσα (χ.χ.), η εκπαιδευτική αλλαγή μπορεί να αναφέρεται στο εκπαιδευτικό σύστημα, στο αντικείμενο της εκπαίδευσης, στους εμπλεκόμενους με την εκπαίδευση, στις αιτίες, τις αφορμές, τους παράγοντες και τη νομιμοποίηση της εκπαίδευσης, καθώς και σε συνθήκες και παραμέτρους, διαδικασίες ενεργοποίησης, εφαρμογής και αποτίμησης της αλλαγής. Σημαντική είναι η διερεύνηση των αιτιών της αλλαγής είτε είναι εξωγενή από το εθνικό ή διεθνές περιβάλλον της εκπαίδευσης, είτε είναι ενδογενή, όπως από το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας ή νέα προγράμματα ή βιβλία.

Κατά τον Ιορδανίδη (2006), η εκπαιδευτική αλλαγή ήδη από το 1990 προκαλεί το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών αλλά και των μελετητών της διοίκησης και εκπαίδευσης. Κατά την Διδάχου (2006), ο εκπαιδευτικός βιώνει ανά την καριέρα του διάφορες αλλαγές, οι οποίες πηγάζουν από κοινωνικές ή πολιτισμικές διαφορές που συμβαίνουν εντός της αίθουσας ή στη ζωή του και την κοινωνία ή προέρχονται από νόμους και διατάξεις που

θεσπίζονται και αφορούν τον τρόπο δουλειάς του. Ο Duke (2004), θεωρεί ότι η εκπαιδευτική αλλαγή αναφέρεται στους σκοπούς και τις μεταβολές αυτών, στην αξιολόγηση και στις λειτουργίες της εκπαίδευσης, ενώ η Δακοπούλου (2008) αναφέρει ότι η εκπαιδευτική αλλαγή επιδρά σε επιμέρους παραμέτρους χωρίς να αλλάζει το βάθος στο περιεχόμενο όλης της εκπαίδευσης και η φιλοσοφία του εκπαιδευτικού συστήματος. Κατά την ίδια, οι εκπαιδευτικές αλλαγές έχουν ως βάση τις κοινωνικές, άρα και προσαρμόζονται σε νέα δεδομένα όπως και η κοινωνία (Δακοπούλου, 2008). Με αυτό ως δεδομένο και με δεδομένο πως για τις κοινωνικές αλλαγές έχουν αναπτυχθεί οι θεωρίες της εξισορρόπησης και σύγκρουσης, κάθε αντιπαράθεση ανάμεσα σε αυτές επηρεάζει και την ερμηνεία των εκπαιδευτικών αλλαγών (Δακοπούλου, 2008).

Με βάση τη θεωρία της εξισορρόπησης οι αλλαγές συμβαίνουν γιατί δεν ικανοποιούνται οι ανάγκες της κοινωνίας από την υπάρχουσα δομή, οπότε και οι αλλαγές στην εκπαίδευση προσαρμόζονται ή εξελίσσονται με ήπια μορφή, ενώ με βάση τη θεωρία της σύγκρουσης, λόγω συγκρούσεων των αξιών, των πόρων και της εξουσίας, άρα και των κοινωνικών τάξεων και συμφερόντων, οι αλλαγές γίνονται αναπόφευκτες (Δακοπούλου, 2008). Γενικά, όπως παρατηρεί ο Daft (2004), σήμερα οι αλλαγές είναι θεαματικές και όχι σπάνιες ή σταδιακές και διακρίνονται για τον όγκο τους και τον συνεχώς αυξανόμενο ρυθμό εμφάνισης και εφαρμογής τους.

Στην εκπαίδευση έχουν καταδειχθεί τέσσερις τύποι αλλαγής, της επιβολής, όπου η πρωτοβουλία ανήκει σε άλλους εκτός της εκπαιδευτικής κοινότητας, η οποία οφείλει βάσει κατευθύνσεων να προσαρμοστεί, της προσαρμογής, όπου υποδεικνύεται η διαφορά εργασιακών συμπεριφορών και δραστηριοτήτων, ενώ συνήθως υπάρχουν αμφιβολίες για τις ικανότητες του εισηγητή της αλλαγής, της ανάπτυξης, όπου καθείς βρίσκεται με ορατά οφέλη και της δημιουργικότητας, όπου ελέγχονται οι διαδικασίες εφαρμογής της αλλαγής (Torrington & Weightman, 1989, όπου αναφορά στον Ιορδανίδη, 2006).

Σύμφωνα με τη Δακοπούλου (2008) και σχετικά με την εκκίνηση μιας εκπαιδευτικής αλλαγής, θα βασίζεται σε νομικά και θεσμικά κείμενα, θα συνδέεται με πειραματισμούς, θα προέρχεται από πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών και θα επιχειρεί την επιτυχία, την προσαρμογή και την ευελιξία. Τα εκπαιδευτικά συστήματα βάσει στοχοθεσίας, είναι δυνατόν να εστιάζουν και στους ακόλουθους μετασχηματισμούς και αλλαγές: στο μέγεθος ή αριθμό των μαθητών ή εκπαιδευτικών ή διοικητικών ή κτιρίων και υλικοτεχνικής υποδομής και σε επιμέρους στόχους, στο σύστημα διοίκησης και εκπαιδευτικής πολιτικής,

σε επιχορηγήσεις και χρηματοδοτήσεις, στην ευρύτερη οργάνωση, όπως συνδέσμους και ηλικίες μετάβασης από εκπαιδευτική βαθμίδα σε άλλη, σε αναλυτικά προγράμματα και διδακτικές μεθόδους, σε επιλογή και αξιοποίηση των σπουδαστών και στην επιλογή και αξιολόγηση των εργαζομένων στην εκπαιδευτική κοινότητα και διαδικασία (Δακοπούλου, 2008).

1.1. Η διαχείριση αλλαγής στην εκπαίδευση – η θεωρία του Fullan.

Η διαχείριση της αλλαγής αποτελεί ένα αναγκαίο ζητούμενο σε κάθε τομέα της ζωής, της κοινωνίας και κατά επέκταση του φυσικού κόσμου (Παρούτσας, χ.χ.). Κατά την Δακοπούλου (2008), υπάρχουν τρεις προσεγγίσεις για την διαχείριση της αλλαγής στην εκπαίδευση: η λειτουργική προσέγγιση, όπου ερμηνεύει την αλλαγή που εισάγεται από εξωτερικούς παράγοντες, η διαδραστική προσέγγιση, όπου στην αλλαγή εμπλέκονται οι χρήστες της και η προσέγγιση όπου η αλλαγή εστιάζει στην εκπαιδευτική μονάδα και σύμφωνα με την οποία μπορούν να γίνουν μεμονωμένες κινήσεις επίλυσης προβλημάτων και εφαρμογής της.

Επιπρόσθετα υπάρχουν τρεις πολιτικές προσεγγίσεις για τη διαχείριση της αλλαγής, η πρώτη αφορά στην αξιοποίηση της διοίκησης ως εξουσίας, οπότε και η αλλαγή έχει προοπτικές να υλοποιηθεί λόγω οικονομικής ή κοινωνικής ανταμοιβής, η δεύτερη αφορά στην αξιοποίηση των διαδικασιών συμμετοχής και δημοκρατίας για τη νομιμοποίηση των αλλαγών και η τρίτη στην αξιοποίηση της αυτονομίας επαγγελματικά, στρατηγική που είναι πιο ισχυρή στον τομέα των χαμηλών ιστάμενων στην ιεραρχία της εκπαίδευσης (Δακοπούλου, 2008).

Όπως διαπίστωσε ο Fullan (2005,2006), στην πορεία των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, βάσει ιδεών και πολιτικών που αποτυγχάνουν ή επιτυγχάνουν, σχηματίστηκαν οκτώ παράγοντες για την επιτυχία μιας αλλαγής. Ο Fullan (2005, 2006), θέτει αυτούς τους οκτώ βασικούς παράγοντες για την αποτελεσματικότητα μιας εκπαιδευτικής αλλαγής, ως εξής: Ο πρώτος, είναι ο ηθικός σκοπός και η γνώση για το αίτιο της αλλαγής, όπου η κοινωνία ως σύνολο με την εκπαιδευτική κοινότητα πρέπει να συμμετέχει. Ο δεύτερος παράγοντας είναι η ανάπτυξη ικανοτήτων που ενισχύουν τη συλλογική δύναμη για μια μεγάλη αλλαγή. Ο τρίτος αφορά στην κατανόηση της διαδικασίας της αλλαγής, από το στάδιο των

ιδεών έως την εφαρμογή της και ακόμη την κατανόηση του φόβου της αλλαγής. Ο τέταρτος παράγοντας για επιτυχία κατά τον Fullan (2005, 2006) είναι η ανάπτυξη κουλτούρας μάθησης άρα και η συλλογική βελτίωση. Ο πέμπτος είναι η ανάπτυξη κουλτούρας αξιολόγησης, αυτοαξιολόγησης και αξιολόγησης της χρήσης τεχνολογίας, απαραίτητης διαδικασίας για κάθε βελτίωση. Ο έκτος οδηγός επιτυχίας αφορά στην ηγεσία της αλλαγής και του ρόλου της ηγεσίας και στην σημαντικότητα της ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκομένων και ο έβδομος παράγοντας έχει να κάνει με την επιδίωξη της συνοχής. Όγδοος και τελευταίος παράγοντας για επιτυχία στη διαχείριση της αλλαγής είναι η μεταμόρφωση του συστήματος σε τρία επίπεδα: σχολικό, περιφερειακό και κρατικό (Fullan, 2005, 2006).

Επίσης, κατά τον Fullan (2005, 2006), η εκπαιδευτική αλλαγή είναι πολυδιάστατη, σχετίζεται με τη χρήση νέου εκπαιδευτικού υλικού ή νέων τεχνολογιών, με την αξιοποίηση νέων διδακτικών προσεγγίσεων, δραστηριοτήτων και μεθόδων και με τη δυνατότητα αλλαγής των πιστεύω, των απόψεων, των θεωριών και της κουλτούρας της εκπαίδευσης.

Κατά τον Βεργίδη (1996) η διερεύνηση αναγκών και αιτιών αλλαγής στον τομέα της εκπαίδευσης είναι μια διαδικασία ενταγμένη στην ιδιαίτερη οικονομική, κοινωνική και πολιτική κατάσταση κάθε χώρας ανάλογα τους θεσμικούς και νομικούς της όρους. Βάσει της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελεί επίσης μέρος της εκπαιδευτικής πολιτικής για την ανάπτυξη της διά βίου μάθησης και επομένως εντάσσεται στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών αλλαγών που επιχειρούνται διεθνώς και στην Ελλάδα (Βεργίδης, 1996).

1.2. Η εισαγωγή της αλλαγής στην ανώτατη εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον Σταμέλο κ.ά. (2015), η παρακολούθηση μια σειράς από διεθνή γεγονότα που συντελούνται από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αναβαθμίζουν τη σημασία της εκπαίδευσης, όπως η δημιουργία της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα δικαιώματα του ανθρώπου (1948), όπου επισήμως η εκπαίδευση θεωρείται ανθρώπινο δικαίωμα (άρθρο 26).

Επιπλέον, τα κράτη μετά την αποικιοκρατία αναζητούν τρόπους χρηματοδότησης για την εκπαίδευση την οποία έχουν ανάγκη σε σύμβολο ελπίδας για το μέλλον. Ταυτόχρονα

αλλάζει το διεθνές πολιτικό σκηνικό καθώς η Ευρώπη βρίσκεται πλέον σε δεινή θέση πολιτικά και οικονομικά και η ανασυγκρότηση της στηρίζεται σε χρηματοδότηση από τις ΗΠΑ (Σταμέλος, κ.ά. 2015).

Η σύνδεση με την εκπαίδευση γίνεται καθώς θεωρείται βασικός παράγοντας για την οικονομική ενίσχυση των χωρών και ανάπτυξή τους. Με την πάροδο του χρόνου δημιουργούνται κοινές αξίες και ιδέες ενώ εξελίσσονται διεθνείς οργανισμοί και προτεραιότητες που χρησιμοποιούνται για νομιμοποίηση εθνικών πολιτικών. Οι παγκοσμιοποιημένες πολιτικές αφορούν κυρίως την μεταϋποχρεωτική εκπαίδευση και μάλιστα την Τριτοβάθμια εκπαίδευση χωρίς σύνορα (Σταμέλος, κ.ά. 2015).

Σημαντική είναι η εξέλιξη της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πιστοποίηση άτυπων αποκτημένων γνώσεων μέσω εκπαιδευτικών δομών. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα αναπτύσσονται και πολιτικές προσέλκυσης ξένων φοιτητών σε ένα πεδίο διεθνούς ανταγωνισμού. Τον Ιούνιο του 1999 στην Μπολόνια οι Υπουργοί Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον Γεράσιμο Αρσένη για λογαριασμό της Ελλάδας, υπογράφουν κοινή διακήρυξη με βασικές κατευθύνσεις των αλλαγών στη δομή των πανεπιστημιακών σπουδών (Κάτσικας και Σωτήρης, 2003).

Σε κάθε περίπτωση, θέτουν ως στόχο, την υιοθέτηση συστήματος που θα στηρίζεται σε δύο κύκλους σπουδών, προπτυχιακό και μεταπτυχιακό, την καθιέρωση ενός συστήματος διδακτικών μονάδων, ανάλογο με το Ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS- European Credit Transfer System), την προσθήκη του θεσμού του Συμπληρώματος Διπλώματος (Diploma Supplement), πιστοποιητικού προσόντων για την ευρωπαϊκή αγορά, την προώθηση της κινητικότητας, την ευρωπαϊκή συνεργασία των ιδρυμάτων για διασφάλιση ποιότητας που επιβάλει το συμφέρον του μεγάλου κεφαλαίου (Κάτσικας και Σωτήρης, 2003).

Από το 2008, αναπτύσσεται ο Ευρωπαϊκός Χώρος Προσόντων, στον οποίο εντάσσονται κοινά χαρακτηριστικά με το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων κάθε κράτους σε μια προσπάθεια να στηριχθεί η επαγγελματική εκπαίδευση σύμφωνα με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο ίδιο πλαίσιο δημιουργείται με τη διαδικασία της Μπολόνιας ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης (EXAE), όπου σύμφωνα με τον Σταμέλο κ.ά. (2015) «[...]επιτελεί μια διπλή λειτουργία: αφενός συντονίζει τα επιμέρους συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης στον ευρωπαϊκό χώρο και αφετέρου συγκροτεί έναν διακριτό

γεωγραφικό χώρο που θα ήθελε να δράσει ανταγωνιστικά ως προς άλλους χώρους, όπως είναι οι ΗΠΑ, η Αυστραλία, ο Καναδάς».

Η φιλοσοφία του EXAE αλλάζει το γενικό στόχο των προγραμμάτων σπουδών από εκπαίδευση σε επιστημονικές περιοχές σε εκπαίδευση βάσει μαθησιακών αποτελεσμάτων και ανάπτυξη πιστοποιημένων προσόντων. Στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης τα μαθησιακά αποτελέσματα μπορούν να αποκτηθούν από διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και να απονέμουν τυπικά προσόντα προς επαγγελματική αναγνώριση. Η μεταρρύθμιση για αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων κατοχυρώνεται από τη Σύμβαση της Λισαβόνας το 1997 με την αναγνώριση τίτλων σπουδών που αφορούν στην Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ευρώπη (Σταμέλος, κ.ά., 2015).

Ενώ τον Μάρτιο του 2000, στο έκτακτο συμβούλιο κορυφής των Ευρωπαίων ηγετών στη Λισαβόνα, τονίστηκε η ανάγκη για πιο ανταγωνιστική οικονομία θεμελιωμένη στην επιστήμη και τη γνώση (Κάτσικας και Σωτήρης, 2003) και ήδη από το 1998 συστήνεται να δημιουργηθούν συστήματα αξιολόγησης με στόχο την διαφύλαξη ποιότητας στην ευρωπαϊκή ανώτατη εκπαίδευση.

Συμπληρωματικά, με την Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου τον Δεκέμβριο του 2004, θεσπίστηκε ένα ενιαίο κοινοτικό πλαίσιο για επαγγελματικά προσόντα και ικανότητες (Σταμέλος & Βασιλόπουλος, 2013). «Έμφαση δίδεται στην ανάγκη απτών αποτελεσμάτων» (Κάτσικας και Σωτήρης, 2003).

Επίσης, από τον Μάρτιο του 2000 σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας τέθηκε ως στόχος η δυναμικότερη οικονομία για τη γνώση ανά τον κόσμο, για βιώσιμη ανάπτυξη με μεγαλύτερη συνοχή και για καλύτερες θέσεις εργασίας. Το Συμβούλιο κινήθηκε στους εξής άξονες εκπαιδευτικών στόχων: την αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού, τη μείωση της εκπαιδευτικής διαρροής ειδικότερα στην υποχρεωτική εκπαίδευση, την αξιοποίηση της τεχνολογίας και του διαδικτύου στην εκπαίδευση, την ενίσχυση των νέων δεξιοτήτων και της δια βίου μάθησης, την βελτίωση της κινητικότητας, την αξιολόγηση των γνώσεων και την κοινή γραμμή για ευρωπαϊκά βιογραφικά σημειώματα (Πασιάς, 2006). Κατά τον Πασιά (2006), η εκπαίδευση τοποθετείται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος από τη συνθήκη της Λισαβόνας, ενώ δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού χώρου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις 08-06-2000 στις Βρυξέλλες, κατέθεσε τον Οκτώβριο του 2000 ένα προσχέδιο εισήγησης για τους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων

εκπαίδευσης που δόθηκε ως τελικό σχέδιο στις 31 Ιανουαρίου 2001 με τίτλο: «Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων». Στα βασικά του σημεία αφορά σε μια σφαιρική προσέγγιση των εθνικών πολιτικών και κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την ποιότητα στην παιδεία, στην πρόσβαση στη μάθηση δια βίου, στο περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών με έμφαση στις ΤΠΕ και στις κοινωνικές αξίες, στον ανοιχτό χαρακτήρα του εκπαιδευτικού συστήματος και στην βέλτιστη χρήση των πόρων για αποτελεσματικότητα (Πασιάς, 2006). Από τη διαδικασία της Λισαβόνας και έπειτα κυρίαρχα στοιχεία είναι η κινητικότητα, η αναγνώριση των προσόντων και η δια βίου μάθηση (Πασιάς, 2006).

2. Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα και η στήριξη των αλλαγών

Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO (2005, όπου αναφορά στον Σταμέλο, κ.ά., 2015) η Ελλάδα παραχωρεί ελάχιστα χρήματα για την εκπαίδευση, όμως στηρίζει την ελληνική διασπορά ιδιαίτερα σε θέματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού και χρησιμοποιεί στο έπακρο χρηματοδοτήσεις μεγάλων διεθνών οργανισμών από την δεκαετία του '70. Με οδηγίες από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΕΧΑΕ, στόχος ήταν αρχικά να παρέχει η Ελλάδα και κάθε κράτος ακαδημαϊκή αναγνώριση των πτυχίων της και η Ευρωπαϊκή Ένωση τα επαγγελματικά δικαιώματα αυτών. Από τη σύμβαση της Λισαβόνας και από το 1997 θεσπίστηκε η αναγνώριση τίτλων σπουδών, όμως συγκεκριμένο ενιαίο πλαίσιο με απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη διαφάνεια των προσόντων θεσπίστηκε το 2004.

Σύμφωνα με τον Σταμέλο κ.ά. (2015), η ποιότητα και η διαφάνεια στις ευρωπαϊκές πολιτικές και επομένως στην Ελλάδα, αναφέρονται με δείκτες και δίδονται για την ανώτατη εκπαίδευση βάσει χαρακτηριστικών όπως ορισμό ευθυνών των ιδρυμάτων και των φορέων, εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση των ιδρυμάτων επί του συνόλου και για κάθε πρόγραμμα σπουδών, συστήματα πιστοποίησης και διεθνής συνεργασία. Άλλωστε στην Ελλάδα από το 2005, λειτουργεί η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ).

Ο Guy Haug, διευθύνων σύμβουλος της Ένωσης Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων και αρχιτέκτονας της διακήρυξης της Μπολόνια, δηλώνει ότι «η ποιότητα σχετίζεται με την

ανταπόκριση που έχουν οι σπουδές στον πραγματικό κόσμο [...] η ποιότητα πρέπει να αποτιμάται με αυτό που οι φοιτητές χρειάζονται και επιθυμούν και όχι με γνώμονα κάποια αφηρημένη έννοια ακαδημαϊκής γνώσης» (Κάτσικας και Σωτήρης, 2003).

Οι Harvey και Green (1993, όπου αναφορά στον Σταμέλο κ.ά., 2015) αναλύουν την έννοια της ποιότητας στα εξής είδη: ποιότητα αριστείας, που νοείται ως διαδικασία ανάδειξης του καλύτερου, ποιότητα που εστιάζει στον στόχο και την ικανότητα υλοποίησής του, ποιότητα που ανταποδίδει αξία, δίδει σχέση κόστους – αποτελέσματος και ποιότητα ως μετασχηματισμός. Η λογική των δεικτών ποιότητας υιοθετήθηκε από την ευρωπαϊκή πραγματικότητα και οι μετρήσεις απόδοσης μετέβαλαν τον πανεπιστημιακό θεσμό. Κι ενώ οι ταξινομήσεις θεωρήθηκαν τρόπος αξιόπιστος για την κατάταξη επίδοσης των ιδρυμάτων μιας χώρας, επέφεραν ανταγωνισμό μεταξύ αυτών και αποδοκιμάστηκαν (Σταμέλος κ.ά., 2015).

Ακόμη, ασκήθηκε κριτική στο ότι υπήρχαν επιφανειακές μετρήσεις ή ελλείψεις στις ταξινομήσεις και στο ότι αποτελούν πολύπλοκο σύστημα που μπορεί να επιφέρει σύγχυση στους στόχους των ιδρυμάτων από βελτίωση της ποιότητας τους σε βελτίωση της θέσης τους διεθνώς. Αποδεχόμενος ο οργανισμός ΟΟΣΑ μέρος αυτών των κριτικών, έγινε προσπάθεια από τον ίδιο να επικεντρωθεί στα μαθησιακά αποτελέσματα για την απόδοση ποιότητας σε ένα ίδρυμα, η οποία επηρεάζει και τη φήμη του. Σε αυτήν τη φιλοσοφία κινήθηκε και η εφαρμογή προγραμμάτων κινητικότητας, όπως το Erasmus, η οποία επίδρασε θετικά σε ακαδημαϊκό αλλά και επαγγελματικό επίπεδο και βοήθησε στην συνεργασία των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης διεθνώς. Η οργάνωση των προγραμμάτων σπουδών βάσει πιστωτικών μονάδων ECTS παρακολούθησης και κεκτημένης μάθησης, η οποία ανά εξάμηνο δεν πρέπει να ξεπερνά τα 30 ECTS, ακολούθησε επίσης τη λογική μαθησιακών αποτελεσμάτων και ικανοτήτων. Η στρατηγική που υιοθετήθηκε για την Ευρώπη και την Ελλάδα, αφορά σε συνεργασία, ευελιξία, ενίσχυση δια βίου μάθησης, υποστήριξη τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης και κοινωνική συνοχή (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, όπου αναφορά στον Σταμέλο κ.ά. 2015).

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι οι προσπάθειες μεταρρυθμίσεων στο χώρο της εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ξεκινούν από το Σύνταγμα του 1975 που θέτει ένα γενικό πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής και εισάγει τη μεταρρύθμιση της παιδείας το 1976. Από τότε καθιερώνεται η δημοτική γλώσσα ως γλώσσα διδασκαλίας, αναβαθμίζεται η εκπαίδευση και δίδεται έμφαση στην εισαγωγή μεγάλου αριθμού μαθητών, στον

εκσυγχρονισμό των αναλυτικών προγραμμάτων, στη συγγραφή βιβλίων και τη καλύτερη διοίκηση. Μετά τη δεκαετία του 1980 και μέχρι το 1996 πραγματοποιήθηκε ένα πρόγραμμα νομοθετικής μεταρρύθμισης με αλλαγές που περιλάμβαναν την εισαγωγή σε μονοτονικό σύστημα της ελληνικής γλώσσας διδασκαλίας, την αναβάθμιση παιδαγωγικών σπουδών και μετατροπή τους από σχολές σε πανεπιστημιακά τμήματα, την καθιέρωση υποχρεωτικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και διεύρυνσης της συμμετοχής στη διοίκηση των πανεπιστημίων και την ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ε.Α.Π.) για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Από τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις των ετών 1997 και 1998 διακρίνονται μεταξύ άλλων, αλλαγές στον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σταδιακή εισαγωγή αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου, ίδρυση του ΔΟΑΤΑΠ (Διαπανεπιστημιακού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης), ίδρυση κέντρων συμβουλευτικής και προσανατολισμού, ενίσχυση των δομών δια βίου εκπαίδευσης και αναβάθμιση των Τ.Ε.Ι. μετατρέποντας τα σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα τετραετούς φοίτησης. Κατά την τριετία 2004-2006 οι σημαντικότερες εκπαιδευτικές αλλαγές αφορούν στην εισαγωγή του νέου πλαισίου νόμου για την ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, στην ίδρυση του Ελληνικού Διεθνούς Πανεπιστημίου, σε κατευθύνσεις ευρωπαϊκών διαστάσεων των πανεπιστημιακών τμημάτων με καθιέρωση κοινών προγραμμάτων σπουδών, σε βελτιώσεις του τρόπου εισαγωγής των φοιτητών, σε εισαγωγή νόμου σχετικά με αξιολόγηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των πανεπιστημίων, σε ενίσχυση της διοικητικής αποκέντρωσης της εκπαίδευσης και σε ρυθμίσεις στο χώρο της δια βίου μάθησης.

Τον τελευταίο χρόνο (2019) δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) ο νόμος 4610/19 «Συνέργειες Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι., πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, πειραματικά σχολεία, Γενικά Αρχεία του Κράτους και λοιπές διατάξεις», όπου αναφέρεται η κατάργησή των τμημάτων Τ.Ε.Ι. και η ενσωμάτωσή τους με Α.Ε.Ι. της χώρας. Οι αλλαγές που επιφέρει ο νέος Νόμος θα αποτιμηθούν σε επόμενα έτη.

2.1. Η αποστολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος η εκπαίδευση αποτελεί αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την πνευματική, ηθική και φυσική αγωγή των Ελλήνων για ανάπτυξη εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης τους και διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. Με το Ν. 3549/2007 που επιφέρει ρυθμίσεις στο θεσμικό πλαίσιο της δομής και λειτουργίας των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.), γίνεται προσπάθεια εκσυγχρονισμού και ανοίγματος με διεθνείς συνεργασίες και παρέχεται μεγαλύτερος βαθμός αυτονομίας αναφορικά με τη διοικητική και οικονομική διαχείριση (Eurydice, 2005/06, όπου αναφορά στην Γιαννοπούλου Α., 2008). Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος 1975, στην Ελλάδα η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ. πλήρως αυτοδιοικούμενα. Τα Ιδρύματα τελούν υπό την εποπτεία του κράτους. Ο Νόμος 1268, που ψηφίστηκε το 1982 και τέθηκε σε εφαρμογή ύστερα από πολλές αντιδράσεις προβλέπει μια νέα οργάνωση και διοίκηση των πανεπιστημίων και εισάγει μια νέα σειρά θεσμών, οι οποίοι έχουν σκοπό την διασφάλιση της ποιότητας σπουδών εθνικά και κοινωνικά και την «*αποκατάσταση μιας ελεύθερης και δημοκρατικής εκπαιδευτικής διαδικασίας*» (Δορμπαράκης, Π. κ.ά., 1990).

Η βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα κάθε Α.Ε.Ι. στην Ελλάδα, είναι το τμήμα, το οποίο καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης. Κάθε τμήμα ανήκει σε Σχολή των Α.Ε.Ι. και διαιρείται σε τομείς που έχουν την ευθύνη υλοποίησης των επιλογών του τμήματος σε καθημερινή βάση. Κυρίαρχο όργανο του τμήματος είναι η γενική συνέλευση, όπου ασκείται δημοκρατικός έλεγχος και διδακτική και ερευνητική πολιτική. Όργανα διοίκησης των Α.Ε.Ι. εν γένει είναι η Σύγκλητος, το Πρυτανικό Συμβούλιο και ο Πρύτανης, ενώ το διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό, τα μέλη ΔΕΠ, αποτελούνται από καθηγητές που εκλέγονται. Ο νόμος 1268/82 εκτός των οργάνων διοίκησης προβλέπει το Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας (Σ.Α.Π.) και την Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών (Ε.Α.Γ.Ε.).

Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.) αποτελούσαν επίσης, αυτοδιοικούμενα Ν.Π.Δ.Δ. και ιδρύθηκαν με τον Νόμο 1404/1983 αντικαθιστώντας τα Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΚΑΤΕΕ), που άρχισαν τη λειτουργία τους από το 1973 αλλά απέτυχαν να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των πραγματικών εκπαιδευτικών,

αλλά και κοινωνικοοικονομικών αναγκών της χώρας (Δορμπαράκης Π. κ.ά., 1990). Τα Τ.Ε.Ι. σε αντίθεση με τα Α.Ε.Ι. που δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης στην έρευνα, ήταν προσανατολισμένα στην αφομοίωση των θεωρητικών γνώσεων και στη μεταφορά τους σε καθημερινής πράξης επίπεδο.

Μετά την καθιέρωση της ενιαίας εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς και της ελεύθερης διακίνησης αγαθών ή κεφαλαίων και ανθρωπίνου δυναμικού μεταξύ των χωρών μελών της ΕΟΚ, η εξέταση των τίτλων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στις περισσότερες χώρες η άσκηση ενός επαγγέλματος προϋποθέτει πέραν του τίτλου και κάποια πρακτική άσκηση ή εξετάσεις. Στην Ελλάδα ο βασικός τίτλος σπουδών που χορηγούν τα πανεπιστήμια είναι το πτυχίο είτε μετά από τέσσερα έτη σπουδών είτε μετά από πέντε ή έξι, όπως του Πολυτεχνείου ή της Ιατρικής. Βέβαια εκτός του βασικού τίτλου, τα Α.Ε.Ι. μπορούν να χορηγούν διδακτορικό ή μεταπτυχιακό δίπλωμα ή ενδιάμεσες μεταπτυχιακές σπουδές (Δορμπαράκης Π. κ. ά., 1990).

Κατά τον Κάρμα (1995) το έτος 1990-1991 λειτουργούσαν στη χώρα 12 Τ.Ε.Ι. με 5.216 καθηγητές και 80.096 σπουδαστές και 17 Α.Ε.Ι. με 8.018 διδάσκοντες όλων των βαθμίδων και 121.485 φοιτητές. Είναι μη αμελητέο πως μετά τη μεταρρύθμιση, το 1998, ένας κατακλυσμός τμημάτων σε Τ.Ε.Ι. και σε Πανεπιστήμια ξεσπά, ενώ το 2005 ο αριθμός των Πανεπιστημίων ανερχόταν σε 21 διεσπαρμένα σε 36 πόλεις και με σύνολο τμημάτων 246 και τα Τ.Ε.Ι. ανήλθαν στα 16 σε 42 πόλεις και με αριθμό τμημάτων 196 (Παπαηλίας, 2006). Κατά τον Παπαηλία (2006) το 1985 λειτούργησαν δύο προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ το 2005 είχαν ξεπεράσει τα 350 προγράμματα, στα οποία ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων ξεπέρασε τις 90 χιλιάδες. Μετά την έκρηξη δημιουργίας τμημάτων, τα Πανεπιστήμια με τα αντίστοιχα Τ.Ε.Ι. έχασαν τις διαχωριστικές γραμμές, πόσο μάλλον η ανωτατοποίηση των τελευταίων, το 2001, επέτεινε τη σύγχυση (Παπαηλίας, 2006).

Η αποστολή της ανώτατης εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Νόμο 2916/2001, άρθρο 1, παρ.1, διαφοροποιείται στους δύο τομείς της, Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., ενώ τα Ιδρύματα λειτουργούσαν συμπληρωματικά (Πουλής, 2003). Σύμφωνα με τον Ν.1268/1982 για τα Α.Ε.Ι. η αποστολή είναι: να παράγουν και να μεταδίδουν γνώση με έρευνα και διδασκαλία και να καλλιεργούν τις τέχνες, να συμβάλουν στη διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων με κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνείδηση και να παρέχουν εφόδια ώστε να εξασφαλίζεται η επιστημονική κατάρτιση και επαγγελματική σταδιοδρομία αυτών και να

προσφέρουν στις κοινωνικές, πολιτιστικές και αναπτυξιακές ανάγκες του τόπου. Συμπληρωματικά στον Νόμο 1404/1983, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα έχουν ειδικότερα ως αποστολή να παρέχουν επαρκή θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση για να συμβάλουν στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών και να υλοποιούν το δικαίωμα δωρεάν παιδείας κάθε Έλληνα πολίτη της χώρας. Στο πλαίσιο της αποστολής των Τ.Ε.Ι. και σύμφωνα με τον Νόμο 1404/1983, ήταν η συμβολή στον επαγγελματικό προσανατολισμό, η διατήρηση των σχέσεων με οργανωμένες παραγωγικές μονάδες και κλάδους οικονομίας, η συνεργασία με άλλα Ιδρύματα και φορείς, η συνεχής επιμόρφωση και εκπαίδευση των αποφοίτων και του ελληνικού λαού, η ενημέρωση για την πορεία των στόχων τους και ο συντονισμός στην κοινή προσπάθεια με τα Α.Ε.Ι., ενώ μπορούν να παίρνουν μέρος και σε ερευνητικά προγράμματα αναφορικά με θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας (Πουλής, 2003). Σύμφωνα με τον Πουλή (2003), στον Νόμο 1268/1982 και Νόμο 1404/1983 ορίζονται και οι αλλαγές της αποστολής των Τμημάτων βάσει αλλαγών σε γνωστικά αντικείμενα αυτών και αλλαγών στην επαγγελματική κατοχύρωση των αποφοίτων. Επίσης, ορίζεται η ακαδημαϊκή ελευθερία στη διδασκαλία και η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών με ταυτόχρονη απαγόρευση επιβολής ορισμένων μόνο απόψεων, ενώ όλα τα μέλη των Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. είναι ελεύθερα να εκφράζονται από συνδικαλιστικά τους όργανα σε πλαίσιο αρχών και κανόνων που διέπουν την Πανεπιστημιακή κοινότητα ή τη λειτουργία των Τ.Ε.Ι.. Για την κατοχύρωση των ακαδημαϊκών ελευθεριών και διακίνηση των ιδεών αναγνωρίζεται και το Πανεπιστημιακό ή Ακαδημαϊκό Άσυλο αντίστοιχα (Πουλής, 2003). Για τον εκσυγχρονισμό της ανώτατης Εκπαίδευσης και σύμφωνα με τον Ν.2083/92, επιχειρούνται μεταρρυθμίσεις για την αναβάθμιση των Α.Ε.Ι. της Ελλάδας με ενίσχυση της αυτοτέλειάς τους, με ανανέωση και αξιοποίηση του εκπαιδευτικού-επιστημονικού προσωπικού, με βελτιώσεις στην ποιότητα των σπουδών έτσι ώστε να σχεδιαστεί το Ελληνικό Πανεπιστήμιο του 21^{ου} αιώνα (Μπουζάκης, 2006).

2.2 Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Από το 1960 κι έπειτα στην Ελλάδα, γίνεται λόγος για την ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση. Η θεωρία αυτή, γνωστή ως *θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου*, αγωνίζεται για εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν στόχο, την προσφορά ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση για όλους, ανεξαρτήτως φύλου, θρησκευματος ή κοινωνικής καταγωγής

(Παπανούτσος, 1965). Με την ισότητα ευκαιριών, δεν αποκλείεται κανείς από οποιαδήποτε βαθμίδα της εκπαίδευσης, ενώ γίνεται προσπάθεια να υπερνικηθούν οποιεσδήποτε αντιξοότητες. Η ισότητα στην εκπαίδευση συνεπάγεται εξάλειψη όλων των γεωγραφικών, οικονομικών, φυλετικών, ταξικών, οικογενειακών διαφορών και έχει σκοπό να προετοιμάζει όσους πρόκειται να σπουδάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Βέβαια, στις μέρες μας, οι ανισότητες έχουν το δυνατό εξυγιανθεί και η συμμετοχή στο πανεπιστήμιο ή στην ανώτερη εκπαίδευση έχει γίνει ισότιμη τουλάχιστον μεταξύ των φύλων.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σύμφωνα με την Φραγκουδάκη (2016), τα ποσοστά των γυναικών που εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερα από των ανδρών. Βέβαια, στις πολυτεχνικές σχολές οι άνδρες είναι πολύ περισσότεροι (29% στο Μετσόβιο Πολυτεχνείο), στις θετικές σχολές περί το 40% είναι γυναίκες, και το 19,6% είναι γυναίκες στις ιατρικές σχολές. Οι σχολές αυτές θεωρείται πως έχουν υψηλό κοινωνικό κύρος. Συγχρόνως, λόγω στερεότυπων απόψεων του παρελθόντος, στις σχολές όπως Παιδαγωγικού Δημοτικής εκπαίδευσης και Φιλοσοφικές σχολές η συμμετοχή των γυναικών είναι στο 85% και σε τμήματα Νηπιαγωγών 95%. Το γεγονός αυτό έχει σημασία για τις προεκτάσεις τις επαγγελματικές και την αξιοποίηση των ακαδημαϊκών σπουδών και την αγορά εργασίας (Φραγκουδάκη, 2016).

Τελικά, η ισότητα παντού και ειδικά στην εκπαίδευση συνδέεται απευθείας με την οικονομική ανάπτυξη και την αγορά εργασίας στη χώρα. Η εκπαίδευση θα πρέπει να προετοιμάζει για όλα τα επαγγέλματα και για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου η διανόηση γίνεται εργαλείο και δεξιότητα εάν όχι εξειδίκευση στην εργασία. Η ισότητα ολοκληρώνεται ως έννοια με την αξιοκρατία. Κατά τον Παπανούτσο (1965), η κοινωνική δικαιοσύνη και αξιοκρατία κυριαρχούν όταν δεν αποκλείονται προς τις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης οι «διανοητικά ικανοί», ενώ σε τεχνικές σχολές στρέφονται οι «χειρωνακτικά ικανοί». Βέβαια, η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η επιλογή σχολής σπουδών καθορίζεται συνήθως από: τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, τη γεωγραφική καταγωγή, τα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των μαθητών-υποψηφίων (Κυρίδης, 1997).

Στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2011-2014 της Ελλάδας, στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, ανάμεσα στους στόχους για την παιδεία είναι τουλάχιστον το 32% της νέας γενιάς να έχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για την επίτευξη του

στόχου, προγραμματίστηκαν ο εκσυγχρονισμός στο σύστημα εισαγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση ώστε να υπάρχει αντικειμενική αξιολόγηση και ορθολογικότερη κατανομή στα τμήματα. Επίσης, δεν υπάρχει απαίτηση για επίτευξη της βάσης στις πανελλαδικές εξετάσεις, ενώ αναπτύσσονται ψηφιακά συγγράμματα ως βοήθημα για την εισαγωγή των υποψηφίων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τελικός στόχος η αναβάθμιση ποιοτικά της ανώτατης εκπαίδευσης.

Στόχοι αναπτύσσονται επιπλέον, για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας, καταπολέμηση της φτώχειας, προαγωγή ισοτιμίας, υλοποίηση δια βίου μάθησης και κινητικότητας, ενίσχυση της συνεργασίας, της καινοτομίας και της δημιουργικότητας και αφορούν σε όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαίδευση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011, όπου αναφορά στο Σταμέλος, κ.ά., 2015).

Ακόμη, ανάμεσα στους στόχους για την Ευρώπη, εντάσσονται για την εκπαίδευση, η μείωση του ποσοστού κάτω από 10% εγκατάλειψης των σχολείων και ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το ποσοστό 40% στην ηλικιακή κατηγορία των 30-34 ετών. Σε αυτό το πλαίσιο δόθηκαν προτεραιότητες στον καθορισμό των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών και αναπτύχθηκαν πολιτικές για την εκπαίδευση, κατάρτιση και επαρκή υποστήριξή τους ώστε να είναι πιο αποτελεσματικοί.

3. Ο ρόλος του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το διδακτικό έργο, όπως ορίζεται στο άρθρο 23 του Ν.1268/1982 για τα Α.Ε.Ι., ασκείται από το Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό, το οποίο αποτελείται από καθηγητές, αναπληρωτές καθηγητές, που εκλέγονται μόνιμοι, επίκουρους καθηγητές και λέκτορες. Τα μέλη ΔΕΠ είναι δημόσιοι λειτουργοί και έχουν δικαίωμα για έρευνα και διδασκαλία, ανεξαρτησία και ελευθερία στην εκτέλεση του έργου τους στο πλαίσιο των αποφάσεων και προγραμματισμού του τμήματός τους και επίσης, έχουν έργο την έρευνα, τη συμμετοχή στη διοίκηση των Α.Ε.Ι. και την παροχή υπηρεσιών προς το κοινωνικό σύνολο (Μπένος, 2003 και Μπουζάκης, 2006)).

Πιο συγκεκριμένα, έχουν την υποχρέωση να παρέχουν διδακτικό, ερευνητικό-επιστημονικό και διοικητικό έργο που περιλαμβάνει κυρίως διδασκαλία, οργάνωση, επίβλεψη και λειτουργία εργαστηρίων, ασκήσεων και εργασιών, συμμετοχή σε σεμινάρια, συγγραφή διδακτικών βοηθημάτων, συνεργασία με φοιτητές σε προπτυχιακό και

μεταπτυχιακό επίπεδο, εποπτικά καθήκοντα στην εξεταστική διαδικασία, βασική ή εφαρμοσμένη έρευνα, καθοδήγηση διπλωματικών εργασιών, συμμετοχή σε συνέδρια, καθώς και συμμετοχή στα όργανα της διοίκησης, στις επιτροπές και συμβούλια των Α.Ε.Ι., συμμετοχή σε εκλεκτορικά σώματα και εισηγητικές επιτροπές και κατοχή θέσης Διευθυντή Τομέα, Προέδρου τμήματος, Κοσμήτορα σχολής, Αντιπρύτανη, Πρύτανη (Πουλής, 2003). Κατά το άρθρο 15 του Ν. 1404/1983, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 2916/2001, το κύριο διδακτικό και ερευνητικό έργο στα πρώην Τ.Ε.Ι. ασκούνταν από το εκπαιδευτικό προσωπικό (Ε.Π.), το οποίο ανήκε σε μία από τις βαθμίδες καθηγητή Τ.Ε.Ι., αναπληρωτή καθηγητή Τ.Ε.Ι., επίκουρου καθηγητή Τ.Ε.Ι. και καθηγητή εφαρμογών Τ.Ε.Ι.. Τα μέλη του Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. ήταν δημόσιοι λειτουργοί και ανάλογα με τη βαθμίδα τους έχουν αρμοδιότητες για διδακτικές δραστηριότητες που απαιτούν θεωρητικές γνώσεις ή πείρα εφαρμογής για πρακτικά μαθήματα. Στο πλαίσιο του διδακτικού τους έργου τα μέλη Ε.Π. συγγράφουν διδακτικά βιβλία ή άλλα βοηθήματα (Πουλής, 2003).

Σε αυτό το πλαίσιο, αναγνωρίζονται οι απαιτήσεις για τον καθηγητή ως πολυσύνθετες και τονίζεται πλέον η σημαντικότητα της κατάρτισής τους ως εκπαιδευτική ανάγκη που εμπεριέχει τη διασφάλιση ποιότητας. Στόχος είναι οι εκπαιδευτικοί εν γένει να έχουν ικανότητες ώστε να μπορούν να μεταδίδουν γνώσεις και δεξιότητες, να εξασφαλίζουν ένα περιβάλλον συνεργασίας και σεβασμού, να διδάσκουν σε ετερογενείς τάξεις σπουδαστών από διαφορετικά υπόβαθρα, να έχουν γνώσεις ειδικής αγωγής, να συνεργάζονται με γονείς, κοινωνία και συναδέλφους, να συμμετέχουν στην ανάπτυξη του τμήματός τους, να δημιουργούν νέα γνώση και να είναι καινοτόμοι, να χρησιμοποιούν την τεχνολογία σε ποικίλες εκφάνσεις της ζωής τους, προσωπικά και επαγγελματικά και τελικά να μπορούν να είναι ηγέτες (Βεργίδης, 1996).

Στις βασικές ικανότητες των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με τον Σταμέλο κ.ά. (2015), προτείνονται: η ανταπόκριση σε ένα ευρύ φάσμα μεθόδων διδασκαλίας, η στήριξη της μαθησιακής αυτονομίας, η ενίσχυση των μαθητών να αναπτύξουν ικανότητες σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς, η κατανόηση της αξίας της διαφορετικότητας σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον, η συνεργασία με συναδέλφους, γονείς και την ευρύτερη κοινότητα, η συνέχιση της προβληματικής σχετικά με το γνωστικό τους αντικείμενο, η ενσωμάτωση στη διδασκαλία τους των αποτελεσμάτων της διδακτικής, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναγκών τους και η συνεχής εξέλιξη και έρευνα.

3.1. Ο αποτελεσματικός καθηγητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Κατά τον Rogers (1999), η μάθηση συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο της. Η αρχική εκπαίδευση των καθηγητών και η κατάρτιση δεν επαρκεί για να καλύψει τις αυξανόμενες απαιτήσεις της εποχής. Ο Cros (2003), έχει επισημάνει πως δεν αρκεί η απλή μετάδοση γνώσεων από τους εκπαιδευτικούς, αλλά πρέπει να δημιουργούν διάθεσή και κίνητρα για μάθηση. Εν γένει οι εκπαιδευτικοί δεν αρκεί να είναι απλά ειδικοί σε ένα γνωστικό αντικείμενο αλλά να δρουν καταλυτικά στις εκπαιδευτικές αλλαγές εκ των κάτω (Μπαγάκης, κ.ά. 2007).

Στην Ελλάδα, από τη θεμελίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, ο ρόλος των εκπαιδευτικών περιοριζόταν στην εφαρμογή της εκπαιδευτικής νομοθεσίας και οι ίδιοι δεν συμμετείχαν στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Ωστόσο, στο πλαίσιο ενός συγκεντρωτικού και γραφειοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος, κάθε εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να λειτουργεί δράσεις ή να επιλέγει στρατηγικές παράλληλα ή ανεξάρτητα από την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική (Τζάνη & Παμουκτσόγλου, 1997).

Βέβαια, τα τελευταία χρόνια, υπάρχει η τάση για αποκέντρωση και μια αύξηση του ενδιαφέροντος για επιτυχία και για βελτίωση της εκπαίδευσης έτσι ώστε να αξιοποιηθούν οι αποτιμήσεις του εκπαιδευτικού έργου (Myers & Stoll, 1998). Ακόμη παρατηρείται μια έντονη τάση για αλλαγές σε τομείς της γνώσης, ώστε να ανταποκρίνεται η εκπαίδευση στην κοινωνική πραγματικότητα και να γίνεται πιο αποτελεσματική. Κατά τον Murphy (1992), η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από τη διδασκαλία και τη διδακτική διαδικασία και όχι από το κοινωνικό ή οικονομικό υπόβαθρο των μαθητών στους οποίους πρέπει να δίδονται ίσες ευκαιρίες μάθησης.

Ωστόσο, καμία διδακτική συμπεριφορά δεν προσδιορίζει ένα άριστο τρόπο διδασκαλίας, ούτε υπάρχει μοναδικός τρόπος διδασκαλίας, παρά μόνο πρότυπα που αναφέρονται σε χαρακτηριστικά προσωπικότητας, διανόησης, επικοινωνίας ή διδακτικής μεθοδολογίας. Η αποτελεσματικότητα του καθηγητή στον ελληνικό χώρο απασχολεί την έρευνα τελευταία (Ματσαγγούρας, 2000), δεν έχει όμως πιστοποιηθεί ούτε αξιολογηθεί παρά μόνον από θεσμούς όπως των Σχολικών Σύμβουλων, που δεν μπορούν να στηρίξουν οι Εκθέσεις τους το σύνολο των τριών βαθμίδων της εκπαίδευσης ή να εκτιμήσουν ακριβώς τι προσδιορίζει τον αποτελεσματικό καθηγητή (Παμουκτσόγλου, 2001).

Σύμφωνα με τον Kyriacou (1997) ο αποτελεσματικός καθηγητής είναι εκείνος που δημιουργεί ένα ενδιαφέρον μαθησιακό περιβάλλον, είναι επικεντρωμένος στους διδακτικούς στόχους, έχοντας καλά οργανωμένο μάθημα, παρακολουθεί την πρόοδο των σπουδαστών και ανατροφοδοτεί την παραπέρα πρόοδο, έχει υψηλές προσδοκίες, ενώ τηρεί πειθαρχία και μια δίκαιη ατμόσφαιρα στην αίθουσα.

Όπως αναφέρει ο Πασιαρδής (2014), ο πραγματικός καθηγητής, είναι εκείνος που μπορεί αποτελεσματικά να μεταδώσει την αποστολή της μάθησης και της εκπαίδευσης τόσο στους σπουδαστές και γονείς, όσο και στο προσωπικό και όλη την εκπαιδευτική κοινότητα. Συγχρόνως, θα πρέπει να είναι ενημερωμένος για όλες τις εξελίξεις, να έχει δημιουργήσει δίκτυο πληροφοριών ανάμεσα σε συναδέλφους, να συμμετέχει ενεργά σε προγράμματα πειραματισμού, δημιουργίας και ανάπτυξης και να καινοτομεί (Ιορδανίδης, 2006).

Επίσης, ο Πασιαρδής (2014) πιστεύει πως αποτελεσματικός καθηγητής εμπιστεύεται τη διοίκηση και τους συναδέλφους και οι Γκόβα και Δεμερτζή (2001) πιστεύουν ότι η συνεργασία και συναδελφικότητα ακόμη και καθηγητών διαφορετικών ειδικοτήτων, διευρύνει τους ορίζοντες τους, προάγει την άμιλλα και αναδεικνύει αξίες.

Κατά τον Ιορδανίδη (2006), κάθε καινοτόμος καθηγητής και δη σε ηγετική θέση, θα πρέπει να κατανοεί τις αντιλήψεις των άλλων και να υποστηρίζει τον διάλογο με ανοιχτές συζητήσεις μεταξύ συναδέλφων σχετικά με την πραγματικότητα. Σημασία έχει εκτός των άλλων κάθε καθηγητής να μπορεί να αναγνωρίσει τις εκάστοτε αλλαγές, να ξέρει την αιτία της αλλαγής και τελικά να την εφαρμόζει (Ιορδανίδης, 2006).

Θα πρέπει να αναφερθεί πως στο ελληνικό συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα και σύμφωνα με τον Κουτούζη (2008), οι αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών σε όλες τις βαθμίδες είναι κυρίως εκτελεστικές και όχι τόσο διοικητικές. Ο ρόλος τους είναι κυρίως διεκπεραιωτικός και σύμφωνος με τις οδηγίες που δίδονται από την κεντρική εξουσία, γεγονός που περιορίζει την δράση τους και την ευκαιρία για αλλαγές. Προκειμένου να στηρίζουν τις όποιες αλλαγές, θα πρέπει να επιμορφώνονται συνεχώς και να μη μένουν στάσιμοι ως προς τις ευκαιρίες για αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους (Δακοπούλου, 2008).

Κατά τον Μαυρογιώργο (2008), οι καθηγητές και εν γένει οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως οι εισηγητές των εκπαιδευτικών αλλαγών δεν έχουν ουσιαστική σχέση με την εκπαιδευτική κοινότητα, η οποία καλείται να συμμορφωθεί και δεν γνωρίζουν την

υπαρκτή εκπαιδευτική ή πανεπιστημιακή πραγματικότητα. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να συνεργάζονται και να αναπτύσσουν συλλογικότητα προκειμένου με την ελεύθερη και συνεχή συνομιλία να ανταποκριθούν στις αλλαγές (Σχίζα, 2001).

Σύμφωνα με την Σαρικήκη (2006), οι διαδικασίες συνομιλίας, είναι διαδικασίες καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης, άρα δίδει στα άτομα υπομονή, επιμονή και τα σπλίζει με σθένος και ευελιξία στην αντιμετώπιση νέων καταστάσεων, ενώ αυξάνει τη συμμετοχή τους σε ανάληψη πρωτοβουλιών και την ικανότητα για λήψη αποφάσεων, και επομένως συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της προσωπικής και επαγγελματικής τους ζωής και την ομαλότερη προσαρμογή σε νέες καταστάσεις και ανανεώσεις. Η ανάπτυξη συνεργασίας σε μόνιμη βάση προϋποθέτει επιτυχία στην εφαρμογή των εκπαιδευτικών αλλαγών (Fullan, 1991).

Η ζήτηση της κοινωνίας κάθε χώρας για ανώτατη εκπαίδευση αυξάνεται συνεχώς, το ίδιο αυξάνεται και η διάθεση για αλλαγές στο ανώτατο εκπαιδευτικό σύστημα. Υπό αυτό το πρίσμα, η μέριμνα για την ποιότητα στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και για την απόκτηση υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικού προσωπικού από τα πανεπιστήμια γίνεται επιτακτική και συνδυάζει την έρευνα και τη διδασκαλία (Γιανζίνα- Κασσωτάκη & Κασσωτάκης, 2013).

Σύμφωνα με τους Γιανζίνα- Κασσωτάκη και Κασσωτάκη (2013), οι ερευνητικές ικανότητες του ακαδημαϊκού εξετάζονται από το υψηλού επιπέδου ερευνητικό έργο μέσω δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά αναγνωρισμένης ποιότητας και υψηλού συντελεστή επίπτωσης (impact factor). Το impact factor των περιοδικών, αντανακλά την ποιότητα σε σχέση με το περιεχόμενο για ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Οι δημοσιεύσεις των ακαδημαϊκών, σε συνάρτηση με ανακοινώσεις σε κορυφαία διεθνή συνέδρια και με συμμετοχές ή ηγεσία σε επιστημονικά προγράμματα συνιστούν επιστήμονες με βαθιά γνώση του αντικείμενου τους, άρα και ικανούς για την ακαδημαϊκή σταδιοδρομία (Γιανζίνα-Κασσωτάκη & Κασσωτάκης, 2013).

Άλλωστε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και στην Ελλάδα, οι ακαδημαϊκοί είναι προετοιμασμένοι για τον ρόλο τους ως ερευνητές, αλλά όχι ως διδάσκοντες, καθώς η διδασκαλία λογαριάζεται ως ένα αντικείμενο που όλοι μπορούν να κάνουν και η προετοιμασία για αυτήν δεν είναι συστηματική (Pleschová, G., et al., 2012).

Στον τομέα της διδακτικής ικανότητας, που συμπληρώνει την ερευνητική, οι καθηγητές υποψήφιοι για την πανεπιστημιακή κοινότητα θα πρέπει να έχουν δοκιμαστεί για

παιδαγωγικές ικανότητες, μεταδοτικότητα ή καταλληλότητα μέσω συνεντεύξεων από ειδική επιτροπή επιλογής, η οποία θα πρέπει να είναι αντικειμενική και αξιοκρατική. Φυσικά, θα πρέπει να τους δίδεται η δυνατότητα εξέλιξης και συνεχούς στήριξης. Η πανεπιστημιακή διοίκηση θα πρέπει να δίδει κίνητρα στους καθηγητές για συμμετοχή σε επιμορφώσεις υψηλού επιπέδου αναφορικά με την τεχνολογία, με παιδαγωγικές μεθόδους, θέματα βαθμολόγησης, σωστής καθοδήγησης και αλληλεπίδρασης με τους φοιτητές (Γιανζίνα- Κασσωτάκη & Κασσωτάκης, 2013).

Στο σημείο αυτό, παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας από τους Γιανζίνα- Κασσωτάκη και Κασσωτάκη (2013), στον οποίο αναφέρονται τα χαρακτηριστικά της αποτελεσματικής διοίκησης σχετικά με την πρόσληψη ικανών μελών για καθηγητική θέση, την εξέλιξη και την αποζημίωσή τους.

Μέλη ΔΕΠ	Αποτελεσματική Διοίκηση
Πρόσληψη	<ul style="list-style-type: none"> • Τομέας της έρευνας: <ul style="list-style-type: none"> ο Υψηλού επιπέδου δημοσιεύσεις σε περιοδικά με υψηλό συντελεστή επίπτωσης (impact factor) ο Υψηλού επιπέδου δημοσιεύσεις σε κορυφαία συνέδρια ο Ολοκλήρωση σημαντικών ερευνητικών προγραμμάτων • Τομέας της διδασκαλίας: <ul style="list-style-type: none"> ο Υψηλές παιδαγωγικές ικανότητες ο Υψηλός βαθμός μεταδοτικότητας ο Καταλληλότητα (αξίες και αρχές)
Εξέλιξη	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή οικονομικών κινήτρων για υψηλού επιπέδου επιμορφώσεις και συμμετοχή σε συνέδρια: <ul style="list-style-type: none"> ο Οικονομικά κίνητρα για συμμετοχή σε συνέδρια στο τομέα μελέτης των μελών ΔΕΠ ο Οικονομικά κίνητρα για υποβολή δημοσιεύσεων σε υψηλού επιπέδου περιοδικά ο Οικονομικές διευκολύνσεις για ανταλλαγή των μελών ΔΕΠ με τα πανεπιστήμια του εξωτερικού ο Επιμορφώσεις σε θέματα χρήσης νέων τεχνολογιών ο Επιμορφώσεις σε θέματα χρήσης σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας ο Επιμορφώσεις σε θέματα σωστής βαθμολόγησης, αλληλεπίδρασης και καθοδήγησης των φοιτητών • Εσωτερικές και εξωτερικές αξιολογήσεις
Αποζημίωση	<ul style="list-style-type: none"> • Επιδόματα (βασίζονται στις εσωτερικές ετήσιες αξιολογήσεις που θα προωθούνται από την πανεπιστημιακή ηγεσία για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας): <ul style="list-style-type: none"> ο Μηνιαίες αποζημιώσεις για συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα ο Ετήσια πριμ απόδοσης ο Ετήσια βραβεία για υψηλού επιπέδου έρευνα και διδασκαλία ο Επιδόματα κάθε τρία με πέντε χρόνια για εξαιρετικές επιδόσεις

Πίνακας 1: Αποτελεσματική διοίκηση μελών ΔΕΠ (πηγή: Γιανζίνα- Κασσωτάκη & Κασσωτάκης, 2013)

Κατά τη Σαδικάκη (2006), γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική η ανάγκη αλληλεπίδρασης των σπουδαστών και των καθηγητών με την πληροφορία και τη γνώση σε μία συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογικά κοινωνία. Οι νέες τεχνολογίες επιδρούν καταλυτικά σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, προσφέρουν πληροφορίες με πολλές δυνατότητες επικοινωνίας και δημιουργούν νέες σχέσεις και μια σειρά νέων δυναμικών αλληλεπιδράσεων στην καθημερινότητα (Παραδιά, 2014).

Σύμφωνα με την Παραδιά (2014), η εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν μπορεί να μείνει ανεπηρέαστη.

3.2. Ο καθηγητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως φορέας τεχνολογίας.

Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία δεν είναι απλώς ένα νέο μέσο διδασκαλίας, αλλά επιφέρει αλλαγές στο περιεχόμενο και τον τρόπο μετάδοσης της γνώσης, στις σχέσεις μεταξύ διδασκόμενων και καθηγητών και την επικοινωνία και τελικά διαμορφώνει νέα κοινωνική συνείδηση (Παραδιά, 2014). Η αξιοποίηση της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική πράξη άρχισε να αναπτύσσεται ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 αρχικά στις Η.Π.Α. και μετά στην Ευρώπη και περιλάμβανε ως ιδιαίτερος επιστημονικός κλάδος της διδακτικής μεθοδολογίας, τρόπους για την αξιοποίηση των επιστημονικών γνώσεων και των απλών μηχανημάτων για μάθηση έως και υπολογιστών (Παραδιά, 2014).

Σύμφωνα με τη Βαβουράκη (2006), η ένταξη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση αποτελεί ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής και αποτελεί καινοτομία και εκπαιδευτική αλλαγή εφόσον αποσκοπεί στη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Για να είναι η νέα αυτή η πραγματικότητα δημιουργική και επωφελής σημαντικός είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών, οι οποίοι οφείλουν να λάβουν υπόψη τους το νέο περιβάλλον ώστε να είναι οι σπουδαστές ψηφιακά ενήμεροι και να αποκτούν ενδιαφέρον για μάθηση (Νικολαΐδου, 2009). Βέβαια, ενώ οι εκπαιδευτικοί διατυπώνουν θετικές κρίσεις, ίσως δεν χρησιμοποιούν τα νέα μέσα για τη διδασκαλία τους, δεδομένου ότι πρέπει να επιμορφώνονται συνεχώς. Η ανάγκη της συνεχούς επιμόρφωσης είναι επιτακτική ούτως ή άλλως σε έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι

εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προσαρμόζονται σε νέες καταστάσεις που δεν υποβαθμίζουν το ρόλο τους, αλλά τον αναβαθμίζουν (Σταμάτης, 2006). Άλλωστε η τεχνολογία από μόνη της δεν μπορεί να συνιστά αλλαγή ή καινοτομία χωρίς τη σωστή χρήση της ώστε να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα. Χρειάζεται, λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί να μη φοβούνται την αλλαγή αλλά να την προάγουν ως μέσο εκπαίδευσης και να γίνονται δημιουργικοί ανταποκρινόμενοι στις νέες απαιτήσεις της εποχής.

3.3. Ο καθηγητής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως εκπαιδευτής ενηλίκων.

Αναντίλεκτα και αναφορικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο καθηγητής θα πρέπει εκτός των άλλων, να έχει βασικά εργαλεία εκπαιδευτή ενηλίκων. Για τις προϋποθέσεις μάθησης των ενηλίκων και πως μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας (Courau, 2000):

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΜΑΘΗΣΗΣ	ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΤΗΡΗΘΕΙ Η ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ
<p>«Ένας ενήλικος μαθαίνει...»</p> <p>...εάν καταλαβαίνει</p>	<p>Να έχει ως κύριο μέλημα σε όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης να κατανοούν οι εκπαιδευόμενοι όλα όσα σχετίζονται με το αντικείμενο διδασκαλίας, αλλά και με την εκπαιδευτική διαδικασία. Να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο ανάλογο με το εκπαιδευτικό επίπεδο των εκπαιδευομένων.</p>
	<p>Να συνδέει το αντικείμενο διδασκαλίας με τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων,</p>

<p>...εάν η εκπαίδευση έχει άμεση σχέση με την καθημερινότητά του</p>	<p>προσαρμόζοντας τις ασκήσεις και τα παραδείγματα που χρησιμοποιεί, ανάλογα με τα προσωπικά και επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα. Να αναδεικνύει τη χρησιμότητα των γνώσεων που θα αποκτηθούν στην καθημερινή ζωή των εκπαιδευομένων.</p>
<p>...εάν αντιλαμβάνεται, αποδέχεται και κατανοεί τους στόχους του εκπαιδευτικού προγράμματος</p>	<p>Να εξηγεί με σαφήνεια τους στόχους στην αρχή του εκπαιδευτικού προγράμματος, αλλά και στη διάρκειά του (στόχοι κάθε διδακτικής ενότητας, στόχοι ασκήσεων και άλλων δραστηριοτήτων). Να συζητά με τους εκπαιδευόμενους για τους στόχους της εκπαίδευσής τους και να τους προσαρμόζει ανάλογα με τις προσδοκίες και τις ανάγκες τους.</p>
<p>...εάν ενεργεί και εμπλέκεται</p>	<p>Να επιδιώκει την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία (εκπαιδευτική «στρατηγική»: 2/3 δράσης για τους εκπαιδευόμενους και 1/3 για τον εκπαιδευτή), αξιοποιώντας ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές.</p>
<p>...εάν ο εκπαιδευτής ξέρει να αξιοποιεί τα αποτελέσματα της επιτυχίας και της αποτυχίας</p>	<p>Να εμπυχώνει συνεχώς τους εκπαιδευόμενους, δίνοντας θετική ανατροφοδότηση στις επιτυχημένες προσπάθειές τους και ενθάρρυνση ώστε να ξαναπροσπαθήσουν για καλύτερο αποτέλεσμα στις περιπτώσεις που</p>

	αποτυγχάνουν και θέλουν να «τα παρατήσουν».
...εάν νοιώθει ενταγμένος σε μια ομάδα	Να αξιοποιεί την ομαδική εργασία (το τμήμα να λειτουργεί ως ομάδα, να δημιουργούνται υπο-ομάδες εργασίας).
...εάν βρίσκεται σε συμμετοχικό κλίμα	Να ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση και τη συμμετοχή όλων των εκπαιδευομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία, διευκολύνοντας την επικοινωνία στην ομάδα και επιλέγοντας, όπως ήδη αναφέρθηκε, ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές.

Πίνακας 2 : Προϋποθέσεις μάθησης ενηλίκων (Courau, 2000)

Οι προϋποθέσεις αυτές παραπέμπουν σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές τεχνικές και σε εκπαιδευτική τεχνογνωσία.

Ο Peter Jarvis σε μία συνέντευξη, όταν ρωτήθηκε ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά ενός εκπαιδευτή ενηλίκων, είπε ότι το κυριότερο είναι να είναι καλός άνθρωπος. Κι εξήγησε λέγοντας ότι «θα πρέπει να είμαστε υπηρέτες των εκπαιδευομένων μας, όχι αφέντες». Στην ίδια ερώτηση ερμηνεύοντας τον Jarvis, η Elizabeth Lange (σε συνέντευξή της στον Αλέξη Κόκκο στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης «What's the point of Transformative Learning», Αθήνα 27-29 Ιουνίου 2014, σε απομαγνητοφώνηση-μετάφραση της Μπόζνου Πηνελόπης), η οποία είναι καθηγήτρια στο τμήμα Εκπαίδευσης Ενηλίκων του St. Francis Xavier University και έχει εργαστεί για πάνω από 30 χρόνια ως εκπαιδύτρια σε φορείς τυπικής κι άτυπης εκπαίδευσης, απάντησε ανάμεσα σε άλλα: «Εδώ και πολλές δεκαετίες έχω επίγνωση του ότι οι κοινωνικές συνθήκες υπό τις οποίες διδάσκουμε αλλάζουν διαρκώς και χρειάζεται πάντα να έχουμε επίγνωση των συνθηκών κάτω από τις οποίες έρχονται σε εμάς οι εκπαιδευόμενοί μας. Επομένως, ανάλογα με το εάν έχω να κάνω με μία ομάδα εκπαιδευτών ενηλίκων μεταναστών, ή διαμεσολαβητών σε γραφεία κοινωνικο-πολιτισμικών οργανώσεων, με κοινωνικούς λειτουργούς, ή με

αστυνομικούς ή στρατιωτικούς υπαλλήλους, είναι σημαντικό να έχω κατανοήσει το πλαίσιο από το οποίο έρχονται οι εκπαιδευόμενοι και να επικοινωνώ μαζί τους σε ανθρώπινο επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο ερμηνεύω αυτό που είπε ο Peter Jarvis. Επίσης, με το να είσαι παρών, να μπορείς να νιώσεις τον πόνο των ανθρώπων και να εμπλέκεσαι πραγματικά στα ζητήματα που προκύπτουν στην εκπαίδευση ενηλίκων, όταν για παράδειγμα αναζητούν τρόπους να βελτιώσουν την πρακτική τους. [...] Εγώ, ως εκπαιδευτρια, έρχομαι στο εκπαιδευτικό περιβάλλον με κάποια σχέδια και εμπειρίες, αλλά ξέρω ότι η πραγματική μάθηση συντελείται σε βάθος, πέρα από οτιδήποτε έχω σχεδιάσει. Επομένως, ο σχεδιασμός πρέπει να μένει ανοιχτός σε κάποιο βαθμό ώστε να επιτρέπει την ανάπτυξη του διαλόγου και τη διατύπωση των ερωτήσεων και την επαφή με νέες ιδέες. Ο εκπαιδευτικός χώρος να είναι ένα μέρος όπου οι εκπαιδευόμενοι θα εξελίσσονται και θα αποκτούν την κατάλληλη γλώσσα ώστε να εκφράσουν τις ιδέες τους. Έτσι, κατά κάποιον τρόπο συντελείται μια αλλαγή στην κοινωνία. [...] Οι άνθρωποι πολλές φορές δεν αναφέρονται σε αυτά τα θέματα σε συνηθισμένες κοινωνικές περιστάσεις, αλλά όταν αναπτύσσουν δεσμούς και βλέπουν ο ένας τον άλλο ως συνάνθρωπο πιστεύω ότι δημιουργείται μια κοινωνία με μεγαλύτερη αποδοχή του συνανθρώπου, όπου βλέπουμε ο ένας τον άλλον σε ανθρώπινο επίπεδο».

Κατά τον Duke (1987), τα πανεπιστήμια τείνουν να χρησιμοποιούν τον όρο «εκπαίδευση» για να αναφέρονται σε ακαδημαϊκά προγράμματα και προτιμούν να εκπαιδεύουν για επαγγελματικούς σκοπούς. Ωστόσο, «η πίστη στην σπουδαιότητα της συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων επίσης δημιουργεί μεθόδους για εκπαίδευση του εαυτού που δίνουν έμφαση στη συλλογικότητα και συμμετοχή» (Duke, 1987).

3.4. Οι δεξιότητες του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στην Ευρώπη έχει αναγνωρισθεί η ανάγκη για ενίσχυση της ποιότητας στη διδασκαλία και έχουν αναγνωρισθεί πρακτικές οι οποίες βοηθούν τους καθηγητές κι ας είναι απροετοίμαστοι, στο διδακτικό τους έργο. Σύμφωνα με την Pleschová et al. (2012), τα ζητήματα προκύπτουν από τις διδακτικές μεθόδους με τις οποίες δεν είναι εξοικειωμένοι και τις διδακτικές ικανότητες τους.

Καταρχήν, η μαθητοκεντρική προσέγγιση στη διδασκαλία είναι μια προσέγγιση για την οποία θα πρέπει οι καθηγητές να διαθέτουν ένα μεγάλο εύρος από ικανότητες με ανατροφοδοτήσεις και ευκαιρίες για μάθηση υπολογίζοντας και ηθικά ζητήματα, ενώ δεν

είναι υποχρεωτικό να έχουν διδαχθεί οι ίδιοι αυτόν τον ρόλο, που απαιτεί κατανόηση θεωρητικών παιδαγωγικών μαθημάτων (Pleschová et al., 2012). Ταυτόχρονα οι καθηγητές θα πρέπει να είναι γνώστες της οικονομίας και της κοινωνίας, καθώς η συνεργασία μεταξύ των ίδιων ως ενεργών ερευνητών και των σπουδαστών αποτελεί έναν από τους καλύτερους δίαυλους διάδοσης της γνώσης στην κοινωνία (Pleschová et al., 2012).

Ο Wragg (1993), τονίζει τις διδακτικές δεξιότητες ως στρατηγικές του καθηγητή για σωστή μάθηση μέσα στην αίθουσα. Το μάθημα θα πρέπει να είναι επεξηγηματικό, αλλά και προσαρμοσμένο στις καταστάσεις και στο επίπεδο των σπουδαστών. Επομένως, για το επιθυμητό μαθησιακό αποτέλεσμα, οι βασικές δεξιότητες του εκπαιδευτικού θα πρέπει να καλύπτουν γνώσεις για το αντικείμενο, γνώσεις για τις διδακτικές μεθόδους, γνώσεις για τους σπουδαστές, λήψη αποφάσεων για την παρουσίαση του μαθήματος, τη διαχείριση των σπουδαστών μες την αίθουσα και την απόκριση σε ερωτήσεις και την ικανότητα εφαρμογής των παραπάνω στην πράξη.

Κατά τους Dunne και Wragg (1984), στην πράξη οι δεξιότητες του εκπαιδευτικού διακρίνονται με βάση το κλίμα στην αίθουσα, τις οδηγίες και κατευθύνσεις, τη διαχείριση εποπτικών μέσων διδασκαλίας, τη συζήτηση και επίβλεψη στην αίθουσα, τον σχεδιασμό και την προετοιμασία και την αξιολόγηση. Οι κυριότερες δεξιότητες που διακρίνουν αναφορές επιθεωρητών του Office for Standards in Education (Ofsted, 1993), είναι: να είναι ξεκάθαρο το μάθημα, να δίδονται δυνατότητες στους σπουδαστές να οργανώνουν προσωπική δουλειά, να είναι το μάθημα ενδιαφέρον κι όχι μονότονο, να επικεντρώνεται στις ικανότητες των σπουδαστών και στην διευκόλυνση της γλωσσικής ικανότητας, να αναπτύσσονται ποικίλες δραστηριότητες σε ένα περιβάλλον αμοιβαίου σεβασμού.

Η Perrot (1982) διακρίνει τρία στάδια ανάπτυξης των διδακτικών δεξιοτήτων, του γνωστικού, κατά το οποίο ο εκπαιδευτικός μελετά τη διδακτική στη θεωρία, της πρακτικής, όπου ο εκπαιδευτικός κάνει τις πρώτες παραδόσεις και της ανατροφοδότησης για βελτίωση πρακτικών και τεχνικών της διδασκαλίας του. Αυτά τα τρία στάδια κάνουν κύκλο και βέβαια, αναπτύσσονται με υπομονή και θετική στάση και προϋποθέτουν κίνητρα για την ανάπτυξή τους.

Η διδασκαλία θα πρέπει να ακολουθεί χαρακτηριστικά αποδοτικότητας σε σημεία που εξυπηρετούν την ποιότητα και ανεξάρτητα από την εμπειρία. Άλλωστε οι Wragg και Wood (1989) παρατηρούν πως νέοι καθηγητές μπορεί να χάσουν την εποπτεία της τάξης όταν γίνεται φασαρία και να επικεντρωθούν μόνο στους σπουδαστές που την προκάλεσαν,

αλλά οι έμπειροι καθηγητές μπορεί να έχουν αποκτήσει στη διδασκαλία τους χαρακτηριστικά ρουτίνας. Σημαντικό είναι το περιβάλλον που αναπτύσσονται οι διδακτικές δεξιότητες, αφού παράγοντες όπως το αίσθημα της κοινότητας, η συζήτηση προβλημάτων, η αμοιβαία υποστήριξη, ο σεβασμός των απόψεων, η συνεργασία και η ενθάρρυνση και η μη γραφειοκρατική διοίκηση μεταξύ των καθηγητών δημιουργούν θετικό κλίμα (Waterhouse, 1983).

Κατά την Pleschová et al. (2012), οι ακαδημαϊκοί έχουν αναλάβει και ρόλο διαμορφωτή κατάλληλων και ικανών πολιτών και αρχηγών για την κοινωνία λόγω αλλαγών των στόχων της εκπαίδευσης. Η διαμόρφωση ικανών ανθρώπων εννοεί ικανότητες ανάπτυξης σε σημείο που βοηθούν τους σπουδαστές να κατανοήσουν την πραγματικότητα και να την αμφισβητούν σε ένα πλαίσιο συνεχών εξελίξεων στην οικονομία και τον πολιτισμό, ικανότητες που οι ακαδημαϊκοί θα πρέπει να έχουν ως υποκινητές.

Δυσκολία στο έργο των καθηγητών υπάρχει λόγω του μεγάλου όγκου εισαγωγής φοιτητών σε όλες τις ηλικίες, με όλα τα γνωστικά υπόβαθρα και από διάφορα κοινωνικά στρώματα στα σύγχρονα πανεπιστήμια, τα οποία πρέπει να διασφαλίζουν την διδακτική επάρκεια του ακαδημαϊκού προσωπικού τους για αυτήν την ανάγκη. Επίσης, η κινητικότητα των καθηγητών μαζί με πολιτικές που ελκύουν τους καλύτερους ακαδημαϊκούς θα πρέπει να ενισχυθεί από τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και να αξιοποιηθούν οι γνώσεις των σε τοπικό επίπεδο (Pleschová et al., 2012).

Ακόμη, σε ένα περιβάλλον τεχνολογικών εξελίξεων, η σωστή χρήση αυτών στη διδασκαλία μπορεί να αυξήσει την ποιότητα της και να διευκολύνει να εξοικειωθούν με τον υπολογιστή οι σπουδαστές και οι καθηγητές να επιμορφωθούν αντίστοιχα. Τέλος, οι κρατικές και άλλες χρηματοδοτήσεις μετά την κρίση του 2007 έχουν μειωθεί, όμως απαιτούνται από τα ιδρύματα να κάνουν περισσότερα με λιγότερα. Έτσι, σε πολλά ιδρύματα απαιτούνται δίδακτρα για φοίτηση, γεγονός που επιστρέφει μεγαλύτερες απαιτήσεις στην εκπαιδευτική εμπειρία και διδακτικές προσεγγίσεις που θα τις ικανοποιούν (Pleschová et al., 2012).

Σύμφωνα με την Pleschová et al. (2012), ο στόχος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επικεντρώνεται στην ενίσχυση της μάθησης, άρα και επικεντρώνεται στους μαθητές και στις επιδιώξεις τους. Η καλή διδασκαλία προωθεί τη μάθηση, και προϋποθέτει κατά την Pleschová et al. (2012):

- Καλή και τακτική επικοινωνία μέσα και έξω από την αίθουσα, προώθηση κινήτρων και ενίσχυση σύνδεσης των σπουδαστών με τη μάθηση.

- Συνεργασία και υποστήριξη μεταξύ των σπουδαστών.
- Ενεργή συμμετοχή στη διαδικασία μάθησης.
- Κριτική σκέψη, κατανόηση και σύνδεση προηγούμενης γνώσης και εμπειριών με τη μάθηση.
- Χρόνο για επαναπροσδιορισμό στόχων της μάθησης και πρακτική.
- Τακτική ανατροφοδότηση σε συγκεκριμένα σημεία, η οποία θα είναι οδηγός για την εξέλιξη και βελτίωση της αποκτημένης γνώσης.
- Συναγωνισμό σε ένα υποστηρικτικό μαθησιακό περιβάλλον.
- Σύνδεση της μάθησης με τα ενδιαφέροντα και τους στόχους κάθε σπουδαστή.
- Ενίσχυση και πρακτικές για μάθηση εξατομικευμένη και ανεξάρτητη.

Συγχρόνως, οι ακαδημαϊκοί θα πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν τη γνώση τους ανάλογα με τις εμπειρίες των φοιτητών τους για να σχεδιάσουν το μάθημά τους, να είναι σαφείς στις απαιτήσεις τους για μάθηση και τις προσδοκίες τους, να βάλουν σε προτεραιότητες τις γνώσεις, τις ικανότητες, τις αξίες και τις συμπεριφορές που θέλουν να εστιάσουν, να σχεδιάσουν δραστηριότητες με έμφαση στο αποτέλεσμα της μαθησιακής διδασκαλίας, να προσαρμόσουν τη διδασκαλία τους σύμφωνα με τις ανάγκες των σπουδαστών και την εξέλιξή τους, να χρησιμοποιούν την ανατροφοδότηση από τους σπουδαστές ώστε να εξελίσσουν τα μαθήματά τους και να συνεργάζονται με άλλους καθηγητές, καθώς η διδασκαλία είναι συνεργατική διαδικασία (Pleschová et al., 2012).

Τελικά για να διαμορφωθεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό περιβάλλον σύμφωνα με τα παραπάνω στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, θα πρέπει να υπάρχει κυρίως διάθεση για αλλαγές προς αυτήν την κατεύθυνση από όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα.

Οι τυπικές εκπαιδευτικές δεξιότητες που έχουν σημειωθεί σύμφωνα με την Pleschová et al., (2012), και λειτουργούν για την βελτίωση της ποιότητας στην εκπαίδευση, δίδονται στον παρακάτω πίνακα:

1. Διδασκαλία μαθημάτων και εργαστηρίων σε καθηγητές, συμπεριλαμβανομένων μεταπτυχιακών φοιτητών, νεοδιοριζόμενων καθηγητών και πιο έμπειρων καθηγητών	5. Έρευνα μαθησιακών και ακαδημαϊκών στόχων και ανάπτυξη του οργανισμού της ανώτατης εκπαίδευσης	9. Συμμετοχή στις κρίσεις καθηγητών και σε διαδικασίες εξασφάλισης της ποιότητας
--	--	--

2. Υποστήριξη καθηγητών και άλλων να αναλάβουν θέσεις ευθύνης, όπως διευθυντές, προϊστάμενοι σε τμήματα κ.ά.	6. Αξιοποίηση των υποστηρίξεων των ακαδημαϊκών με νέες μεθόδους π.χ. ανταμοιβής για καλή διδασκαλία	10. Συνεισφορά στις στρατηγικές πρακτικές για ανάπτυξη από το κράτος για τα ιδρύματα και τα τμήματα
3. Συμμετοχή στην συνολική εκπαιδευτική διαδικασία	7. Διοργάνωση σεμιναρίων και συνεδρίων	11. Ενίσχυση της πολυπολιτισμικότητας των σπουδαστών και των μαθησιακών στρατηγικών
4. Διαχείριση πόρων για τη διδασκαλία και τη μάθηση	8. Ζήτηση παιδαγωγικής επάρκειας κατά τη διάρκεια προσλήψεων νέων καθηγητών ή προαγωγής καθηγητών	12. Διασφάλιση προσωπικής ακαδημαϊκής ανάπτυξης μέσω υποτροφιών, έρευνας και ακαδημαϊκών δικτύων

Πίνακας 1 : Τυπικές εκπαιδευτικές δεξιότητες (πηγές: Clegg, 2009, Gosling, 2006, MacDonald, 2009, Sorcinelliet al., 2006, όπου αναφορά σε Pleschová et al., 2012)

Προκειμένου να αξιολογηθεί το διδακτικό έργο και οι δεξιότητες των ακαδημαϊκών κατά τους Moreno- Murcia, Torregrosa και Pedreño (2015), θα πρέπει να αξιολογηθούν τρεις διαστάσεις, ο σχεδιασμός, η διαμόρφωση και το αποτέλεσμα του. Η αξιολόγηση της διδακτικής ικανότητας στο πλαίσιο των διαφορετικών πανεπιστημίων και παρά το ότι όλα μπορεί να χρησιμοποιούν το ίδιο μοντέλο αποτελεί σημαντικό ζήτημα λόγω των ποικίλων αντιλήψεων για τη σωστή μεθοδολογία που οδηγεί στην ποιότητα (Moreno- Murcia, et. al., 2015).

Στη μελέτη των Moreno- Murcia et. al. (2015), και σε ένα δείγμα 1297 σπουδαστών, η αξιολόγηση του διδακτικού έργου των ακαδημαϊκών σχηματίστηκε από τις απαντήσεις των σπουδαστών στις τρεις διαστάσεις του σχεδιασμού, διαμόρφωσης και αποτελέσματος του διδακτικού έργου, ενώ το ερωτηματολόγιο ήταν σε μορφή Likert από το 1 (*Διαφωνώ απόλυτα*) έως το 5 (*Συμφωνώ απόλυτα*) και είναι ουσιαστικό σε ότι αφορά τις ικανότητες των ακαδημαϊκών. Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις ήταν οι εξής:

Ο καθηγητής:

1. Παρουσιάζει το περιεχόμενο από το ζητούμενο της μελέτης, προσαρμόζοντάς το στις γνώσεις των σπουδαστών
2. Είναι προσιτός (βάσει οδηγιών και ηλεκτρονικής αλληλογραφίας)

3. Επιτρέπει στους σπουδαστές να οργανώσουν και να διανέμουν μέρος των ζητημάτων που θα παρουσιαστούν στο μάθημα
4. Παρέχει ουσιαστικές πληροφορίες για το αντικείμενο, τη βιβλιογραφία, τους οδηγούς, τα περιεχόμενα και τις μεθόδους που θα αποκτηθεί η διδακτέα ύλη.
5. Ενημερώνει τους σπουδαστές για τις ικανότητες που αναμένεται να αποκτήσουν
6. Δίνει την επιστημονική πληροφορία έτσι ώστε μου επιτρέπει να κατανοήσω καλύτερα και βαθύτερα το ζήτημα που μας αφορά
7. Παρουσιάζει τα περιεχόμενα σε ένα ξεκάθαρο και λογικό πλαίσιο, επισημαίνοντας τα σημαντικά σημεία
8. Επιτρέπει και ενθαρρύνει τη συμμετοχή των σπουδαστών
9. Προωθεί την εξατομικευμένη εργασία
10. Προωθεί τη ομαδική εργασία
11. Συνδυάζει τη διδασκαλία σε ένα επαγγελματικό επίπεδο
12. Παρέχει αρχικές και τελικές επισκοπήσεις από το αντικείμενο μελέτης στην αίθουσα
13. Ενθαρρύνει το ενδιαφέρον και τα κίνητρα των σπουδαστών να μάθουν
14. Ενδυναμώνει τη διάθεσή για έρευνα και κριτικό πνεύμα των σπουδαστών
15. Διευκολύνει τη σχέση μεταξύ σπουδαστών και καθηγητή-σπουδαστή
16. Παρακολουθεί και απαντά τις ερωτήσεις που γίνονται μες την αίθουσα
17. Εξηγεί επαρκώς τα μαθήματα που του έχουν ζητηθεί
18. Κρατά μια αντικειμενική και σεβαστή θέση με τους σπουδαστές
19. Οργανώνει δραστηριότητες για τους σπουδαστές ώστε να συμμετέχουν ενεργά στα μαθήματα
20. Σχεδιάζει και συνδυάζει το περιεχόμενο της αίθουσας με του εργαστηρίου
21. Ενσωματώνει και χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τις πληροφορίες της τεχνολογίας
22. Έχει καλή επαφή με το αντικείμενο και το περιεχόμενο του μαθήματος
23. Διασυνδέει το περιεχόμενο του ζητήματος του μαθήματος με άλλα μαθήματα
24. Εφαρμόζει το καθιερωμένο πρόγραμμα σπουδών αλλά με μια ορισμένη ευελιξία για μια καλύτερη δυναμική τάξη
25. Χρησιμοποιεί υλικούς πόρους για τη διευκόλυνση της μάθησης
26. Αλληλεπιδρά ικανοποιητικά με τους σπουδαστές
27. Σχεδιάζει το περιεχόμενο και αναπτύσσει το μάθημα ώστε να προωθεί την απόκτηση επαγγελματικών προσόντων
28. Εφαρμόζει αξιολογικά κριτήρια για τις δραστηριότητες που έχουν καθιερωθεί από το πρόγραμμα σπουδών

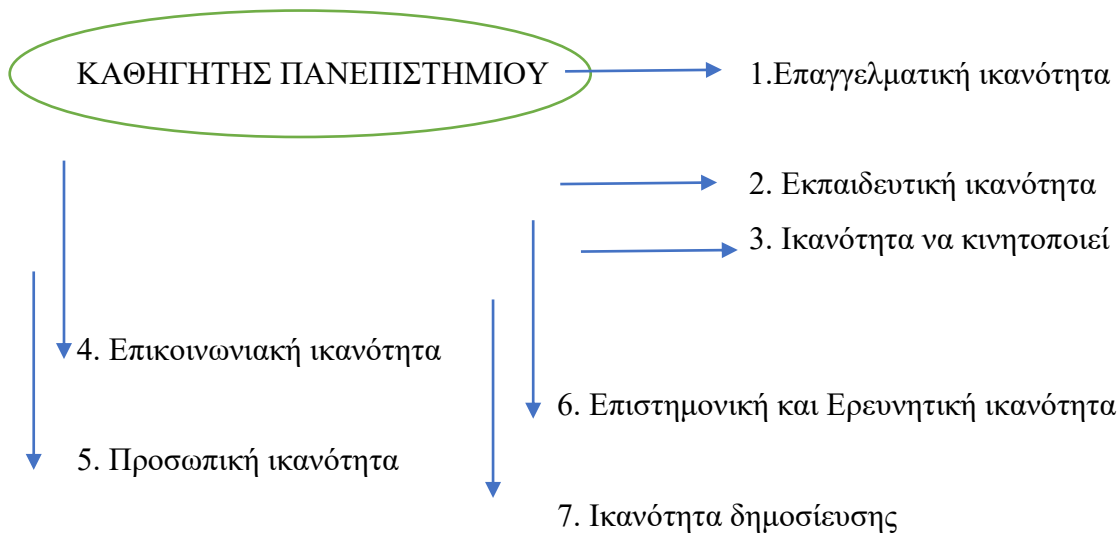
Στις ερωτήσεις αυτές διαφαίνονται και οι ικανότητες που πρέπει να έχουν οι ακαδημαϊκοί, σε όσο μεγαλύτερο βαθμό τόσο καλύτερα για τους ίδιους και για τους σπουδαστές, άρα και για τα πανεπιστημιακά ιδρύματα στα οποία διδάσκουν. Η άσκηση διδακτικού έργου είναι μια διαδικασία μοναδική και πολλές φορές απρόβλεπτη, όμως, παρατηρώντας τα

τρία συστατικά στοιχεία των δεξιοτήτων διδασκαλίας, τις βασικές ικανότητες για τη διδασκαλία και την έρευνα στους καθηγητές, προκύπτει ότι είναι ωφέλιμο αν όχι απαραίτητο να υπάρχουν:

Γνώσεις	Ικανότητες	Στάσεις
1. Κύρια περιοχή γνώσης 2. Διδακτική-παιδαγωγική 3. Επιστημονική μεθοδολογία	1. Διαπροσωπικές σχέσεις 2. Ομαδική εργασία 3. Δημιουργικότητα 4. Συστηματική άποψη 5. Επικοινωνία 6. Ηγεσία 7. Προγραμματισμός	1. Δέσμευση 2. Δεοντολογία 3. Προληπτικότητα 4. Ενσυναίσθηση 5. Ευελιξία

Πίνακας 2: Βασικές ικανότητες για τη διδασκαλία και την έρευνα

Πιο συγκεκριμένα το μοντέλο δεξιοτήτων ενός καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, προκύπτει από τα παραπάνω και σύμφωνα με την Blažková et al. (2014) ως εξής:

Σχήμα 1: Ικανότητες καθηγητή πανεπιστημίου

Κατά την Blašková et al. (2014) και σύμφωνα με τις ικανότητες του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του παραπάνω σχήματος (1), σημειώνονται αναλυτικότερα οι προσδιορισμοί των ικανοτήτων και οι δείκτες συμπεριφοράς αυτών, στους παρακάτω πίνακες:

	Προσδιορισμός ικανότητας:	Δείκτες συμπεριφοράς
Επαγγελματική ικανότητα	Είναι εξειδικευμένος και αναγνωρισμένος ειδικός στον τομέα του τόσο στη διδασκαλία όσο και στην έρευνα, έχει εξαιρετικές επαγγελματικές δεξιότητες και ικανότητες: ορθώς υπηρετεί ως ικανός εμπειρογνώμονας, ο οποίος μπορεί να συνδυάσει τη θεωρητική γνώση με πρακτικές γνώσεις και εμπειρία.	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Έχει ενδεδεγμένη γνώση του επιστημονικού του υποβάθρου, είναι άριστα ενημερωμένος πάνω τις τελευταίες ανακαλύψεις και τάσεις. - Εξασφαλίζει ότι η επιστήμη διέπει την πρακτική είναι σε συνεχή διασύνδεση μεταξύ τους, και εφαρμόζει κατάλληλα την αφαίρεση και συγκεκριμενοποίηση. - Βοηθά τους συναδέλφους του να αναπτύξουν τις γνώσεις τους, και εξασφαλίζει ότι οι φοιτητές είναι επιστημονικά ώριμοι και περήφανοι.
	Γνωρίζει σε βάθος πώς να εφαρμόσει τις αρχές, τις μεθόδους, τα πλεονεκτήματα καθώς και τους περιορισμούς όλων των επιστημονικών όρων, στοιχείων και τους δεσμούς μεταξύ τους.	<p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παραμελεί την ενημέρωσή του πάνω στις τελευταίες γνώσεις και αποτυγχάνει να εξελιχθεί επιστημονικά. - Δεν μπορεί να συνδυάσει τη θεωρητική γνώση με τις πρακτικές ανάγκες με εναρμονισμένο τρόπο. - Αποτυγχάνει να ενσταλάξει στους φοιτητές την ανάγκη συνεχούς επιστημονικής βελτίωσης και την ευθύνη για την επαγγελματική τους εικόνα.

Πίνακας 3: Επαγγελματική ικανότητα καθηγητών

Εκπαιδευτική ικανότητα	Προσδιορισμός ικανότητας:	Δείκτες συμπεριφοράς
	Είναι ένας εξαιρετικός δάσκαλος. Μπορεί να ορίσει τους όρους κλειδιά και τα στοιχεία πάνω σε οποιοδήποτε θέμα και να τα εξηγήσει με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνουν κατανοητά στους σπουδαστές. Χρησιμοποιεί και συνδυάζει άριστα διάφορες παιδαγωγικές μεθόδους και στοιχεία, εφαρμόζοντάς τα στον τομέα διδασκαλίας του. Χρησιμοποιεί τόσο την εκπαιδευτική όσο και την συνολική αξιολόγηση της γνώσης, των προσόντων και των δεξιοτήτων των φοιτητών και πάντα είναι αντικειμενικός και αμερόληπτος απέναντι στον κάθε σπουδαστή.	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σε σχέση με τους φοιτητές, ενεργεί ως ενεργός διευκολυντής και συμβάλλει στην ανάπτυξή τους. - Προσαρμόζει το περιεχόμενο, τις μεθόδους και την κλιμάκωση της διδασκαλίας στην πνευματική ικανότητα και την ικανότητα απορρόφησης των φοιτητών. - Αυτός καλλιεργεί μόνιμα τις εκπαιδευτικές ικανότητές του.
		<p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Είναι ψυχρός και λιγόλογος απέναντι στους φοιτητές. - Αποτυγχάνει στο να αντικατοπτρίσει τις διαφορές γενεών και τις εκπαιδευτικές-πνευματικές ικανότητες των φοιτητών. - Παραμελεί και αποτυγχάνει να εξελίξει τα παιδαγωγικά του προσόντα.

Πίνακας 4: Εκπαιδευτική ικανότητα καθηγητών

Ικανότητα να κινητοποιεί	Προσδιορισμός ικανότητας:	Δείκτες συμπεριφοράς
	Παρακινεί τους άλλους με κάθε δράση του, διάλεξη ή σεμινάριο. Θεωρεί την κινητοποίηση στοιχείο κλειδί κάθε διαδικασίας, εργασίας, προσπάθειας ή σχέσης. Σέβεται τη δυναμική της κινητοποίησης είτε προσώπων (φοιτητές, συνάδελφοι) είτε ομάδων (ομάδες μελέτης, τμήματα). Διακρίνει και εξαλείφει με αυστηρότητα οποιαδήποτε έκφανση, δικής του ή κάποιου άλλου, ανήθικης, ανέντιμης ή καθησυχαστικής συμπεριφοράς. Έχει την ικανότητα να αυτοκινητοποιείται και να αυτοσυγκρατείται, καθώς και να υπερπηδά εμπόδια, να απορροφά	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αυξάνει μόνιμα το δικό του κίνητρο. - Διακρίνει ηθικά και ενισχύει με ευαισθησία το ακαδημαϊκό καθώς και επαγγελματικό κίνητρο των φοιτητών. - Ενθαρρύνει τους συναδέλφους για αμοιβαία κατανόηση, συνεργασίες και δημιουργία κλίματος κινήτρων στην σχολή. <p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Είναι αρνητικός όσον αφορά την αυτοκινητοποίηση. - Δεν διακρίνει το κίνητρο στους φοιτητές ως κάτι σημαντικό, ούτε σέβεται την ποικιλία των κινήτρων των φοιτητών. - Η αμελής ή εχθρική συμπεριφορά του αποθαρρύνει τους συναδέλφους του τόσο στο τμήμα όσο και στη σχολή του.

	και να διαμοιράζει ενέργεια με έναν τρόπο ευεργετικό.	
--	---	--

Πίνακας 5: Ικανότητα καθηγητών να κινητοποιούν

Επικοινωνιακή ικανότητα	Προσδιορισμός ικανότητας:	Δείκτες συμπεριφοράς
	Έχει μεγάλες δεξιότητες επικοινωνίας, κυρίως αφοσίωση, ενσυναίσθηση, ενεργό ακρόαση, πειθώ και μετά-επικοινωνία. Συνδυάζει κατάλληλα αυτές τις δεξιότητες επικοινωνίας και τις χρησιμοποιεί στις δικές του εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Προλαμβάνει τις παρανοήσεις στην επικοινωνία (με φοιτητές και συναδέλφους) . Το γράψιμο του καθώς και η ομιλούμενη γλώσσα είναι πάντα ξεχωριστό και άρτιο. Βλέπει και χρησιμοποιεί την επικοινωνία ως ένα μέσο για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης.	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ενημερώνει πάντοτε για τις προθέσεις, τις αποφάσεις του και η ύλη διδάσκεται με σαφή, κατανοητό και εμπνευσμένο τρόπο. - Προσδιορίζει τις ατέλειες επικοινωνίας και αποτρέπει την εμφάνισή τους. - Δίνει θετική ανατροφοδότηση στους φοιτητές. <p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δεν μπορεί να επικοινωνήσει με σαφήνεια, δεν συνδυάζει λεκτικά και μη λεκτικά στοιχεία επικοινωνίας κατάλληλα. - Κρατάει εσφαλμένες εκφράσεις στην γλώσσα επικοινωνίας του και παραβλέπει την ποιότητα της γλώσσας του. - Δεν απαντά σε ερωτήσεις ή προτάσεις από μαθητές και συναδέλφους.

Πίνακας 6: Επικοινωνιακή ικανότητα καθηγητών

Προσωπική ικανότητα	Προσδιορισμός ικανότητας:	Δείκτες συμπεριφοράς
	Είναι ώριμος, εξαιρετικά δημιουργικός, εφευρετικός, επινοητικός και θαρραλέος ως προσωπικότητα. Είναι πάντα ανεκτικός, διαθέτει ενσυναίσθηση, είναι φιλόξενος και βοηθητικός με τους άλλους (φοιτητές και συναδέλφους). Θεωρεί αποστολή του την ολοκλήρωση των	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συνεχώς καλλιεργεί τα προσωπικά του χαρακτηριστικά. - Η ποιότητα της προσωπικότητάς του αποτελεί θετικό παράδειγμα προς μίμηση τόσο για τους φοιτητές όσο και για τους συναδέλφους του. - Βοηθάει τους φοιτητές ώστε να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους.

	<p>προσωπικών του ποιοτικών χαρακτηριστικών και προσπαθεί συνεχώς τα καλλιεργήσει. Εκπαιδεύει τους φοιτητές και τους συναδέλφους του έχοντας στενή συνεργασία μαζί τους, τρέφοντας σεβασμό και αναπτύσσοντας τις προσωπικότητές τους.</p>	<p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Παραμελεί την ανάπτυξη των προσωπικών του δεξιοτήτων. - Είναι εχθρικός, υπέρ το δέον κυριαρχικός, εγωιστικός, στενόμυαλος και ανέντιμος σε σχέση με τους άλλους. - Αποτυγχάνει να συνεισφέρει στην προσωπική ανάπτυξη των φοιτητών.
--	---	--

Πίνακας 7: Προσωπική ικανότητα καθηγητών

Επιστημονική & Ερευνητική ικανότητα	<p>Προσδιορισμός ικανότητας:</p>	<p>Δείκτες συμπεριφοράς</p>
	<p>Είναι γεμάτος ζήλο, υπεύθυνος, επίμονος, επινοητικός και εξαιρετικά ικανός επιστήμονας και ερευνητής, είτε στο επίπεδο του συνεργάτη είτε σε αυτό του ιδιοκτήτη / εγγυητή του επιστημονικού προγράμματος. Οι επιστημονικές του προσπάθειες και η δημιουργική έρευνά του συμβάλλει στην ανάπτυξη της γνώσης. Αποκαλύπτει και στη συνέχεια παρέχει σε άλλους τη γνώση και τα αποτελέσματα που είναι πάντα ενημερωμένα, αληθινά, χρήσιμα και αποτελούν έμπνευση. Θεωρεί την επιστήμη και την έρευνα ως οδηγό και ταυτόχρονα ως αναπόφευκτα καθοριστικό παράγοντα της καλής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της προόδου της κοινωνίας. Βελτιώνει την ικανότητά του για τη διεξαγωγή αξιολογής επιστημονικής έρευνας στον επιστημονικό του τομέα.</p>	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μετατρέπει την δημιουργική ενέργειά του σε πολύτιμα και ευεργετικά για το κοινωνικό σύνολο επιστημονικά προγράμματα. - Με υπευθυνότητα και πρωτοτυπία αποκαλύπτει τις ιδιαιτερότητες, τάσεις καθώς και προβλέψεις στον επιστημονικό τομέα. - Περιλαμβάνει άλλους συναδέλφους και φοιτητές στη δημιουργία επιστημονικών προγραμμάτων και τους ενδυναμώνει. <p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αποτυγχάνει να επιδείξει το επιθυμητό ενδιαφέρον και ενθουσιασμό για επιστημονικές και ερευνητικές δραστηριότητες - Βλέπει σε κάθε επιστημονική προσπάθεια ευκαιρία να ενδυναμώσει την προσωπική του εικόνα αντί για στοιχεία ευεργετικά για την κοινωνία - Αποτυγχάνει να μοιραστεί τα αποτελέσματα των επιστημονικών του δραστηριοτήτων με άλλους.

Πίνακας 8: Επιστημονική & Ερευνητική ικανότητα καθηγητών

Ικανότητα Δημοσίευσης	Προσδιορισμός ικανότητας:	Δείκτες συμπεριφοράς
	Δημοσιεύει τα αποτελέσματα του (δημοσιεύσεις) με τέτοια ποιότητα, περιοδικότητα και πρωτοτυπία ώστε του δίνουν κύρος με υψηλή επιστημονική, κοινωνική και εκπαιδευτική σημασία (μονογραφίες τόσο στη μητρική όσο και σε ξένες γλώσσες, ανώτερα εκπαιδευτικά εγχειρίδια στα οποία συνεργάζεται με ντόπιους καθώς και διεθνείς συγγραφείς, άρθρα σε εγχώρια και ξένα περιοδικά και σε επιστημονικά συνέδρια). Ως συγγραφέας πάντα διατηρεί απόλυτη ευθύτητα και αυστηρή παράθεση παραπομπών.	<p>Θετικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημοσιεύει πολύτιμα και πρωτότυπα αποτελέσματα σε εθνική και διεθνή βάση. - Ακολουθεί πάντα τις αρχές της εντιμότητας ως συγγραφέας - Η ποιότητα των δημοσιεύσεών του εμπνέει τους συναδέλφους του <p>Αρνητικά:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημοσιεύει σπανίως και μόνο στην χώρα του. - Παραβλέπει την ποιότητα των δημοσιεύσεών του, επιδεινώνεται ως συγγραφέας και δεν αξιοποιεί τις δυνατότητές του. - Εκδίδει λογοκλοπές, δεν τηρεί την αυστηρή παράθεση των παραπομπών.

Πίνακας 9: Ικανότητα δημοσίευσης των καθηγητών

Υπό το πρίσμα όλων των παραπάνω, διαφαίνεται να είναι έργο των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η προώθηση των ικανοτήτων και γνώσεων σε ένα περιβάλλον που συνεχώς αλλάζει, μεταβάλλεται και μεταβάλει και ένα μαθησιακό περιβάλλον που αναζητά την ταυτότητά του στο σύγχρονο κόσμο.

ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

4. Στόχοι, σκοπός και ερωτήματα της έρευνας

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο τη μελέτη των αλλαγών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επίδρασής τους στο ρόλο των καθηγητών. Ακόμη έχει ως στόχο την αξιοποίηση της συλλεγόμενης γνώσης η οποία καταγράφηκε με βάση το παραπάνω πλαίσιο.

Η μελέτη των στόχων αυτών έχουν ως αποτέλεσμα την προσπάθεια εξαγωγής συμπερασμάτων επί της κατανόησης των εκπαιδευτικών αλλαγών και του ρόλου του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τις δεξιότητές τους. Τελικός σκοπός της έρευνας είναι η αποτύπωση απόψεων από τους καθηγητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για το έργο τους, για τις εκπαιδευτικές μεταβολές στην ανώτατη εκπαίδευση, οι οποίες έχουν άμεση αλληλεπίδραση στη σημερινή εικόνα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για τις δεξιότητες που πρέπει να αναπτύξουν.

Τα ερωτήματα της έρευνας είναι εκείνα που οδηγούν τους πληροφορητές των συνεντεύξεων να θυμηθούν αλλαγές, πρόσωπα και καταστάσεις και να οδηγήσουν σε συμπεράσματα σχετικά με τη διαμόρφωση της ταυτότητας του ρόλου του εκπαιδευτικού. Επιπρόσθετα, δίδεται έμφαση στις απόψεις των συνεντευξιζόμενων για τις αλλαγές που έχει υποστεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσα στο χρόνο και στη σημασία των αλλαγών αυτών για τους ίδιους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα διατυπώνονται εδώ:

1. Ποιες θεωρούν οι καθηγητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σημαντικότερες αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πως επηρεάζονται από τις αλλαγές αυτές.
2. Ποιος ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πώς επηρεάζεται από τις αλλαγές.
3. Ποιες οι δεξιότητες του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πρέπει να αναπτύξει για το διδακτικό και ερευνητικό του ρόλο ώστε να ανταποκρίνεται στις αλλαγές.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ολοκλήρωση της έρευνας ήταν η ποιοτική μέθοδος συλλογής δεδομένων με συνεντεύξεις. Ως εργαλείο χρησιμοποιήθηκε η εστιασμένη και η μη κατευθυντική συνέντευξη. Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν από μέσα μαγνητοφώνησης τηλεφώνου, δηλαδή έγινε χρήση κινητού τηλεφώνου με ηχογράφηση

και σημειώσεις. Αναλυτικότερα, έγινε μια προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων και ερμηνείας τους από καθηγητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ταυτόχρονη αξιολόγηση από το δικό τους πρίσμα τόσο των αλλαγών που επικρατούν ανά την πάροδο του χρόνου στην ανώτατη εκπαίδευση όσο και των δεξιοτήτων που χρειάζονται στο εκπαιδευτικό τους έργο.

4.1. Ερευνητικοί μέθοδοι – Συνέντευξη

Η συνέντευξη θεωρείται μέθοδος της κοινωνικής έρευνας που έχει σκοπό την απόκτηση γνώσεων και πληροφοριών για συστηματική περιγραφή και ερμηνεία. Φυσικά, στο ευρύτερο πλαίσιο της ζωής μπορεί να έχει ποικίλους στόχους (Cohen & Manion, 1997). Ως ερευνητική τεχνική η συνέντευξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κύριο μέσο συλλογής πληροφοριών, ως μέσο ελέγχου υποθέσεων ή υπόδειξης νέων, ως ερμηνευτικό εργαλείο και ως συμπληρωματικό υλικό στη διεξαγωγή μίας έρευνας με άλλες μεθόδους.

Υπάρχουν τέσσερα είδη συνεντεύξεων: η δομημένη, η μη δομημένη, η μη κατευθυντική και η εστιασμένη. Αναλυτικότερα και αναφορικά με τη μη κατευθυντική συνέντευξη, ως ερευνητική μέθοδος προέρχεται από τη θεραπευτική ή ψυχιατρική συνέντευξη και έχει ως κύρια χαρακτηριστικά την ελευθερία στην έκφραση του ερωτώμενου, τον υποκειμενισμό, συναισθηματικές φορτίσεις ή αποφορτίσεις, τον αυθορμητισμό ή μη, ενώ οδηγείται κυρίως από τον ερωτώμενο καθώς εκφράζεται για τον εαυτό του και ενθαρρύνεται να μιλήσει για τον ίδιο. Άρα δεν υπάρχει προκαθορισμένο πλαίσιο και ο συνεντευκτής εκδηλώνει ελάχιστη καθοδήγηση και περιορίζεται σε διευκρινιστικές ερωτήσεις και παρότρυνση για απαντήσεις.

Η συγκεκριμένη ερευνητική μέθοδος, συνιστάται όταν υπάρχουν πολύπλοκα γεγονότα και η γνώση κάποιου για αυτά είναι ασαφή και μη δομημένη (Moser & Kalton, 1977). Η ανάγκη για μια πιο ελεγχόμενη κατάσταση από τον συνεντευκτή οδήγησε στην εστιασμένη συνέντευξη (Cohen & Manion, 1997). Το διακριτικό χαρακτηριστικό της εστιασμένης συνέντευξης είναι ότι βασίζεται σε υποκειμενικές απαντήσεις του ερωτώμενου για μια κατάσταση πολύ έχει ήδη αναλυθεί από τον συνεντευκτή πριν από τη διαδικασία της συνέντευξης και είναι γνωστή.

Στην εστιασμένη συνέντευξη δίδεται η δυνατότητα εάν κριθεί σκόπιμο να υπάρχουν υποδείξεις λεκτικές ή και με αναπαράσταση προκειμένου να ανασυρθεί ή υποκινηθεί η

εμπειρία του πληροφοριοδότη. Σύμφωνα με τον Τσιώλη (2015), κάθε συνέντευξη θα πρέπει να περιλαμβάνει τις εξής πληροφορίες: τον τρόπο γνωριμίας με τον συνεντευξιαζόμενο – πληροφορητή, ποια διαδικασία ακολουθήθηκε για τη συμφωνία διενέργειας της συνέντευξης, εκτίμηση των κινήτρων, προσδοκιών ή δισταγμών του πληροφορητή σε σχέση με τη συμμετοχή του στη συνέντευξη, περιγραφή του τόπου και χρόνου της συνέντευξης, περιγραφή καλωσορίσματος, χαιρετισμού και επικοινωνίας πριν την καταγραφή της συνομιλίας, στάση τρίτων προσώπων που ενδέχεται να είναι παρόντα, άλλου είδους διακοπές ή προσκόμματα, ακριβής περιγραφή του αφηγητή ως προς την εμφάνιση, τη διάθεση, τις χειρονομίες, ατμόσφαιρα κατά τη συνομιλία, βαθμός συνεργασίας, ύφος και τρόπος ομιλίας, αφηγηματική διάθεση αυθόρμητη ή κατόπιν παρέμβασης, αλλαγές σε παραμέτρους κατά την εξέλιξη της συνέντευξης, τρόπος αποχαιρετισμού, καταγραφή αξιοσημείωτων γεγονότων, όπως συναισθηματικές φορτίσεις, καταγραφή συναισθημάτων του συνεντευκτή, σκέψεις που ενδεχομένως έκανε με βάση δικές του εμπειρίες ή ιστορίες.

4.2. Περιγραφή του δείγματος

Για το παρόν σύγγραμμα, οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα στην πόλη της Πάτρας. Το δείγμα προέρχεται μόνο από αυτήν την πόλη της Ελλάδας και αποτελείται από καθηγητές εν ενεργεία ή συνταξιοδοτημένους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Πατρών και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τα δύο συγκεκριμένα Ιδρύματα που εδράζουν στην Πάτρα, θεωρούνται αντιπροσωπευτικά διότι αποτελούν βασικό στοιχείο της κοινωνικοοικονομικής ζωής της πόλης. Η προσπάθεια συλλογής μαρτυριών των καθηγητών σε αυτά πραγματοποιήθηκε για την ανάδειξη τόσο των μεμονωμένων Ιδρυμάτων όσο και εν γένει του έργου των καθηγητών το οποίο μελετάται.

Ο τρόπος που επιλέχθηκε το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας είναι η «βολική» δειγματοληψία που συνδυάστηκε με τη δειγματοληψία χιονοστιβάδας ή αλυσιδωτή δειγματοληψία (snow -ball ή chain sampling).

Σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη (2008), ο ερευνητής αρχικά επιλέγει ορισμένα άτομα -κλειδιά από τον πληθυσμό που τον ενδιαφέρει, τα οποία διαθέτουν τη γνώση και την κοινωνική δικτύωση για να τον οδηγήσουν στον εντοπισμό των άλλων μελών του πληθυσμού. Η στρατηγική αυτή συνήθως εφαρμόζεται όταν υπάρχει δυσκολία εντοπισμού των μελών

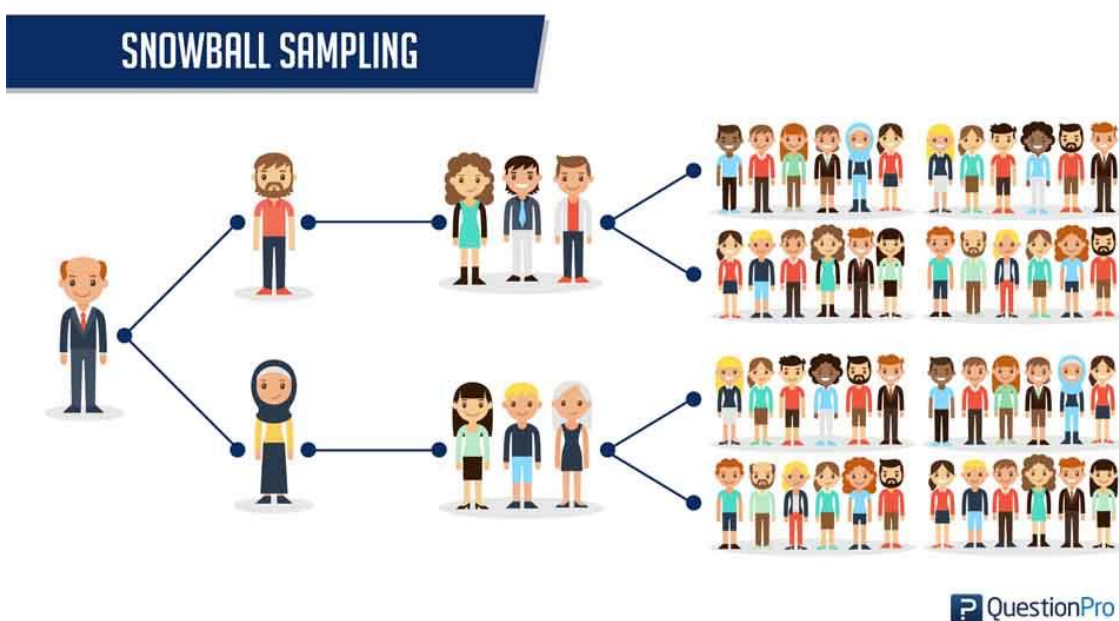
ενός συγκεκριμένου πληθυσμού ή όταν ο ερευνητής δεν γνωρίζει ποιος έχει τις πληροφορίες που είναι σημαντικές για τη μελέτη του.

Ο όρος «χιονοστιβάδα» αναφέρεται στη διαδικασία της συσσώρευσης, καθώς το κάθε άτομο συστήνει άλλα άτομα και ούτω καθεξής. Στο δείγμα που τελικά θα σχηματιστεί θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και άτομα με διαφορετικά χαρακτηριστικά από τους αρχικούς πληροφορητές, έτσι ώστε να υπάρχει το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα του φαινομένου που μελετάται.

Το μέγεθος του δείγματος στην παρούσα εργασία αποτέλεσαν 12 άτομα, εκ των οποίων οι 10 είναι ενεργοί καθηγητές και οι 2 είναι συνταξιολογημένοι.

Η επιλογή του δείγματος ξεκίνησε στο Πανεπιστήμιο Πατρών και έναν καθηγητή του τμήματος φυσικής, ο οποίος με καθοδήγησε και με σύστησε στους κατάλληλους ανθρώπους ώστε να ξεκινήσει και να εξελιχθεί η πορεία αυτής της εργασίας.

Να σημειωθεί πως για τη δειγματοληψία τα πράγματα ήταν πιο εύκολα όταν ανέφερα ως ερευνήτρια πως ο πληροφορητής μου συστήθηκε από κάποιον από τον κοινωνικό του περίγυρο (Thompson, 2002).

Εικόνα 1: Αλυσιδωτή δειγματοληψία ή δειγματοληψία χιονοστιβάδας (πηγή εικόνας: <https://www.questionpro.com/blog/snowball-sampling/> - ανακτήθηκε 03-08-2019)

Στον παρακάτω πίνακα, φαίνονται στοιχεία του προφίλ των καθηγητών ανά συνέντευξη. Το δείγμα παρουσιάζει μια ομοιογένεια όσον αφορά στην ειδικότητα, καθώς αποτελείται κυρίως από καθηγητές θετικών επιστημών εν ενεργεία:

A/A	Χρόνια υπηρεσίας	Εν ενεργεία	Ειδικότητα
1	30	ΟΧΙ	ΦΥΣΙΚΗ
2	7	ΝΑΙ	ΧΗΜΕΙΑ
3	20	ΝΑΙ	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑ-ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑ
4	10	ΝΑΙ	ΦΥΣΙΚΗ
5	35	ΟΧΙ	ΧΗΜΕΙΑ
6	18	ΝΑΙ	ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΥΛΙΚΩΝ
7	8	ΝΑΙ	ΓΕΩΛΟΓΙΑ
8	5	ΝΑΙ	ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
9	17	ΝΑΙ	ΦΥΣΙΚΗ
10	17	ΝΑΙ	ΓΕΩΛΟΓΙΑ
11	28	ΝΑΙ	ΧΗΜΕΙΑ
12	12	ΝΑΙ	ΒΙΟΛΟΓΙΑ

Πίνακας 10 : Στοιχεία προφίλ συμμετεχόντων στην έρευνα

4.3. Ερωτήσεις συνεντεύξεων

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους καθηγητές διακρίνονται σε τρία μέρη. Το πρώτο αφορά στο προφίλ των εκπαιδευτικών, το δεύτερο αφορά στις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση και το τρίτο στον ρόλο του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τις δεξιότητές του.

4.3.1. Ερωτήσεις που τέθηκαν:

Προσωπικά στοιχεία – προφίλ εκπαιδευτικών

- Ζδέτση Φιλαρέτη-

52

1. Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση;
2. Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί;
3. Η ειδικότητά σας;

Οι αλλαγές στην εκπαίδευση:

4. Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που θεωρείτε ότι έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια;
5. Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας;
6. Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του;

Ρόλος του καθηγητή:

7. Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού;
8. Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση;
9. Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο;
10. Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;

4.4. Διαδικασία

Για τη συγκεκριμένη ποιοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη ως μέσο συλλογής δεδομένων από τον κάθε καθηγητή – εκπρόσωπο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι συνεντεύξεις παραχωρήθηκαν προσωπικά κατόπιν προγραμματισμένων τηλεφωνικών ραντεβού στα οποία επέλεγε ο συνεντευξιαζόμενος ημερομηνία και την ώρα παραχώρησης της συνέντευξης. Ο προγραμματισμός βέβαια, λόγω λογικού ανθρώπινου σφάλματος υπέστη καθυστερήσεις, αντιμετώπισε αναβολές και τελικά προσαρμοζόταν χρονικά. Κάποιοι καθηγητές ήθελαν να ενημερωθούν εκ των προτέρων για τους σκοπούς και τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας, καθώς και για το αντικείμενο της συνέντευξης ή τα ερωτήματα που θα καλούνταν να απαντήσουν, ενώ άλλοι δεν είχαν στη διάθεσή τους ελεύθερο χρόνο.

Εν τέλει, με την όποια δυσκολία στην επικοινωνία, αλλά και τις περιπτώσεις άμεσης επικοινωνίας και παρά τις αποκλίσεις στο χρονοδιάγραμμα και αφού οι συνεντεύξεις

ξέφυγαν από τον αρχικό προγραμματισμό, ξεκίνησαν τελικά στις 21 Αυγούστου 2019 για να ολοκληρωθούν στις 2 Οκτωβρίου 2019. Έτσι, η πρώτη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 21 Αυγούστου 2019 με συνεντευξιαζόμενο καθηγητή ανώτατης εκπαίδευσης στο τμήμα φυσικής του Πανεπιστημίου Πατρών και η τελευταία την Τετάρτη 2 Οκτωβρίου 2019 με συνεντευξιαζόμενο καθηγητή στο τμήμα βιολογίας. Η διάρκεια των συνεντεύξεων δεν ξεπερνούσε τα 15 λεπτά.

Δεν πρέπει να αμεληθεί πως η συνέντευξη δεν είναι διάλογος, ούτε μια απλή κουβέντα, αλλά κοινωνική σχέση που απαιτεί δικούς της κωδικούς συμπεριφοράς και κανόνες αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού (Thompson, 2002). Ωστόσο, καλό είναι ο αφηγητής να αφήνεται να παρασυρθεί στο ρεύμα των αναθυμήσεών του (Τσιώλης, 2015) και ο ερευνητής να αποφεύγει να κοιτάει το ρολόι του, ακόμα κι αν γνωρίζει ότι υπό κανονικές συνθήκες το λογικό ανώτατο όριο μιας συνέντευξης είναι έως δύο ώρες (Thompson, 2002).

Οι συνεντεύξεις έγιναν τηλεφωνικά κι έπειτα από τη σύμφωνη γνώμη τους και με άδεια δημοσίευσης κάποιων προσωπικών τους δεδομένων στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ερευνητικής εργασίας. Ωστόσο, για λόγους ηθικής δεοντολογίας, διατηρείται η ανωνυμία τους, όπως και αναφερόταν στην αρχή κάθε συνέντευξης ξεχωριστά («Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας»).

Το περιβάλλον που επιλέχθηκε για τις τηλεφωνικές συνεντεύξεις ήταν κατεξοχήν χώροι εργασίας ή οικίας. Το ήσυχο περιβάλλον ήταν βασική προϋπόθεση για τη βέλτιστη επιθυμητή ηχογράφηση.

«Η επιτυχία μιας αφηγηματικής συνέντευξης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πλαίσιο της διεξαγωγής της. Η οικεία ατμόσφαιρα, η άνεση χώρου και χρόνου, και οι σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης αποτελούν κρίσιμους όρους για ένα τέτοιο εγχείρημα. Συχνά, όμως, στο χώρο της εφαρμοσμένης πρακτικής ο ερευνητής καλείται να πραγματοποιήσει συνεντεύξεις κάτω από ιδιαίτερες ή δύσκολες συνθήκες. Το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε η συνέντευξη (παρουσία τρίτων προσώπων, πίεση χρόνου, συχνές διακοπές, κ.ά.) θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την επεξεργασία των βιογραφικών αφηγήσεων. Για το σκοπό αυτό

είναι σημαντική μια λεπτομερής καταγραφή των συνθηκών και των όρων της συνέντευξης» (Τσιώλης, 2015).

Κατά τον Thomson (2002) «Σχεδόν πάντα είναι προτιμότερο να είμαστε μόνοι με τον πληροφορητή. Η απομόνωση θα συμβάλει στη δημιουργία ενός κλίματος πλήρους εμπιστοσύνης και ειλικρίνειας [...] η παρουσία κάποιου άλλου προσώπου στη συνέντευξη όχι μόνο εμποδίζει τον πληροφορητή να σας μιλήσει ανοιχτά, αλλά και του ασκεί αδιόρατα πίεση».

Σύμφωνα με τον Thompson (2002), οι ερευνητές θα πρέπει να προσπαθούν να χρησιμοποιούν ένα ήσυχο δωμάτιο όπου δεν θα ενοχλούν οι φωνές άλλων ανθρώπων και δεν θα υπάρχουν δυνατοί θόρυβοι από τον περίγυρο. «Ένα μικρό δωμάτιο, πλήρως επιπλωμένο και με τη μπουγάδα απλωμένη στην απλώστρα μπορεί να γίνει ένα εξαιρετικό στούντιο ηχογράφησης. Μια μεγάλη κουζίνα στρωμένη με πλακάκια και με σοβατισμένους τοίχους μπορεί να δημιουργήσει τρομερές αντηχήσεις, αρκετές για να καταστρέψουν ολόκληρη την ηχογράφηση» (Thompson, 2002). Είναι σημαντικό, επίσης, ο πληροφορητής να «κάθεται άνετα και να μη στερείται την αγαπημένη του καρέκλα» (Thompson, 2002).

4.5. Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Ένα εργαλείο έρευνας θεωρείται έγκυρο όταν καλύπτει τη θεωρητική έννοια για την οποία κατασκευάστηκε (Κυριαζή, 2002). Γι' αυτό πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις πτυχές του χαρακτηριστικού που μελετά ή αντιπροσωπεύει, προκειμένου να εξασφαλίζεται η εγκυρότητα του περιεχομένου του. Ως εκ τούτου, έγινε μια προσπάθεια να καλυφθεί η σχετική βιβλιογραφία τόσο η ελληνόγλωσση, αλλά και η ξενόγλωσση, ώστε να αναδειχθούν στο μέτρο του δυνατού, τα στοιχεία του ρόλου του καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι απόψεις καθηγητών για τις αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι δεξιότητες που θεωρούνται αναγκαία «αποσκευή» αυτών.

Σχετικά με την αξιοπιστία, ένα εργαλείο μέτρησης θεωρείται αξιόπιστο εάν τα αποτελέσματα του είναι σταθερά σε επαναληπτικούς ελέγχους (Κυριαζή, 2002). Στη σύγκριση των αποτελεσμάτων από τους καθηγητές διαπιστώνεται ότι οι αποκλίσεις στις απαντήσεις τους δεν ήταν πολύ μεγάλες. Βάσει αυτού μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι τα αποτελέσματα έχουν υψηλό βαθμό αξιοπιστίας (Παπαναστασίου, 1996). Επιπλέον, ο αριθμός του δείγματος που χρησιμοποιήθηκε θεωρείται ικανοποιητικός στο πλαίσιο των

δυνατοτήτων της έρευνας μιας και είναι έρευνα απόψεων που δεν έχει κύριο στόχο καταλήξει σε γενικεύσεις. Επιπρόσθετα, υπό αυτό το πρίσμα, κι εφόσον οι απαντήσεις δεν προσέδιδαν νέα αξία, θεωρείται ότι εξασφαλίζεται η εγκυρότητα της.

Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί πως εφόσον ο αριθμός του δείγματος που χρησιμοποιείται είναι ένα μέρος συγκεκριμένου πληθυσμού, τα αποτελέσματα θα εμπεριέχουν τυχαίο σφάλμα, όπως συμβαίνει σε όλες τις δειγματοληπτικές έρευνες (Bird, Hammersley, Goom & Woods, 1999).

5. Άξονες ανάλυσης -αποτελέσματα

Σε αυτήν την ενότητα έγινε προσπάθεια επεξεργασίας των απόψεων των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μετά την ολοκλήρωση των ποιοτικών συνεντεύξεων. Δόθηκε έμφαση στην όσο πιο πιστή αναδιατύπωση των απαντήσεων του δείγματος και κωδικοποίησή τους μετά από σχολαστική μελέτη. Τα αποτελέσματα-ευρήματα αποτυπώνονται σε 3 θεματικούς άξονες που συνδέονται με τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν και είναι: «οι κυριότερες αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» ο πρώτος άξονας, ο «ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τις αλλαγές» ο δεύτερος και τρίτος άξονας «οι δεξιότητες των καθηγητών σε σχέση με το ρόλο των καθηγητών στις αλλαγές».

5.1. Πρώτος θεματικός άξονας: «οι κυριότερες αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση»

Βάσει της συλλεχθείσας γνώσης οι κυριότερες αλλαγές που σημειώθηκαν κατατάσσονται στον παρακάτω πίνακα ανάλογα με τις αναφορές σε αυτές:

Αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	Αριθμός αναφορών στο σύνολο των συνεντεύξεων
Νόμος – πλαίσιο 1982	12
Αναμόρφωση 2011	7
Ανοικτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία	4
Νόμος 2019 Ενσωμάτωση ΤΕΙ σε ΑΕΙ	4

Χρήση τεχνολογίας	2
Ίδρυση τμήματος	2
Αξιολόγηση καθηγητών	1

Πίνακας 11: Αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στο ότι όλοι οι καθηγητές του δείγματος ανεξαιρέτως ανέφεραν ως σημαντικότερη αλλαγή το Νόμο - Πλαίσιο του 1982.

Είναι ενδεικτικά μερικά αποσπάσματα από τις απαντήσεις τους:

«Τα τελευταία χρόνια υπήρξαν πολλές και αλληπάλληλες αλλαγές, κάτι κατ' αρχήν αρνητικό, κυρίως στην διοίκηση και διάρθρωση του πανεπιστημίου. Οι σημαντικότερες αλλαγές προς αυτή την κατεύθυνση είναι πρώτον ο νόμος πλαίσιο του 1982, και δεύτερον η ριζική αναμόρφωση του το 2011» (Σ1).

«Οι σημαντικότερες αλλαγές νομίζω έγιναν με το νόμο πλαίσιο του 1982, που αναμόρφωσε ριζικά την ανώτατη παιδεία, αλλά και η πρόσφατη αλλαγή που αφορά την ενσωμάτωση των ΤΕΙ στα Πανεπιστήμια» (Σ4).

«Οι σημαντικότερες αλλαγές στην παιδεία γενικότερα ήταν ο νόμος πλαίσιο και η αναμόρφωση του το 2011. Το τμήμα μου είναι σχετικά νέο και γεννήθηκε μετά και μέσα στον νόμο πλαίσιο. Ο νόμος του 2011 είχε σημαντικές διορθώσεις προς την σωστή κατεύθυνση και πιστεύω ότι είχε γενικά θετικό αντίκτυπο και θα είχε ακόμα περισσότερο αν είχε γίνει αποδεκτός από το σύνολο της Πανεπιστημιακής κοινότητας και των πρωτανικών αρχών, κάτι που δυστυχώς δεν έγινε. Άφησε όμως θετική παρακαταθήκη για μια μελλοντική σημαντική αλλαγή στην ανώτατη εκπαίδευση» (Σ6).

«Η σημαντικότερη αλλαγή ήταν ο νόμος πλαίσιο του 1982, ο οποίος παρά τις κάποιες αστοχίες σε γενικές γραμμές είχε πολύ θετικές επιπτώσεις που αναμόρφωσαν ριζικά την ανώτατη παιδεία. Η σημαντικότερη αλλαγή ήταν η κατάργηση της παντοδυναμίας της έδρας και η συλλογική διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών και διδασκαλίας» (Σ7).

Οι αναφορές στις αλλαγές σημειώνονται από τους καθηγητές είτε αρνητικά ή θετικά. Στον παρακάτω πίνακα γίνεται μια αποτύπωση του θέματος του αντίκτυπου των αλλαγών

- Ζδέτση Φιλαρέτη-

57

στους ίδιους ή στην πανεπιστημιακή κοινότητα, όπως διαφαίνεται από τις απαντήσεις τους:

Αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	Αντίκτυπος Θετικός	Αντίκτυπος Αρνητικός
Νόμος – πλαίσιο 1982	8	4
Αναμόρφωση 2011	6	1
Ανοιχτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία	4	-
Νόμος 2019 - Ενσωμάτωση ΤΕΙ σε ΑΕΙ	2	2
Χρήση τεχνολογίας	2	-
Ίδρυση τμήματος	2	-
Αξιολόγηση καθηγητών	1	-

Πίνακας 12: Αντίκτυπος αλλαγών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων καθηγητών ο Νόμος – Πλαίσιο 1982, παρατηρείται να έχει το μεγαλύτερο θετικό αντίκτυπο (8 αναφορές) σε σχέση με τις υπόλοιπες αλλαγές – μεταρρυθμίσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ακολουθεί η αναμόρφωση του 2011 (με 6 αναφορές). Αντιθέτως, η αξιολόγηση των καθηγητών αναφέρθηκε μόνο μία φορά με θετικό πρόσημο.

Επιπλέον, έγιναν 4 αναφορές στην ανοιχτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία μόνο με θετική επίδραση.

Αναφορικά με τις αλλαγές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που είχαν αρνητικό αντίκτυπο 4 αναφορές έγιναν για το Νόμο - Πλαίσιο του 1982 και 2 αρνητικές αναφορές για το Νόμο 2019 – ενσωμάτωση ΑΕΙ σε ΑΕΙ. Μία αρνητική αναφορά έγινε στην αναμόρφωση του 2011.

Ενώ δεν έγιναν καθόλου αναφορές με αρνητικό πρόσημο για τις αλλαγές που αφορούν στην ανοιχτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία, στη χρήση τεχνολογίας, ίδρυση τμήματος και αξιολόγηση καθηγητών.

Ενδεικτικά κάποια αποσπάσματα των απαντήσεών τους:

«[...]Και τα δύο νομοσχέδια είχαν αρχικά καλές προθέσεις που στην πράξη αποδείχθηκαν μοιραίες, ιδιαίτερα για τον νόμο-πλαίσιο του 1982. Ο νόμος του 2011 ήταν σαφώς καλύτερος, αλλά αποδείχθηκε μη δημοφιλής για τις περισσότερες πανεπιστημιακές αρχές [...]. Οι διοικητικές και νομικές αλλαγές είχαν αρνητική επίδραση σχεδόν σε όλα. Οι επιπτώσεις των τεχνολογικών αλλαγών είναι πολύ θετικές και έχουν θετικό αντίκτυπο τόσο σε μένα προσωπικά όσο και στην διδασκαλία μου. Βέβαια οι υπερβολές δεν λείπουν όπως πάντα»(Σ1).

«Η τελευταία -τελευταία, πέρα από τις ιστορικές αλλαγές του νόμου πλαισίου είναι η πρόσφατα δρομολογημένη αλλαγή που αφορά την ενσωμάτωση των ΤΕΙ στα Πανεπιστήμια . Θεωρώ ότι αν και οι δύο θεσμοί είναι αξιόλογοι και σεβαστοί, οι ρόλοι τους είναι διακριτοί[...]. Έχει δημιουργηθεί μεγάλη σύγχυση και αναταραχή, χωρίς να είναι επακριβώς γνωστές όλες οι επιπτώσεις μια που εφέτος είναι η πρώτη χρονιά. Πάντως έτσι όπως είναι τα πράγματα τώρα θεωρώ ότι οι επιπτώσεις θα είναι αρνητικές σε όλες τις παραμέτρους» (Σ2).

«Έχει δημιουργηθεί και θα δημιουργηθεί ακόμα περισσότερη αποδυνάμωση των θεσμών και των κέντρων λήψεως αποφάσεων με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά και η κατανομή και η ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, με άμεσες συνέπειες και στο ερευνητικό έργο» (Σ3).

«[...]Η πρώτη αλλαγή που αφορά τον νόμο πλαίσιο αποκατέστησε την ομαλή και ομαδική λειτουργία του τμήματος και έδωσε την ευκαιρία σε χαμηλότερες και παραγνωρισμένες διδακτικές βαθμίδες να εξελιχθούν και συνεισφέρουν επί ίσοις όροις στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία, Για μένα αυτή η εξέλιξη ήταν πολύ θετική. Όσον αφορά την ενοποίηση ΑΤΕΙ και Πανεπιστημίων θεωρώ ότι είναι μια δίκαιη και θετική πρωτοβουλία, η οποία όμως είναι ακόμα νωρίς να εκτιμηθεί σωστά» (Σ4).

«Ο νόμος του 2011 είχε σημαντικές διορθώσεις προς την σωστή κατεύθυνση και πιστεύω ότι είχε γενικά θετικό αντίκτυπο και θα είχε ακόμα περισσότερο αν είχε γίνει αποδεκτός από το σύνολο της Πανεπιστημιακής κοινότητας και των πρωτανικών αρχών, κάτι που δυστυχώς δεν έγινε. Άφησε όμως θετική παρακαταθήκη για μια μελλοντική σημαντική αλλαγή στην ανώτατη εκπαίδευση»(Σ6).

«[...]Δεν παύουν πάντα να υπάρχουν ενοχλητικοί και αντιπαραγωγικοί κανονισμοί και διατάξεις που ξεφουτρώνουν εδώ και εκεί, πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενοι, αλλά ελπίζω ότι με τον καιρό θα εκλείψουν»(Σ12).

5.1.1. Σύγκριση των απαντήσεων με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση

Οι αλλαγές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όπως σχηματίστηκαν από τη βιβλιογραφία χρονολογικά και οι αλλαγές όπως προέκυψαν από την έρευνα των απαντήσεων των καθηγητών καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα:

ΑΛΛΑΓΕΣ	
N.1268/1982	<u>Αναφορά σε ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ</u>
Συμπληρωματικά με το N. 1404/1983	Νέα σειρά θεσμών για τη διασφάλιση ποιότητας, Διεύρυνση της συμμετοχής των καθηγητών στη διοίκηση των πανεπιστημίων, Ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ε.Α.Π.) για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Ορίζεται η ακαδημαϊκή ελευθερία στη διδασκαλία, Αλλαγές σε γνωστικά αντικείμενα τμημάτων και αλλαγές στην επαγγελματική κατοχύρωση των αποφοίτων αυτών.
	<u>Δεν υπάρχει αναφορά στους ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ</u>
	Ίδρυση των Τ.Ε.Ι.,

	Αναβάθμιση παιδαγωγικών σπουδών και μετατροπή τους από σχολές σε πανεπιστημιακά τμήματα, Αναγνώριση Πανεπιστημιακού Άσυλου.	
Σύμβαση της Λισαβόνας 1997	<u>BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	<u>ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ</u>
	Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων, Αναγνώριση Τίτλων σπουδών, Δια βίου μάθηση.	Δεν υπάρχει αναφορά
Ίδρυση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου - ΕΑΠ	<u>Αναφορά σε BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ</u> Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση	
Διακήρυξη Μπολόνιας 1999	Σύστημα 2 κύκλων σπουδών : προπτυχιακό και μεταπτυχιακό, Εισαγωγή των ECTS και Diploma Supplement, Προώθηση κινητικότητας, Ευρωπαϊκή συνεργασία των ιδρυμάτων για διασφάλιση ποιότητας, Ίδρυση ΔΟΑΤΑΠ.	Δεν υπάρχει αναφορά
Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) 2005	Δείκτες ποιότητας και ταξινομήσεις για την κατάταξη επίδοσης των ιδρυμάτων.	Δεν υπάρχει αναφορά
Ν. 3549/2007	Εκσυγχρονισμός, διεθνείς συνεργασίες, μεγαλύτερος βαθμός	Χρήση Τεχνολογίας-διαδικτύου

	αυτονομίας αναφορικά με τη διοικητική και οικονομική διαχείριση. Ένταξη στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ).	
Ν. 4610/2019	<u>Αναφορά σε ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ</u>	
	Κατάργηση των τμημάτων Τ.Ε.Ι. / ενσωμάτωση με Α.Ε.Ι.	

Πίνακας 13 : Σύγκριση απαντήσεων των αλλαγών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με βιβλιογραφία

5.2. Δεύτερος θεματικός άξονας: «ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τις αλλαγές»

Αξίζει να αναφερθεί πως οι καθηγητές του δείγματος δεν έκαναν αναφορά μόνο στις πτυχές του ρόλου του καθηγητή, παρά αναφέρθηκαν και στο πόσο πολύπλοκος είναι και πόσο σημαντικός και πως επηρεάζεται πάρα πολύ από τις αλλαγές.

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται οι απαντήσεις τους:

Ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τη σπουδαιότητα του	Αριθμός Αναφορών στο σύνολο των συνεντεύξεων
Σημαντικός	10
Απαιτητικός	4
Πολύπλευρος	1
Παρεξηγημένος	1
Με μεγάλη ευθύνη	1
Καθοριστικός	4

Δύσκολος	1
Σπουδαίος	1

Πίνακας 14: Ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τη σπουδαιότητά του και τις αλλαγές

Από τους 12 ερωτηθέντες οι 10 θεώρησαν σημαντικό τον ρόλο των καθηγητών σε σχέση με τη σπουδαιότητά του και τις αλλαγές. Οι 4 από τους 12 αναφέρθηκαν στο ρόλο των καθηγητών ως απαιτητικό και 4 έκαναν αναφορά στο καθοριστικό τους ρόλο. Αναφέρθηκαν από 1 φορά στο σύνολο των 12 συνεντεύξεων οι προσδιορισμοί, πολύπλευρος, παρεξηγημένος, με μεγάλη ευθύνη, δύσκολος και σπουδαίος για το ρόλο του καθηγητή.

Ενδεικτικά παρατίθενται κάποιες από τις απαντήσεις που δόθηκαν:

«Είναι πολύ σημαντικός και πολύ απαιτητικός. Οι κοινωνία και η νεολαία ιδιαίτερα περιμένουν οδηγίες και οδηγούς από τους ακαδημαϊκούς» (Σ1).

«[...]είναι ο ρόλος του πνευματικού ταγού» (Σ2).

«Ο ρόλος του σημερινού ακαδημαϊκού θα έπρεπε να είναι πολύ πιο σημαντικός από όσο φαίνεται να είναι σήμερα. Τα φώτα της δημοσιότητας των σύγχρονων ΜΜΕ είναι εστιασμένα σε πολύ ρηχές και διόλου εκπαιδευτικές δραστηριότητες ως επί το πλείστον» (Σ3).

«Είναι πάρα πολύ σημαντικός και πολύ απαιτητικός, αλλά εν πολλοίς παραγνωρισμένος ή ακόμα και παρεξηγημένος[...]» (Σ5).

«Είναι εξ ορισμού πάρα πολύ σημαντικός διότι πρέπει να είναι οδηγός για τους νέους, αλλά ταυτόχρονα και πολύ απαιτητικός. Υπάρχει πολύ μεγάλη ευθύνη» (Σ6).

«Είναι προφανώς πάρα πολύ σημαντικός διότι πρέπει πέρα από την καλή επιστημονική κατάρτιση να είναι ταυτόχρονα οδηγός για τους νέους σε όλες τις εκφάνσεις της της προσωπικής και επιστημονικής τους ζωής» (Σ8).

«Εξαιρετικά σπουδαίος και καθοριστικός στην διαμόρφωση υψηλών και καινοτόμων αναπτυξιακών στόχων της κοινωνίας και της Ελλάδας γενικότερα» (Σ12).

5.2.1. Σύγκριση των απαντήσεων με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση

Εάν εξαιρεθεί ως εξ ορισμού σημαντικός ο ρόλος των καθηγητών, στη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφέρονται οι εξής πλευρές του ρόλου των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στις οποίες δεν έκαναν μνεία οι ερωτηθέντες καθηγητές.

- επίβλεψη και λειτουργία εργαστηρίων, ασκήσεων και εργασιών,
- συμμετοχή σε σεμινάρια, συγγραφή διδακτικών βοηθημάτων,
- συνεργασία με φοιτητές σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο,
- εποπτικά καθήκοντα στην εξεταστική διαδικασία,
- βασική ή εφαρμοσμένη έρευνα, καθοδήγηση διπλωματικών εργασιών,
- συμμετοχή σε συνέδρια, καθώς και συμμετοχή στα όργανα της διοίκησης, στις επιτροπές και συμβούλια των Α.Ε.Ι.,
- συμμετοχή σε εκλεκτορικά σώματα και εισηγητικές επιτροπές και κατοχή θέσης - ευθύνης
- θεωρητικές γνώσεις ή πείρα εφαρμογής για πρακτικά μαθήματα

5.3. Τρίτος θεματικός άξονας: «οι δεξιότητες των καθηγητών σε σχέση με το ρόλο των καθηγητών στις αλλαγές»

Το δείγμα των καθηγητών που ρωτήθηκε αναφέρθηκε σχετικά με το ρόλο των καθηγητών έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις αλλαγές στις εξής παραμέτρους δεξιοτήτων:

Ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τις δεξιότητες τους	Αριθμός Αναφορών στο σύνολο των συνεντεύξεων
Καταρτισμένος	10
Με διάθεση	1
Ευσυνείδητος	1
Οδηγός-ηγέτης	4
Με ομαδικό πνεύμα	1
Συνεργατικός	2
Οδηγεί σε πρόοδο και εξέλιξη	1

Πίνακας 15: Ο ρόλος των καθηγητών σε σχέση με τις δεξιότητες τους

Ο αριθμός αναφορών στο σύνολο των συνεντεύξεων για τη δεξιότητα του καταρτισμένου καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έγινε από την πλειοψηφία των ερωτώμενων (10 αναφορές από 12 συνεντεύξεις). Ακολουθούν οι 4 αναφορές στη δεξιότητα του Οδηγού-ηγέτη, 2 αναφορές στη δεξιότητα του συνεργατικού και από 1 αναφορά για τις εξής 4 δεξιότητες: με διάθεση, με ευσυνειδησία, με ομαδικό πνεύμα και να οδηγεί σε πρόοδο και εξέλιξη.

Και στην ερώτηση που αφορούσε καθαρά τις δεξιότητες (*Ερώτηση 9: Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο;*) έγιναν πιο συγκεκριμένοι, όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας:

Δεξιότητες καθηγητών	Αριθμός Αναφορών στο σύνολο των συνεντεύξεων
Υψηλή κατάρτιση στο γνωστικό του πεδίο	10
Παιδαγωγικές γνώσεις	2
Διδακτική ικανότητα	4
Εξωστρέφεια	1
Σοφία-Θάρρος	1
Υπομονή-επιμονή	2
Κατανόηση	2

Ευχάριστη διάθεση	1
Επικοινωνία	2
Συνεχής ενημέρωση	1
Μεταδοτικότητα	1

Πίνακας 16: Δεξιότητες καθηγητών

Παρατηρήθηκε σημαντική πλειοψηφία στις απαντήσεις για κατάρτιση επιστημονική (10 αναφορές για υψηλή κατάρτιση στο γνωστικό τους πεδίο), ενώ οι αναφορές στις άλλες δεξιότητες είναι λιγότερες. Πιο συγκεκριμένα, 4 αναφορές έγιναν για διδακτική ικανότητα και ακολουθούν από 2 αναφορές στις ικανότητες παιδαγωγικών γνώσεων, υπομονής - επιμονής, κατανόησης και επικοινωνίας. Επίσης μία αναφορά έγινε για κάθε δεξιότητα εξωστρέφειας, σοφίας – θάρρους, ευχάριστης διάθεσης, συνεχούς ενημέρωσης και μεταδοτικότητας.

Ενδεικτικά κάποιες από τις απαντήσεις που δόθηκαν:

«Η πρώτη και σημαντικότερη δεξιότητα είναι η βαθύτατη γνώση και κατανόηση του γνωστικού του αντικειμένου» (Σ1) .

«Κατάρτιση, υπομονή και επιμονή και συνεχής ενημέρωση για τον κλάδο του» (Σ2).

«Βαθιά κατάρτιση και κατανόηση της θέσης και της αντίληψης των άλλων[...]» (Σ3).

«Σε βάθος και εύρος γνώση και κατανόηση του γνωστικού του αντικειμένου[...]»(Σ5).

«Επάρκεια και εξωστρέφεια» (Σ7).

«Επιστημονική επάρκεια του αντικειμένου του και διδακτική ικανότητα»(Σ8).

«Πρώτα απ’ όλα επάρκεια στην επιστήμη του και παιδαγωγική επάρκεια και αντίληψη» (Σ9).

«Πέρα από όλα, αποδεδειγμένη επιστημονική και διδακτική επάρκεια και ικανότητα»(Σ10).

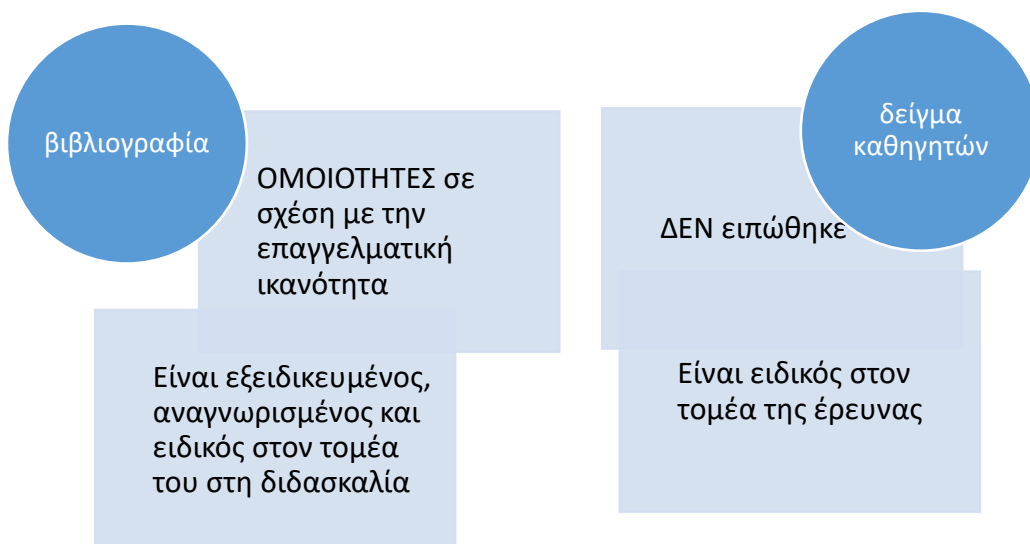
«Υψηλή κατάρτιση στο γνωστικό του πεδίο και παιδαγωγικές ικανότητες» (Σ11).

«Αξιοκρατικά τεκμηριωμένη επιστημονική και διδακτική επάρκεια» (Σ12).

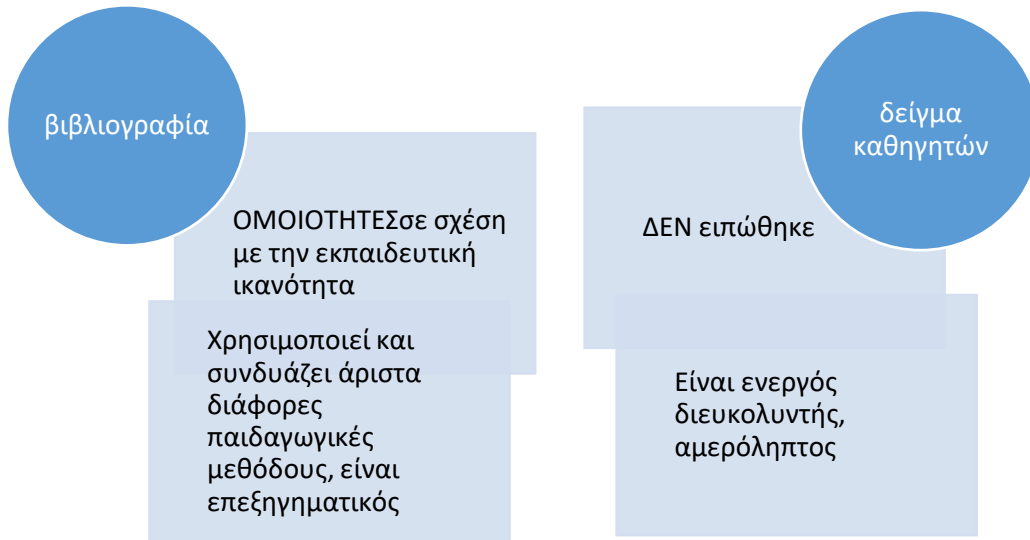
5.3.1. Σύγκριση των απαντήσεων με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση

Οι απαντήσεις που δόθηκαν συνάδουν με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση στα σημεία της επαγγελματικής ικανότητας, εκπαιδευτικής ικανότητας, ικανότητας να κινητοποιεί, επικοινωνιακής ικανότητας, επιστημονικής και ερευνητικής ικανότητας και προσωπικής ικανότητας. Όμως δεν γίνεται καθόλου αναφορά στην ικανότητα δημοσίευσης από τους καθηγητές που ρωτήθηκαν.

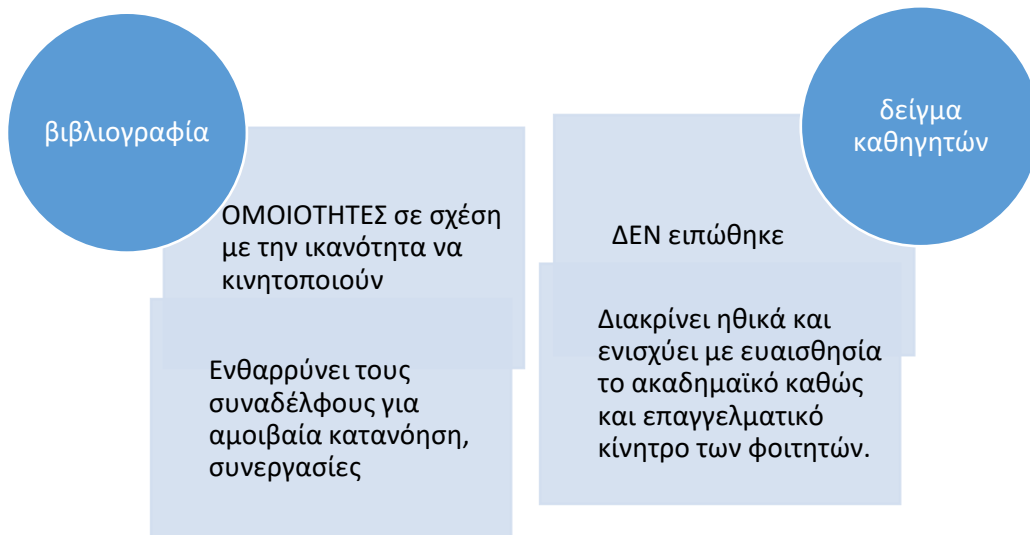
Πιο αναλυτικά, σε σχέση με τις ικανότητες - δεξιότητες, η βιβλιογραφία στην οποία γίνεται αναφορά, έχει ομοιότητες και διαφορές (Δεν ειπώθηκε) με τις απαντήσεις των καθηγητών στα σημεία, όπως παρουσιάζονται στα πιο κάτω σχήματα:

Σχήμα 2: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την επαγγελματική ικανότητα

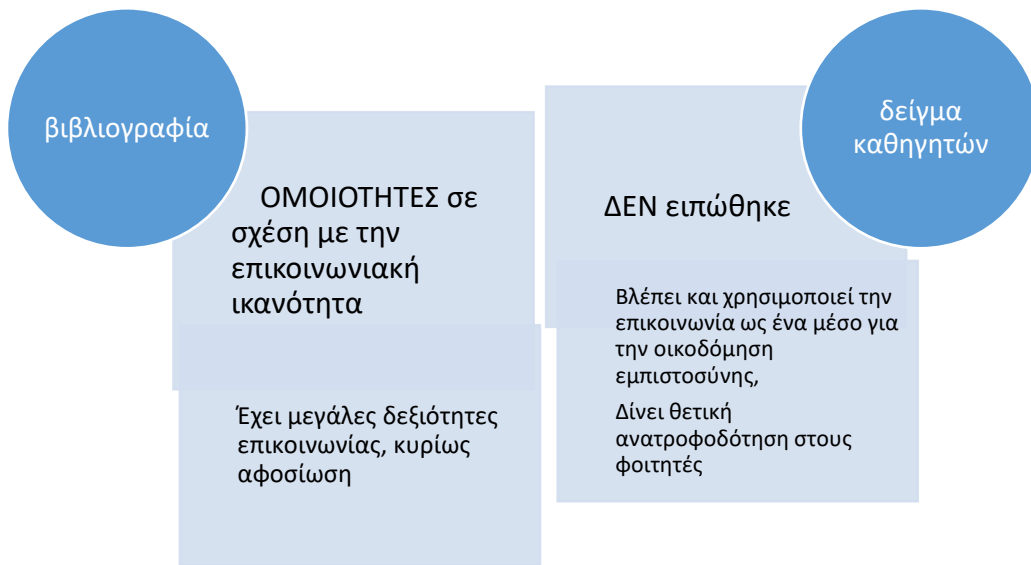

Σχήμα 3: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την εκπαιδευτική ικανότητα

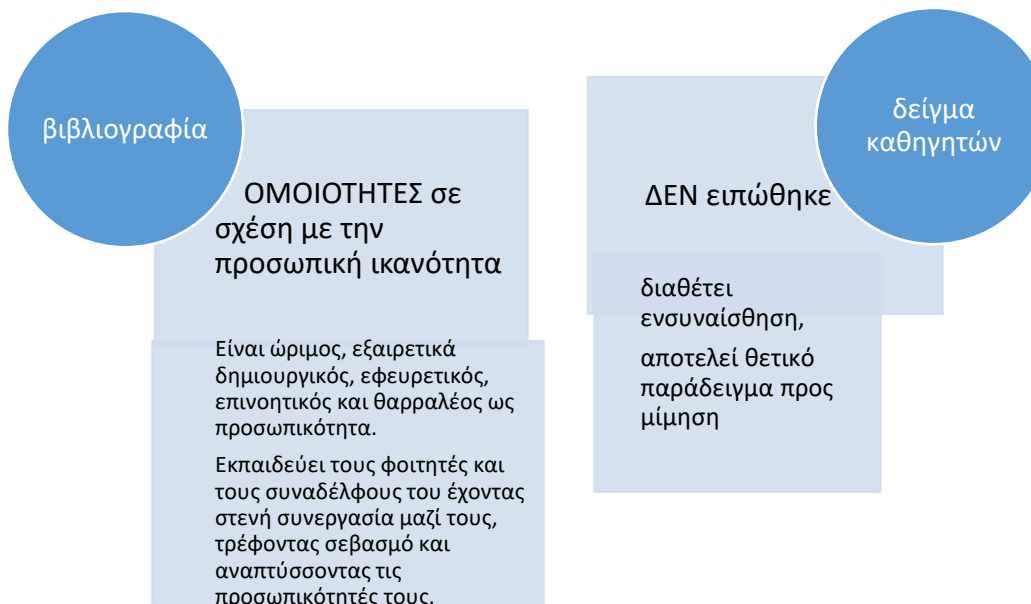

Σχήμα 4: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την ικανότητα να κινητοποιούν

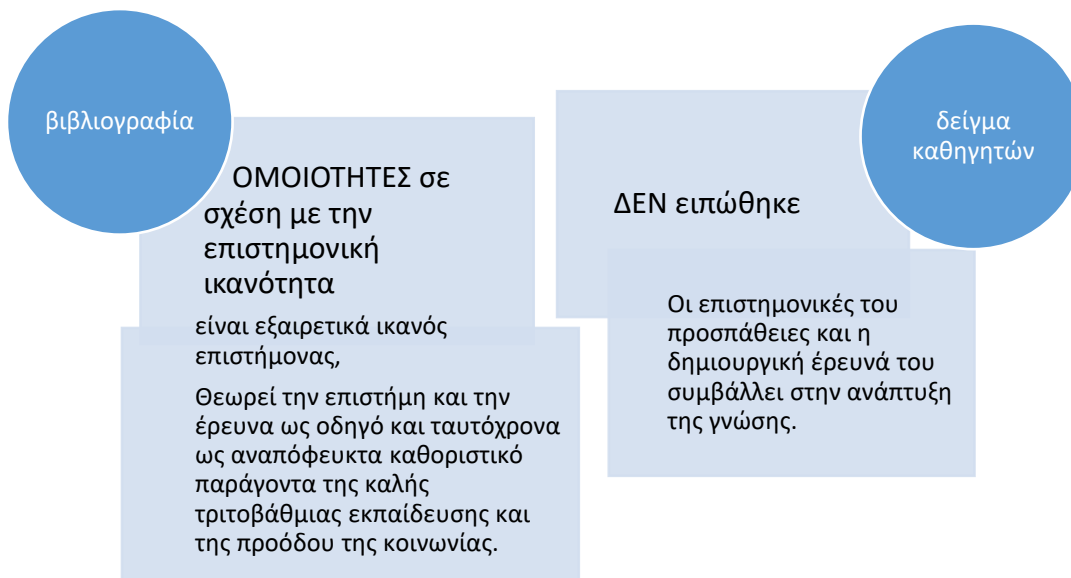
- Ζδέτση Φιλαρέτη-

Σχήμα 5: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την επικοινωνιακή ικανότητα

Σχήμα 6: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την προσωπική ικανότητα

Σχήμα 7: Σύγκριση βιβλιογραφίας με απαντήσεις καθηγητών σε σχέση με την επιστημονική ικανότητα

6. Συμπεράσματα

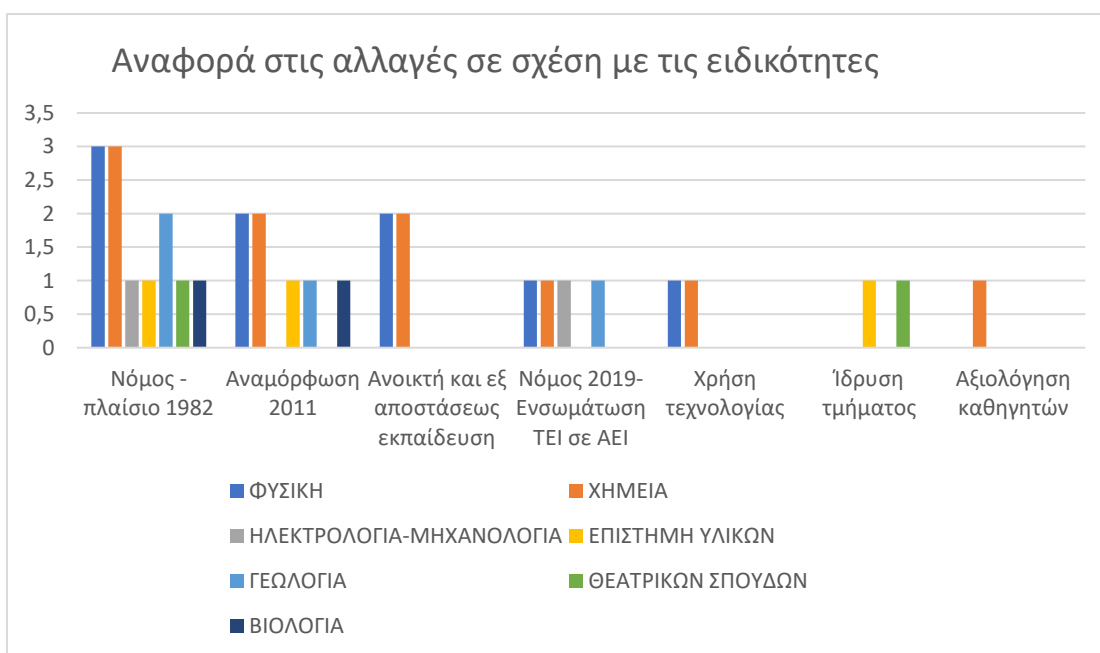
Ας σημειωθεί ότι τα ερευνητικά ερωτήματα στο παρόν σύγγραμμα ήταν η αναζήτηση τοποθέτησης απόψεων των καθηγητών: (1) σχετικά με τις αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου η αναφορά στο Ν.1268/1982, έγινε από όλες τις ηλικίες ασχέτως χρόνου υπηρεσίας στα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα στα οποία υπηρετούν, (2) σχετικά με το ρόλο τους ώστε να ανταποκρίνονται στις αλλαγές ο οποίος θεωρήθηκε σπουδαίος και (3) σχετικά με τις δεξιότητες τους για να ανταποκρίνονται στις αλλαγές, όπου η έμφαση δόθηκε στην επιστημονική επάρκεια.

Πιο συγκεκριμένα οι συσχετίσεις που μπορούν να γίνουν, αποτυπώνονται στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα:

Αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	Ειδικότητα που αναφέρθηκαν
--	-----------------------------------

Νόμος – πλαίσιο 1982	ΦΥΣΙΚΗ,ΧΗΜΕΙΑ,ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑ- ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑ,ΦΥΣΙΚΗ,ΧΗΜΕΙΑ,ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΥΛΙΚΩΝ,ΓΕΩΛΟΓΙΑ,ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,ΦΥΣΙΚΗ,ΓΕΩΛΟΓΙΑ,ΧΗΜΕΙΑ,ΒΙΟΛΟΓΙΑ
Αναμόρφωση 2011	ΒΙΟΛΟΓΙΑ, ΦΥΣΙΚΗ, ΓΕΩΛΟΓΙΑ, ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΥΛΙΚΩΝ, ΧΗΜΕΙΑ, ΦΥΣΙΚΗ, ΧΗΜΕΙΑ
Ανοικτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία	ΦΥΣΙΚΗ ,ΧΗΜΕΙΑ,ΦΥΣΙΚΗ,ΧΗΜΕΙΑ
Νόμος 2019 - Ενσωμάτωση ΤΕΙ σε ΑΕΙ	ΧΗΜΕΙΑ,ΦΥΣΙΚΗ,ΓΕΩΛΟΓΙΑ,ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑ- ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑ
Χρήση τεχνολογίας	ΧΗΜΕΙΑ, ΦΥΣΙΚΗ
Ίδρυση τμήματος	ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΥΛΙΚΩΝ, ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Αξιολόγηση καθηγητών	ΧΗΜΕΙΑ

Πίνακας 17: Αναφορά στις αλλαγές στη τριτοβάθμια σε σχέση με τις ειδικότητες.

Γράφημα 1: Αναφορά στις αλλαγές στη τριτοβάθμια σε σχέση με τις ειδικότητες.

Στον πίνακα (17) και Γράφημα (1) αναφέρονται οι αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με την ειδικότητα του εκάστοτε συνεντευξιαζόμενου. Όπως παρατηρείται όλες

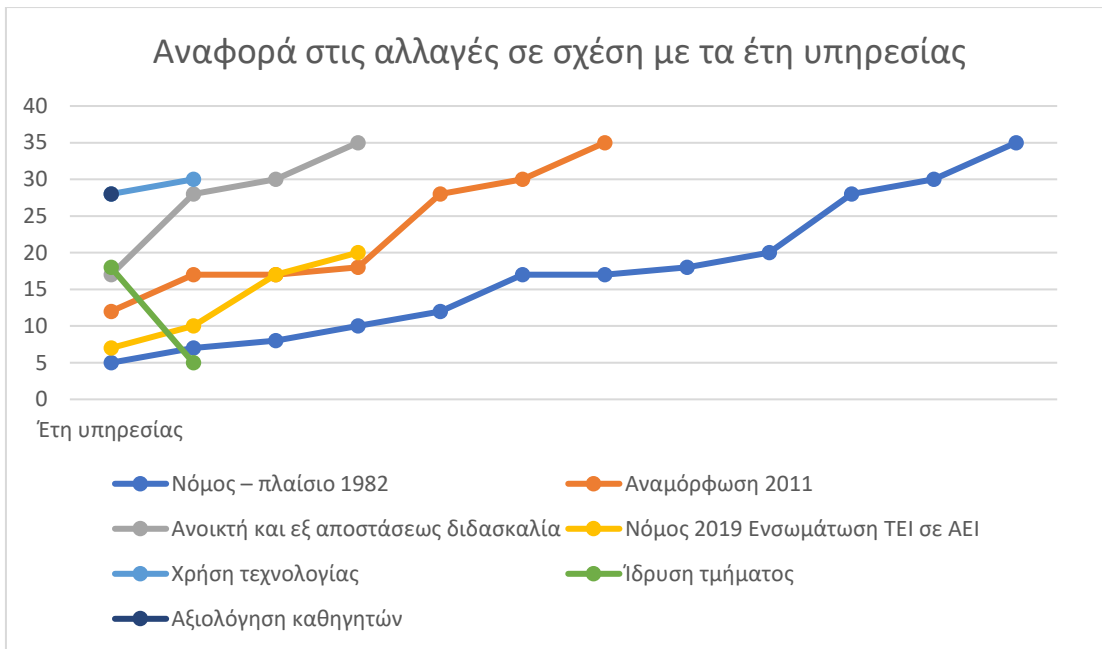
οι ειδικότητες ανέφεραν το Νόμο Πλαίσιο 1982, που σημαίνει ότι σε όλους ασκήθηκε επιρροή είτε αρνητική είτε θετική (όπου αναφορά και στον Πίνακα 14).

Είναι ενδιαφέρον ότι η χρήση τεχνολογίας - διαδικτύου θεωρήθηκε ήσσονος σημασίας, αφού αναφέρθηκε μόνον από 2 διαφορετικούς μετέχοντες στην συνέντευξη, είχε όμως μόνο θετική αναφορά, κάτι που ισχύει και για την ίδρυση νέων τμημάτων. Επιπλέον, ήσσονος σημασίας θεωρήθηκε και το ζήτημα της αξιολόγησης (μόνο 1 αναφορά) από συνεντευξιαζόμενο στην ειδικότητα της χημείας. Ενδιαφέρον έχει επίσης, πως η πιο πρόσφατη αλλαγή της ενσωμάτωσης ΑΕΙ και ΤΕΙ αναφέρεται σαν σημαντική αλλαγή από το 1/3 του δείγματος (33%), που αφορά κυρίως ηλικιακά νεότερα μέλη, όπως τεκμαίρεται από τα χρόνια υπηρεσίας τους, και διαφαίνεται στον πίνακα 18 παρακάτω και στο γράφημα 2.

Στον πίνακα (18) και το γράφημα (2) παρατίθενται οι αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας, όπου είναι φανερό ότι ανεξάρτητα από τα έτη υπηρεσίας αναφέρθηκε πρωτίστως ο Νόμος – Πλαίσιο του 1982.

Αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	Έτη υπηρεσίας
Νόμος – πλαίσιο 1982	5,7,8,10,12,17,17,18,20,28,30,35
Αναμόρφωση 2011	12, 17, 17,18, 28, 30, 35
Ανοικτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία	17,28,30,35
Νόμος 2019 Ενσωμάτωση ΤΕΙ σε ΑΕΙ	7,10,17, 20
Χρήση τεχνολογίας	28 και 30
Ίδρυση τμήματος	18 και 5
Αξιολόγηση καθηγητών	28

Πίνακας 18: Αναφορά στις αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας.

Γράφημα 2: Αναφορά στις αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τα έτη υπηρεσίας.

Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις κεντρικοί άξονες αναδεικνύονται τα νομοθετικά διατάγματα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1982, ενώ σε δεύτερη θέση φαίνεται να έρχονται τα νεότερα διατάγματα της αναμόρφωσης και οι πρόσφατα προαναγγελθείσες αλλαγές. Για μικρότερες ή επιμέρους παραμέτρους στις αλλαγές σημαντική θέση καταλαμβάνει η θέσπιση σπουδών εξ αποστάσεως.

Βάσει της παρούσας έρευνας αξίζει να σημειωθεί ότι ο Ν.1268/1982 συμπληρωματικά με το Ν.1404/1983 είναι η σημαντικότερη αλλαγή διαταγμάτων για διασφάλιση ποιότητας, διεύρυνση του ρόλου του καθηγητή με ακαδημαϊκή ελευθερία και ανοίγματα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η σημαντικότητα της αλλαγής αυτής αναφέρεται και στη βιβλιογραφική επισκόπηση και κατά κόρον από τους καθηγητές που αποτέλεσαν το δείγμα του παρόντος. Η χρήση τεχνολογίας προκύπτει ως απαραίτητο εργαλείο διδασκαλίας και από τις δύο ερευνητικές πηγές (δείγμα και βιβλιογραφία). Επιπρόσθετα αναφορά έγινε στον τελευταίο Ν.4610/2019 που αφορά στην ενσωμάτωση των ΤΕΙ με τα ΑΕΙ και έρχεται να αλλάξει τα εκπαιδευτικά δεδομένα που θα αποτιμηθούν σε βάθος χρόνου.

Εν κατακλείδι και συμπερασματικά γίνεται αντιληπτό από το παρόν, πως ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι καθοριστικής σημασίας για να ανταποκρίνονται στις αλλαγές και συνδυάζεται με τις δεξιότητές τους, στις οποίες πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα. Η πλειονότητα των ερωτώμενων, οι 10 από τους 12, που

- Ζδέτση Φιλαρέτη-

73

ανήκουν στις θετικές επιστήμες, θεωρεί ως κύρια δεξιότητα τη γνώση και βαθιά κατάρτιση στο αντικείμενο του τομέα του, ενώ η παιδαγωγική κατάρτιση έρχεται σε δεύτερη μοίρα.

6.1. Περιορισμοί – Προοπτικές

Περιορισμοί παρουσιάστηκαν στην παρούσα έρευνα ως προς τον αριθμό του δείγματος, που εξαρτιόταν από τη διαθεσιμότητα του κάθε καθηγητή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από το δείγμα προκύπτει επίσης, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι από θετικές επιστήμες και μόνο 1 στους 12 είναι από θεωρητικές επιστήμες. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω περιορισμένου χρόνου των καθηγητών και αναγκαίας γρήγορης λήψης δεδομένων από την ερευνήτρια δεν έγιναν διευκρινιστικές ή επικουρικές ερωτήσεις.

Είναι σημαντικό να ειπωθεί πως η Ελλάδα στερείται παρόμοιων ερευνών αναφορικά με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Αυτό το γεγονός καθιστά την παρούσα έρευνα πρωτότυπη και ανοίγει ορίζοντες για μελλοντικές προτάσεις και εμβάθυνση στα ζητήματα που πραγματεύεται.

Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης, πως οι αναφορές στην ενδυνάμωση του ρόλου των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βάσει των ερωτήσεων της συνέντευξης δεν αποτέλεσαν κύριο ζητούμενο μελέτης και θα μπορούσαν να αποτελέσουν ξεχωριστό κομμάτι έρευνας σε μελλοντικό χρόνο.

Βιβλιογραφία

Αθανασούλα – Ρέππα, Α.(1999). Ο εκπαιδευτικός οργανισμός και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Στο Αθανασούλα – Ρέππα Α., Κουτούζης, Μ., Χατζηευστρατίου, Ι., *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων – Κοινωνική και Ευρωπαϊκή διάσταση της Εκπαιδευτικής Διοίκησης – Τόμος Γ΄*. (σελ. 45-90) Πάτρα: ΕΑΠ

Ανθοπούλου Σ. -Σ., (1999α). Διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού. Στο Αθανασούλα – Ρέππα, Α., Ανθοπούλου, Σ.-Σ., Κατσουλάκης, Σ., Μαυρογιώργος, Γ., *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων – Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού – Τόμος Β΄*. (σελ. 17-92) Πάτρα: ΕΑΠ

Ανθοπούλου Σ. -Σ., (1999β). Συμβουλευτική υποστήριξη και παρακίνηση εκπαιδευτικού προσωπικού. Στο Αθανασούλα – Ρέππα, Α., Ανθοπούλου, Σ.-Σ., Κατσουλάκης, Σ., Μαυρογιώργος, Γ., *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων – Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού – Τόμος Β΄*. (σελ. 187-227) Πάτρα: ΕΑΠ

Αντωνίου, Χρ., (2009). *Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Βαβουράκη, Α., (2006). *Εκπαιδευτική καινοτομία και αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση – Επιμόρφωση εκπαιδευτικών ή αλληλεπιδραστικός επαγγελματισμός;* Στο: Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Βεργίδης, Δ., (1993). «Νεοφιλελεύθερη Εκπαιδευτική Πολιτική και Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τχ. 69, σ. 43-49 και τχ. 70, σ. 67-73.

Βεργίδης, Δ., (1996). «Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα μετά τη μεταπολίτευση», στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: *Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Μάθηση ως Εργαλείο για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών και την Εκπαίδευση των Μαθητών*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Βεργίδης, Δ., (2012). «Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής» στο *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 29, 97-126.

Βεργίδης, Δ. &Καραλής, Θ., (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Σχεδιασμός, Οργάνωση και Αξιολόγηση Προγραμμάτων*. Τόμος Γ', Πάτρα: Ε.Α.Π.

Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β., &Ματραλής, Χ. (1998,1999). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και Λειτουργίες*. Τόμος Α', Πάτρα: Ε.Α.Π.

Berliner,D., (1987). Ways of thinking about students and classrooms by more and less experienced teachers. InCalderhead, J. (ed.) *Exploringteachers' Thinking*. London: Cassell.

Bird, M., Hammersley, M., Goom, R., & Woods, P. (1999). *Εκπαιδευτική έρευνα στην Πράξη: Εγχειρίδιο μελέτης*. Πάτρα: Ε.Α.Π.

Blašková, M., Blaško, R., Kucharcíková, A., (2014). *Competences and Competence Model of University Teachers*. / Procedia - Social and Behavioral Sciences 159 p. 457 – 467.

Burke, W. W. (2002). *Organization Change:Theory and Practice*.SagePublications.

Γιαννοπούλου, Α., (2008), Η επιρροή της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής στην Ανώτατη Εκπαίδευση (2000-2007): οι περιπτώσεις της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ελλάδας. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Πανεπιστημίου Πατρών. Επιβλέπων καθηγητής ΜπουζάκηςΣήφης.

Γιαννουλέας, Π., Μ., (2006). *Η πρόκληση της αλλαγής. Ένας οδηγός διαχείρισης των αλλαγών της ζωής μας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιανζίνα-Κασσωτάκη, Ο., &Κασσωτάκης, Ι., (2013). *Academia*, Vol 3, No 1 . *Στρατηγική διοίκηση των ελληνικών πανεπιστημίων: εισαγωγή καινοτόμων αλλαγών*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο : <http://academia.lis.upatras.gr/index.php/academia/article/view/2014/2122>
(07/09/2019)

Γκόβας, Ν. & Δεμερτζή, Κ., (2001). *Πολιτιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα στο Μπαγάκης, Γ. Εμπειρίες και σκέψεις εκπαιδευτικών για τα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δακοπούλου., Α. (2008). *Εκπαιδευτική αλλαγή-Μεταρρύθμιση-Καινοτομία στοΑθανασούλα – Ρέππα., Α., Δακοπούλου., Α., Κουτούζης., Μ., Μαυρογιώργος., Γ.,Χαλκιώτης., Δ., Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων*. Πάτρα: ΕΑΠ

Διδάχου, Ε. (2006). *Οι εκπαιδευτικές αλλαγές και η παρέμβαση του εκπαιδευτικού στο Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Δορμπαράκης, Π. (επιμ.), (1990). *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια. Λεξικό*. Έκδοση 4^η : Ελληνικά Γράμματα

Δουράνου, Αικ. (2007). *Οι απόψεις του ΟΟΣΑ για τον νέο ρόλο του εκπαιδευτικού*, ΕπιστημονικόΒήμα, 6, (σελ. 42-48)

Cohen, L., Manion, L., (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Έκφραση εκπαιδευτική βιβλιοθήκη

Cohen, M., Manion, L., Morrison, K., (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Courau, S., (2000). *Τα βασικά “εργαλεία” του Εκπαιδευτή Ενηλίκων*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Cros, F. (2003). «Ο εκπαιδευτικός και η Ευρώπη», στο Μπαγάκης Γ. (επιμ.), *Ο εκπαιδευτικός και η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Delors, J., et al. (1996), *Learning: the treasure within*. Report to Unesco of the International Commission on Education for the Twenty-first Century, Paris: Unesco.

Duke, C.(1987). “Teacher Education for Adult Education”. *The International Encyclopedia Teaching and Teacher Education*. Dunkin, M. edited: Pergamon Press

Duke, D. (2004). *The challenges of educational change*. Boston: Pearson Education Inc

Dunne, R. & Wragg, E.C., (1994). *Effective Teaching*. London: Routledge.

Daft, R.L. (2004). *Οργανωσιακή θεωρία και σχεδιασμός* (μτφ. Α.Σ. Αντωνίου).

Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ), (χ.χ.), *Πιστοποιημένο Επαγγελματικό Περίγραμμα: Νέο Προφίλ Εκπαιδευτή Ενηλίκων*, Διαθέσιμο στο Διαδικτυακό τόπο:

http://www.eoppep.gr/images/EP/New_trainer_profile_final_all.pdf (09-06-2019)

Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014. Ελλάδα

Διαθέσιμο στον Διαδικτυακό τόπο:

https://www.espa.gr/elibrary/E9niko_Programma_Metarru9misewn_2011_14.pdf (03-09-2019)

European Commission (E.C.), (2007). *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on improving the quality of teacher education*. Brussels: E.C.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης*, Έκθεση της 31.1.2001, COM (2001) 59 τελικό, Βρυξέλλες

Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Hill J.E. and Kerber A., (1967). *Model, Methods and Analytical Procedures in Educational Research*. Detroit: Wayne State University Press

Hockett, H.C., (1955). *The Critical Method in Historical Research and Writing*. London: Macmillan.

Ιορδανίδης, Γ. (2006). *Διεύθυνση σχολείου κα διαχείριση αλλαγής*. Στο: Γ. Μπαγάκης

(Επιμ.), *Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*,

Αθήνα: Μεταίχμιο

Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ.,(2015) *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας. Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ)

Ιωσηφίδης, Θ., (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κρητική.

Καραποστόλης, Β. (2011). *Διδάσκοντας μέσα στην κρίση, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Α'-Β'*, (σελ. 134-135 και 193-209)

Κάρμας, Κ., (1995), *Εκθέσεις 20. Η ελληνική εκπαίδευση στον ορίζοντα του 2000*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).

Κάτσικας Χ., Σωτήρης Π., (2003). *Η αναδιάρθρωση του Ελληνικού Πανεπιστημίου. Από την Μπολόνια στην Πράγα και στο Βερολίνο*. Αθήνα: Σαββάλας

Κουτούζης, Μ., (2008). *Ο Σχεδιασμός-Προγραμματισμός στις εκπαιδευτικές μονάδες στο Αθανασούλα – Ρέππα., Α., Δακοπούλου., Α., Κουτούζης., Μ., Μαυρογιώργος., Γ.Χαλκιώτης., Δ., Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων*. Πάτρα: ΕΑΠ

Κυριαζή, Ν., (2002). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Kyriacou, C., (1997). *Effective Teaching in Schools*. (2nd edition). Cheltenham: StanleyThornes.

Κυρίδης, Α.Γ, (1997). *Τα Κοινωνικά και τα Δευτεροβάθμια εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των φοιτητών της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη

Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Η σχολική τάξη*. Αθήνα

Μαυρογιώργος, Γ., (1999). *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτική πολιτική στην Ελλάδα*. Στο Αθανασούλα – Ρέππα, Α., Ανθοπούλου, Σ.-Σ., Κατσουλάκης, Σ., Μαυρογιώργος, Γ., Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων – Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού – Τόμος Β΄. (σελ. 93-132) Πάτρα: ΕΑΠ

Μαυρογιώργος, Γ., (2008). *Η εκπαιδευτική μονάδα ως φορέας διαμόρφωσης και άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής στο Αθανασούλα – Ρέππα., Α., Δακοπούλου., Α., Κουτούζης., Μ., Μαυρογιώργος., Γ., Χαλκιώτης., Δ., Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων*. Πάτρα: ΕΑΠ

Moreno- Murcia, J.A., Torregrosa, Y.S., και Pedreño N.B., (2015), *Questionnaire evaluating teaching competencies in the university environment. Evaluation of teaching competencies in the university* in NEW APPROACHES IN EDUCATIONAL RESEARCH Vol. 4. No. 1.

Μπαγάκης, Γ.,(επιμ.), (2002). *Ο εκπαιδευτικός ως ερευνητής*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπαγάκης, Γ., (επιμ.), (2006). *Εκπαιδευτικές αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Μπαγάκης, Γ., Δεμερτζή, Κ., Σταμάτης, Θ. (επιμ.), (2007). *Ένα σχολείο μαθαίνει. Η αυτοαξιολόγηση και η ανάπτυξη ενός σχολείου στο πλαίσιο του Διεθνούς Προγράμματος Carpe Vitam. Leadership for Learning*, Αθήνα: Λιβάνης

Μπένος, Σ., (2003). *Ο Νόμος 1268/82 και οι μεταγενέστερες ρυθμίσεις για τα Α.Ε.Ι.* Αθήνα: (στ΄ έκδοση) Εκδόσεις Γ.Μπένου

Μπουζάκης, Σ., (2005). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση. Τόμος Β΄. Μεταρρυθμιστικές προσπάθειες 1959, 1964, 1976/77, 1985, 1997/98* (Δ΄ έκδοση). Αθήνα: Gutenberg

Μπουζάκης, Σ. (2006). *Η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση στην Ελλάδα. (1836-2005). Τεκμήρια Ιστορίας. Τόμος Β΄.(1926-2005).* Αθήνα: Gutenberg

Μπουραντάς, Δ. (2002). *Μάνατζμεντ. Θεωρητικό υπόβαθρο, σύγχρονες πρακτικές.* Αθήνα: Μπένου.

Murphy, J., (1992). *Effective schools: Legacy and future directions.* In D. Reynolds and P. Cuttance (Eds), *School Effectiveness, Research, policy and practice.* London: Cassel.

Myers, K., & Stoll, L. (1998). *No Quick Fixes.* London: Palmer Press.

Νικολαΐδου, Σ., (2009). *Λογοτεχνία και νέες τεχνολογίες: Από τη θεωρία στη διδακτική.* Αθήνα: Κέδρος

Ξωχέλης, Π., (2000). Προϋποθέσεις επιτυχίας εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο. Πρόγραμμα εξειδίκευσης: *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων και Καινοτομίες.* Θεσσαλονίκη

Ξωχέλλης, Π., (2006). *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο. Ο ρόλος και το επαγγελματικό του προφίλ σήμερα, η εκπαίδευση και η αποτίμηση του έργου του,* Αθήνα, Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός, σειρά: Ο εκπαιδευτικός σήμερα.

Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ), (2007β), *Μελέτη: Ανίχνευση επιμορφωτικών αναγκών στην Τεχνική Εκπαίδευση,* Αθήνα: ΟΕΠΕΚ.

Office for Standards in Education - Ofsted, (1993). *The New Teacher in School.* London: HMSO.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ). (2009). *Πρόταση για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.* Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: www.pi-schools.gr/paideia_dialogos/prot_epimorf.pdf (14/04/2019)

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ). (2010). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών 2010-2013: Η συμβολή της διερεύνησης επιμορφωτικών αναγκών στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Συγκριτική Ερμηνεία Αποτελεσμάτων*. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:

http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/e-books/ap_anagk/pdf/8_sysxetisi.pdf

(19/05/2019)

Παμουκτσόγλου, Αν. (2001). Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και σχολικός σύμβουλος (έρευνα). *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «Σχολική Γνώση και Διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση»*, Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Παμουκτσόγλου, Αν. (2001). «Προς μία αξιολογική οπτική για τον «γεννημένο ή αποτελεσματικό δάσκαλο» (έρευνα). Αλεξανδρούπολη: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Παπαηλίας, Θ. (2006). *Αγορά, Εκπαίδευση, Ιδεολογία. Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση στον 20ό και 21ο αιώνα*. (Μέρος Πρώτο). Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος

Παπαναστασίου, Κ. (1996). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Λευκωσία: Theopress Ltd.

Παπανούτσος, Ε., (1965). *Αγώνες και αγωνία για την Παιδεία*, Αθήνα: Ίκαρος

Παραδιά, Μ. (2014). *Γλωσσική διδασκαλία και νέες τεχνολογίες: Διερεύνηση των τρόπων διδακτικής αξιοποίησης ενός διαδικτυακού περιβάλλοντος διδασκαλίας του λεξιλογίου*. Αθήνα: Gutenberg

Παρούτσας, Δ.,(χ.χ.). *Η διαχείριση της Αλλαγής στην Εκπαίδευση - Σημειώσεις*, Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: https://paroutsas.jmc.gr/chng_mng/change2.htm (10/6/2019)

Πασιαρδής, Π., (2008). Τόμος Ι.: *Εισαγωγή και διαχείριση αλλαγής*. Λευκωσία: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Πασιάς Γ., (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση, η Στρατηγική της Λισαβόνας, Εκπαιδευτικός λόγος και πολιτικές (2000-2006)*, τόμ. Β', Αθήνα: Gutenberg

Πασσερίνι, Λ.,(1998). *Σπαράγματα του 20ου αιώνα – Η ιστορία ως βιωμένη εμπειρία*. Αθήνα: Νεφέλη

Perrott, E., (1982). *Effective Teaching*. London: Longman.

Pleschová G., Simon, E., Quinlan, K., Murphy, J., Roxa, T., Szabó, M.,(2012). *Standing Committee for the Social Sciences (SCSS). The Professionalisation of Academics as Teachers in Higher Education*. Science Position Paper. France: European Science Foundation (ESF).

Πουλής, Π.,(2003). *Το νομικό πλαίσιο λειτουργίας της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.) Είκοσι χρόνια μετά (1982-2002)*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε.

Ραβάνης, Κ., (2006). *Οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο των συζητήσεων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης – Από το θεσμικό-πολιτικό στο παιδαγωγικό-ατομικό επίπεδο*. Στο: Γ.Μπαγάκης (Επιμ.), (2006). *Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Ρόζενταλ, Μ. κ.ά. μτφ. Βαφειάδης, Τ. & Καΐλας Μ., (1976). *Φιλοσοφικό Λεξικό. Συλλογική Εργασία*, Εκδοτικός Οίκος: Γνώσεις, ΣΤ. Κυπραίου & Σία ΕΕ

Rogers, A., (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ρόκος, Δ.,(1982). *Αλλαγή στην Παιδεία. Παιδεία για την αλλαγή*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής

Σαδικάκη, Γ., (2006). *Η ενθάρρυνση και η προαγωγή της δημιουργικότητας των εκπαιδευτικών – Σκέψεις και προτάσεις*. Στο: Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), (2006). *Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, Αθήνα: Μεταίχμιο

Σταμάτης, Θ., (2006). *Οι αλλαγές στο σχολείο και πώς τις βιώνει ένα γυμνάσιο*. Στο: Γ.

Μπαγάκης (Επιμ.), (2006). Εκπαιδευτικές Αλλαγές, η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου, Αθήνα: Μεταίχμιο

Σταμέλος, Γ., & Βασιλόπουλος, Α., (2013). *Πολιτικές διά βίου μάθησης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης: Η ελληνική περίπτωση*. Αθήνα: Διόνικος.

Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α., Καβασακάλης, Α., (2015). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Πολιτικές*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ)

Τζάνη, Μ., & Παμουκτσόγλου Τ. (1997). *Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα*. Αθήνα.

Σύνοδος Πρυτάνεων και Προέδρων Δ.Ε. των Ελληνικών Πανεπιστημίων, (1992). *Τα ελληνικά Πανεπιστήμια στην Ευρώπη του 2000. Έκθεση και Εισηγήσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων προς την Σύνοδο των Πρυτάνεων και Προέδρων Δ.Ε. των Ελληνικών Πανεπιστημίων. Απόφαση της Συνόδου των Πρυτάνεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων της 10^{ης} Οκτωβρίου 1992 σχετικά με το Υπόμνημα της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ευρώπη*. Αθήνα: Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων

Σχίζα, Ν., (2001). *Μια προσέγγιση στα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα με βάση την έννοια της καινοτομίας*. Στο: Μπαγάκης, Γ. (επιμ.) *Εμπειρίες και σκέψεις εκπαιδευτικών για τα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Τσιώλης, Γ., (2015). «Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, Διαδικασίες». Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη*. Αθήνα: Πεδίο. (σελ. 473-498).

Τσιώλης Γ., (2015). *Η βιογραφική αφηγηματική προσέγγιση στην εμπειρική κοινωνική έρευνα: παραγωγή και ανάλυση βιογραφικών αφηγήσεων*. Ερευνητικό εργαστήριο – Ηράκλειτος ΙΙ (29-10-2015), Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:

https://www.researchgate.net/publication/283496374_E_biographike_aphegematike_prose

[ngise sten poiotike ereuna paragoge kai analyse biographikon aphegeseon](#)(09-06-2019)

Thompson, P. (2002). *Φωνές από το Παρελθόν - προφορική ιστορία*. Αθήνα: Πλέθρον

Φραγκουδάκη, Ά., (2016-2017). *Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες Σημειώσεις για το μάθημα: Εισαγωγή στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Fullan, M., (1991). *The New Meaning of Educational Change*. London: Cassell Plc

Fullan, M., (2005). *The New Meaning of Educational Change*. Third Edition. New York & London: Teachers College Press

Fullan, M., (2006). *The New Meaning of Educational Change*. Fourth Edition. New York & London: Teachers College Press

Ψαρού, Μ., Ζαφειρόπουλος, Κ. (2004). *Επιστημονική Έρευνα. Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Waterhouse, P., (1983). *Managing the Learning Process*. London: McGraw-Hill.

Wragg, E.C., (1993) *Primary Teaching Skills*. London: Routledge.

Wragg, E.C. and Wood, E.K., (1992). Teachers' first encounters with their classes. In Wragg, E. C. (ed.) *Classroom teaching skills*. London: Routledge.

Παράρτημα Α: Απαντήσεις στις Συνεντεύξεις

1^η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 30

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Έχω συνταξιοδοτηθεί εδώ και τρία χρόνια

Η ειδικότητά σας; Θετικές επιστήμες, Φυσική

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Τα τελευταία χρόνια υπήρξαν πολλές και αλληπάλληλες αλλαγές, κάτι κατ' αρχήν αρνητικό, κυρίως στην διοίκηση και διάρθρωση του πανεπιστημίου. Οι σημαντικότερες αλλαγές προς αυτή την κατεύθυνση είναι πρώτον ο νόμος πλαίσιο του 1982, και δεύτερον η ριζική αναμόρφωση του το 2011. Και τα δύο νομοσχέδια είχαν αρχικά καλές προθέσεις που στην πράξη αποδείχθηκαν μοιραίες, ιδιαίτερα για τον νόμο-πλαίσιο του 1982. Ο νόμος του 2011 ήταν σαφώς καλύτερος, αλλά αποδείχθηκε μη δημοφιλής για τις περισσότερες πανεπιστημιακές αρχές. Εγώ υποστηρίζω το δεύτερο. Οι μεθοδολογικές ή τεχνολογικές αλλαγές ήταν πολύ σημαντικές και πολύ θετικές. Οι κυριότερες είναι το διαδίκτυο, και τα ανοικτά εξ αποστάσεως μαθήματα μέσω διαδικτύου.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Οι διοικητικές και νομικές αλλαγές είχαν αρνητική επίδραση σχεδόν σε όλα. Οι επιπτώσεις των τεχνολογικών αλλαγών είναι πολύ θετικές και έχουν θετικό αντίκτυπο τόσο σε μένα προσωπικά όσο και

στην διδασκαλία μου. Βέβαια οι υπερβολές δεν λείπουν όπως πάντα. Στην βάση όλων των μεθόδων θα πρέπει πάντα να είναι ένας καλός , καταρτισμένος , γεμάτος όρεξη για δουλειά Δάσκαλος. Οι μηχανές και οι μέθοδοι από μόνες τους είναι άχρηστες.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Θα έλεγα ότι οι συνθήκες είναι πάρα πολύ δύσκολες και πολύ δύσκολα ένας ευσυνειδήτος εκπαιδευτικός μπορεί να ανταπεξέλθει και να τα βγάλει πέρα εύκολα. Οι απαιτήσεις συνεχώς αυξάνουν και ο διαθέσιμος χρόνος είναι όλο και πιο περιορισμένος, ενώ τα οικονομικά χειροτερεύουν.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Είναι πολύ σημαντικός και πολύ απαιτητικός. Οι κοινωνία και η νεολαία ιδιαίτερα περιμένουν οδηγίες και οδηγούς από τους ακαδημαϊκούς.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Πάρα πολύ. Η ιστορία δείχνει με βάσει και τις σημαντικότερες αλλαγές των νόμων-πλαίσιων που αναφερθήκαμε νωρίτερα ότι αν οι αλλαγές δεν είναι σωστές (στην εποχή τους), ρεαλιστικές και στοχευμένες, οι συνέπειες για όλους , και προφανώς για τον ακαδημαϊκό καθηγητή θα είναι πολύ αρνητικές. Βέβαια σωστές αλλαγές, όπως είναι αναμενόμενο, έχουν πολύ θετικές επιπτώσεις, κάτι που χρειάζεται πάρα πολύ η χώρα μας αυτή την εποχή.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Η πρώτη και σημαντικότερη δεξιότητα είναι η βαθύτατη γνώση και κατανόηση του γνωστικού του αντικειμένου. Δεύτερη έρχεται η μεταδοτικότητα και η ικανότητα να δείχνει όλες τις πλευρές (και τις πιθανές εξαιρέσεις) ενός θέματος ή κανόνος και να το μεταφέρει με παραδείγματα προσιτά και γνωστά στα μέτρα του ακροατηρίου του, προτού το γενικεύσει ή εξειδικεύσει και τελικά το αναβαθμίσει στο απαιτούμενο ύψος της επιστήμης.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Αν και πολλοί θα απαντούσαν με ανάλογες αυξήσεις στους μισθούς τους, θεωρώ ότι αυτό από μόνο του δεν θα λύσει όλα τα προβλήματα. Είναι αλήθεια ότι οι μισθοί των ακαδημαϊκών δασκάλων είναι πολύ χαμηλοί σε σχέση με την προετοιμασία και τον χρόνο που απαιτείται για να φτάσουν στη θέση που κατέχουν, καθώς επίσης και σε σχέση με άλλους επαγγελματίες και τους μισθούς σε άλλες χώρες. Πέραν όμως από την μισθολογική αναβάθμιση, που θα έπρεπε να βασίζεται σε αξιοκρατικά κριτήρια, χρειάζεται και μια κοινωνική αναβάθμιση, χρειάζεται σεβασμός και αναγνώριση στο έργο τους που θα θεμελιώνεται και νομοθετικά και πολιτικά.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ σας ευχαριστώ.

2^η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 7

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Ναι είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Χημικός

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Η τελευταία -τελευταία, πέρα από τις ιστορικές αλλαγές του νόμου πλαισίου είναι η πρόσφατα δρομολογημένη αλλαγή που αφορά την ενσωμάτωση των ΤΕΙ στα Πανεπιστήμια . Θεωρώ ότι αν και οι δύο θεσμοί είναι αξιόλογοι και σεβαστοί, οι ρόλοι τους είναι διακριτοί. Η τεχνολογική εκπαίδευση είναι και πρέπει να είναι ανώτατη, αλλά θα πρέπει να ξεχωριστή από τις άλλες επιστήμες δηλαδή τις ιατρικές, θετικές, ανθρωπιστικές, και άλλες που δεν μου έρχονται τώρα στο νου.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Έχει δημιουργηθεί μεγάλη σύγχυση και αναταραχή, χωρίς να είναι επακριβώς γνωστές όλες οι επιπτώσεις μια που εφέτος είναι η πρώτη χρονιά. Πάντως έτσι όπως είναι τα πράγματα τώρα θεωρώ ότι οι επιπτώσεις θα είναι αρνητικές σε όλες τις παραμέτρους.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Δεν μπορεί να ανταπεξέλθει εύκολα και να είναι συνεπής σε όλες του τις υποχρεώσεις και τις διδακτικές, ερευνητικές, οικογενειακές, οικονομικές ...είναι νομίζω εύλογο.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Είναι πολύ σημαντικός... είναι ο ρόλος του πνευματικού ταγού.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι ξεκάθαρο ότι επηρεάζεται πάρα πολύ. Προβλέπω ότι η τελευταία αλλαγή της ενοποίησης Πανεπιστημίων και ΑΤΕΙ θα έχει τελικά αρνητική επίδραση.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Κατάρτιση, υπομονή και επιμονή και συνεχής ενημέρωση για τον κλάδο του.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Με οικονομική, κοινωνική, και λειτουργική αναβάθμιση.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ.

3η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 20

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Ναι είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Μηχανολόγος-ηλεκτρολόγος

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι κυριότερες αλλαγές ήταν ο νόμος πλαίσιο του 1982, και η πρόσφατη ενσωμάτωση των ΤΕΙ στα Πανεπιστήμια . Θεωρώ ότι οι δύο αυτές αλλαγές είχαν και θα έχουν αρνητική επίδραση στην λειτουργία του τμήματος μου.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Έχει δημιουργηθεί και θα δημιουργηθεί ακόμα περισσότερη αποδυνάμωση των θεσμών και των κέντρων λήψεως αποφάσεων με αποτέλεσμα να επηρεάζεται αρνητικά και η κατανομή και η ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου, με άμεσες συνέπειες και στο ερευνητικό έργο.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Πολύ δύσκολα. Οι απαιτήσεις είναι πολύ μεγάλες και ο διαθέσιμος χρόνος, καθώς και οι διαθέσιμοι πόροι πολύ μικροί. Οι δε συνεχείς συζητήσεις και αντεγκλήσεις για την ομαλή ενσωμάτωση των αλλαγών χειροτερεύουν περισσότερο και τους διαθέσιμους χρόνους και τους διαθέσιμους πόρους.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Ο ρόλος του σημερινού ακαδημαϊκού θα έπρεπε να είναι πολύ πιο σημαντικός από όσο φαίνεται να είναι σήμερα. Τα φώτα της δημοσιότητας των σύγχρονων ΜΜΕ είναι εστιασμένα σε πολύ ρηχές και διόλου εκπαιδευτικές δραστηριότητες ως επί το πλείστον. Τα φανταχτερά και ψεύτικα κυριαρχούν και επηρεάζουν.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι ξεκάθαρο ότι ο ρόλος του ακαδημαϊκού δασκάλου επηρεάζεται πάρα πολύ από τις αλλαγές, οι οποίες αν μη τι άλλο δημιουργούν σύγχυση και δίνουν λάθος εντυπώσεις.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Βαθιά κατάρτιση και κατανόηση της θέσης και της αντίληψης των άλλων ώστε να ανοίγει τους κατάλληλους διάλους επικοινωνίας.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Η ενδυνάμωση μπορεί να γίνει με οικονομική και επικοινωνιακή αναβάθμιση.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ σας ευχαριστώ.

4η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 10

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Ναι είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Φυσική

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι σημαντικότερες αλλαγές νομίζω έγιναν με το νόμο πλαίσιο του 1982, που αναμόρφωσε ριζικά την ανώτατη παιδεία, αλλά και η πρόσφατη αλλαγή που αφορά την ενσωμάτωση των ΤΕΙ στα Πανεπιστήμια. Θεωρώ ότι και οι δύο αυτές αλλαγές ήταν σημαντικές όσο και θετικές.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Η πρώτη αλλαγή που αφορά τον νόμο πλαίσιο αποκατέστησε την ομαλή και ομαδική λειτουργία του τμήματος και έδωσε την ευκαιρία σε χαμηλότερες και παραγνωρισμένες διδακτικές βαθμίδες να εξελιχθούν

και συνεισφέρουν επί ίσοις όροις στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία, Για μένα αυτή η εξέλιξη ήταν πολύ θετική. Όσον αφορά την ενοποίηση ΑΤΕΙ και Πανεπιστημίων θεωρώ ότι είναι μια δίκαιη και θετική πρωτοβουλία, η οποία όμως είναι ακόμα νωρίς να εκτιμηθεί σωστά.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Όταν οι αλλαγές είναι θετικές λειτουργούν θετικά να ανταπεξέλθει ο εκπαιδευτικός στον δύσκολο και απαιτητικό ρόλο του. Πάντως οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι όντως δύσκολες και γίνονται ακόμα δυσκολότερες λόγω της οικονομικής στενότητας.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Είναι πάρα πολύ σημαντικός και θα πρέπει να γίνει μια σημαντική προσπάθεια ενημέρωσης ώστε να γίνει γνωστό ευρύτερα. Είναι πολύπλευρος, τόσο από τη μεριά της διδασκαλίας και τους φοιτητές όσο και της ερευνητικής εργασίας κι αυτό θα πρέπει να γίνεται γνωστό και στην κοινωνία.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι ξεκάθαρο ότι οι συνεχείς αλλαγές, ακόμα και με θετική πρόθεση, επηρεάζουν αρνητικά και τον εκπαιδευτικό και την εκπαίδευση.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Κατανόηση προς όλες τις κατευθύνσεις και ευχάριστη διάθεση.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Με οικονομική ενίσχυση το σημαντικότερο, αλλά και κοινωνική εξέλιξη.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ πολύ.

5η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα

αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 35

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Έχω συνταξιοδοτηθεί το 2017

Η ειδικότητά σας; Θετικές επιστήμες, Χημεία

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι σημαντικότερες αλλαγές ήταν ο νόμος πλαίσιο του 1982, η μεταρρύθμιση του 2011, και ο νόμος για την ανοικτή και εξ αποστάσεως διδασκαλία. Και οι τρεις αυτές αλλαγές είχαν πολύ μεγάλη σημασία και επίδραση και ήταν σε γενικές γραμμές θετικές.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Οι αλλαγές αυτές τόσο για εμένα τον ίδιο όσο και για το τμήμα μου είχαν πάρα πολύ θετικές επιπτώσεις όπως προανέφερα. Ο νόμος πλαίσιο αποκατέστησε μια δημοκρατική διαδικασία ίσων ευκαιριών τόσο στην διοίκηση όσο και στις δυνατότητες χρηματοδότησης της έρευνας μου. Πολύ θετική ήταν και η ίδρυση του ελληνικού ανοικτού Πανεπιστημίου, στο οποίο συμμετείχα σε διάφορες θέσεις. Η διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό και η προσωπική μου διάθεση βελτιώθηκαν πάρα πολύ.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Οι σημερινές συνθήκες είναι πάρα πολύ δύσκολες και αντίξοες, και πολύ δύσκολα ένας καλοπροαίρετος εκπαιδευτικός μπορεί να ανταπεξέλθει και να τα βγάλει πέρα εύκολα. Χρειάζεται ομαδική και συντονισμένη προσπάθεια.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Είναι πάρα πολύ σημαντικός και πολύ απαιτητικός, αλλά εν πολλοίς παραγνωρισμένος ή ακόμα και παρεξηγημένος. Αυτό πρέπει κατάλληλα να διορθωθεί με την διαφήμιση και ανάδειξη των επιστημονικών και άλλων επιτευγμάτων, με βάση πάντα την αξιοκρατία.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι προφανές ότι επηρεάζεται πάρα πολύ. Θεωρώ ότι σε βάθος χρόνου οι συγκεκριμένες αλλαγές που ανέφερα νωρίτερα υπήρξαν από θετικές έως πολύ θετικές.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Σε βάθος και εύρος γνώση και κατανόηση του γνωστικού του αντικειμένου, υπομονή και επιμονή.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Πέραν από την κοινωνική αναβάθμιση και επικοινωνιακή αναβάθμιση, καλό θα ήταν να υπάρχει και μισθολογική αναβάθμιση για να δοθούν κίνητρα προκειμένου να ενδυναμωθεί και ο ρόλος των καθηγητών.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για το χρόνο σας και τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ πολύ.

6η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 18

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Είμαι στις Θετικές επιστήμες, Επιστήμη Υλικών

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι σημαντικότερες αλλαγές στην παιδεία γενικότερα ήταν ο νόμος πλαίσιο και η αναμόρφωση του το 2011. Το τμήμα μου είναι σχετικά νέο και γεννήθηκε μετά και μέσα στον νόμο πλαίσιο. Ο νόμος του 2011 είχε σημαντικές

διορθώσεις προς την σωστή κατεύθυνση και πιστεύω ότι είχε γενικά θετικό αντίκτυπο και θα είχε ακόμα περισσότερο αν είχε γίνει αποδεκτός από το σύνολο της Πανεπιστημιακής κοινότητας και των πρυτανικών αρχών, κάτι που δυστυχώς δεν έγινε. Άφησε όμως θετική παρακαταθήκη για μια μελλοντική σημαντική αλλαγή στην ανώτατη εκπαίδευση. Η δεύτερη μεγάλη αλλαγή για το τμήμα μου και εμένα προσωπικά ήταν η αυτονόμηση και ανεξαρτησία του τμήματος το οποίο αρχικά σχηματίστηκε από μέλη ΔΕΠ άλλων συγγενών τμημάτων. Η αυτονόμηση με νέα μέλη ΔΕΠ, όπως εγώ είχε πάρα πολύ θετική επίδραση για το τμήμα και ακόμα μεγαλύτερη για εμένα προσωπικά.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Όπως ανέφερα νωρίτερα οι αλλαγές αυτές, και προφανώς η δεύτερη, δηλαδή η ανεξαρτητοποίηση του τμήματος μου, είχαν πάρα πολύ θετικές συνέπειες για το τμήμα και εμένα προσωπικά, καθώς και για την διδασκαλία μου και την διάθεση μου να βελτιώσω το εκπαιδευτικό και ερευνητικό μου προφίλ.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Οι σημερινές συνθήκες είναι πάρα πολύ δύσκολες και αντίξοες διότι αφενός η οικονομικές απολαβές είναι πολύ χαμηλές, αλλά αυτό συμβαίνει και με την κοινωνική αναγνώριση του έργου, του λειτουργήματος και το αντίκτυπο στην κοινωνία του έργου του εκπαιδευτικού.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Είναι εξ ορισμού πάρα πολύ σημαντικός διότι πρέπει να είναι οδηγός για τους νέους, αλλά ταυτόχρονα και πολύ απαιτητικός. Υπάρχει πολύ μεγάλη ευθύνη.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι προφανές ότι επηρεάζεται πάρα πολύ. Θεωρώ ότι οι συγκεκριμένες αλλαγές που ανέφερα νωρίτερα υπήρξαν από θετικές έως πολύ θετικές.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Σοφία θάρρος και υπομονή, σύμφωνα με την γνωστή «προσευχή»

Θεέ μου δώσε μου θάρρος να αλλάζω αυτά που μπορώ, υπομονή για να αντέξω αυτά που δεν μπορώ, και Σοφία για να γνωρίζω την διαφορά. Εγώ θα πρόσθεσα και επιμονή.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Κυρίως με μισθολογική και κοινωνική αναβάθμιση, που ταυτόχρονα σημαίνει και επικοινωνιακή πολιτική για τα επιτεύγματα και την Αριστεία, όπου υπάρχει.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για το χρόνο σας και τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ.

7η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 8

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Ναι είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Γεωλογία

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Η σημαντικότερη αλλαγή ήταν ο νόμος πλαίσιο του 1982, ο οποίος παρά τις κάποιες αστοχίες σε γενικές γραμμές είχε πολύ θετικές επιπτώσεις που αναμόρφωσαν ριζικά την ανώτατη παιδεία. Η σημαντικότερη αλλαγή ήταν η κατάργηση της παντοδυναμίας της έδρας και η συλλογική διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών και διδασκαλίας.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Οι αλλαγές ήταν πολύ θετικές

τόσο για την διδασκαλία και την αυτόνομη έρευνα όσο και για το εκπαιδευτικό υλικό που είχε πολύ μεγαλύτερη ποικιλία και αποτελεσματικότητα.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Παρόλο που οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι αντίξοες, ιδιαίτερα αυτή την εποχή, θεωρώ ότι ο σύγχρονος ακαδημαϊκός μπορεί τελικά να ανταπεξέλθει στο έργο του και τον ρόλο του.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Ο οικονομικός, κοινωνικός, και επαγγελματικός ρόλος του ακαδημαϊκού δασκάλου είναι πάρα πολύ σημαντικός, σχεδόν εξ ορισμού.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι για μένα προσωπικά ξεκάθαρο ότι οι αλλαγές που ανέφερα νωρίτερα είχαν και έχουν θετικές επιπτώσεις στην ανώτατη εκπαίδευση. Θεωρώ όμως ότι οι πρόσφατες αλλαγές που δρομολογούνται για την Ανώτατη εκπαίδευση θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις και θα προκαλέσουν αναστάτωση. Εννοώ τις συγχωνεύσεις που γίνονται με τα Τ.Ε.Ι.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Επάρκεια και εξωστρέφεια.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Ίσως με επιμορφώσεις σε παιδαγωγικές πρακτικές, έτσι ώστε να βοηθηθεί στο διδακτικό του έργο και την προσέγγιση με τους φοιτητές.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για το χρόνο σας και τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ. Στη διάθεσή σας.

8^η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα

- Ζδέτση Φιλαρέτη-

97

αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 5

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Τμήμα θεατρικών Σπουδών

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Το τμήμα μου είναι σχετικά νέο, οπότε θεωρώ η κυριότερη αλλαγή, μετά προφανώς τον νόμο πλαίσιο του 1982 που άλλαξε δραματικά την ανώτατη παιδεία, είναι η ίδρυση και αυτονόμηση του τμήματος μου.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Σαν νέο μέλος ΔΕΠ, σ' ένα νέο και πολλά υποσχόμενο τμήμα, οι επιπτώσεις σε όλες τις συνιστώσες της δουλειάς μου ήταν και εξακολουθούν να είναι θετικές.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Ομολογουμένως οι σημερινές συνθήκες είναι πάρα πολύ δύσκολες και αντίξοες, τόσο οι οικονομικές αμοιβές όσο και η κοινωνική αναγνώριση είναι πολύ χαμηλές. Αυτό είναι ουσιαστικά ανεξάρτητο από το τμήμα και είναι κοινό για όλη την ανώτατη εκπαίδευση.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Είναι προφανώς πάρα πολύ σημαντικός διότι πρέπει πέρα από την καλή επιστημονική κατάρτιση να είναι ταυτόχρονα οδηγός για τους νέους σε όλες τις εκφάνσεις της της προσωπικής και επιστημονικής τους ζωής.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Είναι προφανές ότι επηρεάζεται πάρα πολύ, και στην συγκεκριμένη περίπτωση θετικά.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Επιστημονική επάρκεια του αντικειμένου του και διδακτική ικανότητα.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Με την αναγνώριση και επιβράβευση του καλού έργου μισθολογικά αλλά κυρίως κοινωνικά.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ. Καλή συνέχεια.

9η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 17

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Ναι είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Στις Θετικές επιστήμες , είμαι Φυσικός

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι σημαντικότερες αλλαγές όχι μόνο για το τμήμα μου αλλά για όλη την ανώτατη παιδεία ήταν καταρχήν ο νόμος πλαίσιο του 1982, έπειτα ο νόμος Διαμαντοπούλου του 2011, τρίτον ο νόμος για την ίδρυση του ΕΑΠ, και γενικότερα της εξ αποστάσεως διδασκαλίας και ο πρόσφατος νόμος Γαβρόγλου για την συνένωση ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, ίσως και ο πιθανολογούμενος πρόσφατος νόμος για την ανώτατη παιδεία που επαναφέρει ουσιαστικά σε γενικές γραμμές τον νόμο Διαμαντοπούλου.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Οι αλλαγές από το Νόμο Διαμαντοπούλου και και ο νέος νόμος του Γαβρόγλου είχαν και θα έχουν πολύ θετικό

αντίκτυπο σε όλες τις παραμέτρους της πανεπιστημιακής διαδικασίας. Θεωρώ επίσης ότι η ίδρυση του ΕΑΠ και γενικότερα της εξ αποστάσεως διδασκαλίας ήταν πάρα πολύ θετικές και η συμμετοχή μου στην διδασκαλία του ΕΑΠ είχε πάρα πολύ θετικές επιπτώσεις και στην διδασκαλία μου στο τμήμα μου γιατί βελτίωσε σημαντικά τις τεχνικές παρουσίασης των θεμάτων.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι σαφώς αντίξοες αυτή την εποχή, και θεωρώ ότι ο σημερινός ακαδημαϊκός δάσκαλος δεν μπορεί τελικά να ανταπεξέλθει ικανοποιητικά στο έργο του και τον ρόλο του.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Ο οικονομικός, κοινωνικός, αναπτυξιακός ρόλος του ακαδημαϊκού καθηγητή είναι εξαιρετικά σημαντικός γιατί, ανάμεσα σε άλλα, οδηγεί σε πρόοδο, εξέλιξη και βοηθάει να βρεθούν οι δρόμοι για ανάπτυξη τόσο προσωπική όσο και συλλογική για το κράτος και το έθνος ολόκληρο.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Πολύ έως πάρα πολύ θετικά για τις θετικές αλλαγές, όπως οι 2 νόμοι που ανέφερα νωρίτερα και η ίδρυση του ΕΑΠ. Προφανώς οι αρνητικές αλλαγές θα έχουνε μάλλον αρνητικές επιπτώσεις σε όλες τις παραμέτρους της ανώτατης εκπαίδευσης.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Πρώτα απ' όλα επάρκεια στην επιστήμη του και παιδαγωγική επάρκεια και αντίληψη.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Να σκεφτώ... Μάλλον με οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση με βάση όμως πάντα την αξιοκρατία και διαφάνεια.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Τίποτα.

10^η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 17

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Στις Θετικές επιστήμες, Γεωλογία

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι σημαντικότερες αλλαγές για το τμήμα μου και την παιδεία γενικότερα ήταν ο νόμος πλαίσιο του 1982 και η δραστική αναμόρφωση του το 2011, η οποία δυστυχώς τελικά δεν υλοποιήθηκε πλήρως και ατόνησε λόγω αντιδράσεων από αρκετά μέλη ΔΕΠ με ισχυρές φωνές, αλλά κυρίως από τις παλαιές διοικήσεις των ΑΕΙ. Η διαφαινόμενη νέα αναμόρφωση που αναγγέλθηκε πρόσφατα είναι προς στην σωστή κατεύθυνση όμοια με την αναμόρφωση του 2011.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Οι συνεχείς και πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενες αλλαγές, ακόμα και με την σωστή πρόθεση, έχουν συνήθως αρνητικό αποτέλεσμα. Θεωρώ ότι σε γενικές γραμμές οι μέχρι σήμερα αλλαγές που υλοποιήθηκαν είχαν αρνητικές επιπτώσεις. Τι θα γίνει από εδώ και πέρα είναι άγνωστο αλλά είμαι αισιόδοξος.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Οι σημερινές συνθήκες είναι όντως πάρα πολύ δύσκολες και αντίξοες, και οι συνεχείς αλλαγές επιδεινώνουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση. Ο μέσος

ακαδημαϊκός δάσκαλος είναι πολύ δύσκολο να επιβιώσει και να εκτελέσει ανεμπόδιστα το έργο του.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού είναι σημαντικός και καθοριστικός για το μέλλον και πρέπει με ευθύνη και συνέπεια να ενθαρρύνεται και να επιβραβεύεται.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Πρέπει να υπάρχει μια συνέχεια και συνέπεια και προφανώς αυτό επηρεάζεται αρνητικά από τις συνεχείς αλλαγές ακόμη και από αυτές που είναι προς την σωστή κατεύθυνση, αν δεν είναι ολοκληρωμένες, στοχευμένες, και μελετημένες.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Πέρα από όλα, αποδεδειγμένη επιστημονική και διδακτική επάρκεια και ικανότητα.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Προφανώς με την μισθολογική, επιστημονική και κοινωνική επιβράβευση και αναγνώριση, στην βάση πάντα της αξιοκρατίας και της διαφάνειας.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ ευχαριστώ.

11^η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 28

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Ναι είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Χημεία

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Ας ξεκινήσουμε από τις μεγάλες και σημαντικότερες αλλαγές που αφορούν όλες τις σχολές και όλα τα τμήματα και όχι μόνο δικό μου. Φυσικά η πρώτη μεγάλη αλλαγή που άλλαξε την διάρθρωση και την λειτουργία της ανώτατης παιδείας ήταν ο νόμος πλαίσιο του 1982, με τις μικρής κλίμακας αλλαγές που ακολούθησαν τα επόμενα χρόνια μέχρι το 2011 που ήταν ο δεύτερος μεγάλος σταθμός με την ψήφιση του νόμου Διαμαντοπούλου του 2011, που όμως δεν λειτούργησε πλήρως και ανεμπόδιστα. Η Τρίτη μεγάλη αλλαγή οι σπουδές και τα μαθήματα εξ αποστάσεως με ή χωρίς πλήρη εμπλοκή του διαδικτύου, όπως τα λεγόμενα MOOCS . Και οι τρεις αυτές εξελίξεις θεωρώ ότι ήταν σε γενικές γραμμές θετικές και είχαν τελικά θετικό αντίκτυπο. Από τις μικρότερης κλίμακας επιμέρους αλλαγές θεωρώ ότι η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου ήταν από τις σημαντικότερες και θετικότερες εξελίξεις.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Όλες οι αλλαγές που ανέφερα νωρίτερα, συμπεριλαμβανομένης και της αξιολόγησης του διδακτικού, αλλά και του ερευνητικού έργου, είχαν θετικό αντίκτυπο και στο τμήμα μου και σε εμένα προσωπικά καθώς και στο εκπαιδευτικό και ερευνητικό μου έργο.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι ξεκάθαρα άσχημες και οι συνεχείς αλλαγές επιτείνουν αυτή την κατάσταση δημιουργώντας σύγχυση και περισσότερες απαιτήσεις εκτός του αρχικού προγράμματος.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Ο Εξαιρετικά σπουδαίος και καθοριστικός στην διαμόρφωση υψηλών και καινοτόμων αναπτυξιακών στόχων της κοινωνίας και της Ελλάδας γενικότερα.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Εφόσον οι αλλαγές είναι θετικές πολύ θετικά.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Υψηλή κατάρτιση στο γνωστικό του πεδίο και παιδαγωγικές ικανότητες.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Θεωρώ με αναγνώριση και επιβράβευση οικονομική και κοινωνική με βάση αξιοκρατικά και διαφανή κριτήρια.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κανένα πρόβλημα. Κι εγώ ευχαριστώ.

12^η συνέντευξη:

Καταρχήν θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που διεξάγω. Οι πληροφορίες που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας στο ΠΜΣ «Διοίκηση Εκπαίδευσης». Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και τα αποτελέσματα αυτής της ερευνητικής προσπάθειας, εφόσον το επιθυμείτε, μπορούν να είναι στη διάθεσή σας.

Πόσα χρόνια έχετε υπηρετήσει στην Ανώτατη Εκπαίδευση; 12

Είστε ακόμη εν ενεργεία ή έχετε συνταξιοδοτηθεί; Είμαι εν ενεργεία

Η ειδικότητά σας; Βιολογία

Ποιες είναι οι κύριες αλλαγές που έχουν συμβεί στη τριτοβάθμια εκπαίδευση και στο τμήμα σας τα τελευταία χρόνια; Οι σημαντικότερες αλλαγές για το τμήμα μου και την παιδεία γενικότερα, αν εξαιρέσουμε τον νόμο πλαίσιο του 1982, σημαντικότερη αλλαγή που όμως έμεινε ανολοκλήρωτη ήταν η αναμόρφωση του νόμου πλαισίου του 2011. Αν και δεν υλοποιήθηκε πλήρως και έγκαιρα εκείνη η αλλαγή, η διαφαινόμενη νέα αναμόρφωση που αναγγέλθηκε πρόσφατα είναι στα χνάρια του νόμου του 2011 και σαφώς προς στην σωστή κατεύθυνση.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις που έχουν αυτές οι αλλαγές σε εσάς; Όσον αφορά στη διδασκαλία, το εκπαιδευτικό υλικό, τη διάθεσή σας; Οι αλλαγές στις οποίες εστίασα προηγουμένως είχαν και έχουν θετικό αντίκτυπο στο έργο και την διδασκαλία μου. Δεν παύουν πάντα να υπάρχουν ενοχλητικοί και αντιπαραγωγικοί κανονισμοί και διατάξεις που ξεφυτρώνουν εδώ και εκεί, πολλές φορές αλληλοσυγκρουόμενοι, αλλά ελπίζω ότι με τον καιρό θα εκλείψουν.

Κατά πόσο ο εκπαιδευτικός, υπό τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, μπορεί να ανταπεξέλθει και να αντιμετωπίσει τις καθημερινές αλλαγές στο τμήμα του; Δεν είναι εύκολες οι σημερινές συνθήκες, ούτε οι συνεχείς αλλαγές που τις επιδεινώνουν περισσότερο.

Ποιος πιστεύετε πως είναι ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού; Ο ρόλος του σύγχρονου ακαδημαϊκού είναι καθοριστικός για το μέλλον και την πρόοδο της επιστήμης και της κοινωνίας.

Πως πιστεύετε πως επηρεάζεται από τις αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση; Όταν τα πράγματα δεν πηγαίνουν καλά οι αλλαγές είναι απαραίτητες, αρκεί να είναι πολύ μελετημένες ώστε να μην χρειάζεται να ξανά αλλάξουν σύντομα. Πρέπει να υπάρχει μια συνέχεια γιατί οποιαδήποτε αλλαγή ακόμα και η πιο καλοπροαίρετη μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες και να προκαλεί σύγχυση και αποδιοργάνωση.

Ποιες οι δεξιότητες που πρέπει να έχει ο ακαδημαϊκός για το διδακτικό και ερευνητικό του έργο; Αξιοκρατικά τεκμηριωμένη επιστημονική και διδακτική επάρκεια.

Πως μπορεί να ενδυναμωθεί ο ρόλος των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης; Νομίζω με βαθμολογική επιβράβευση και αναγνώριση.

Σας ευχαριστώ πολύ και πάλι για το χρόνο σας και για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Κι εγώ σας ευχαριστώ.